

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟΝ

21^ο ΑΙΩΝΑ

Το εκπαιδευτικό μας σύστημα

Όλοι είναι διάνοιες. Αλλά αν κρίνεις ένα ψάρι από την ικανότητά του να σκαρφαλώσει ένα δέντρο, θα περάσει την υπόλοιπη ζωή του πιστεύοντας ότι είναι ηλίθιο.

- *Albert Einstein*

Επιβλέπων καθηγητής:

ΚΥΡΙΤΣΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ .....

Φοιτήτριες:

ΒΛΑΧΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΑ

.....

ΠΡΕΒΕΖΑ, 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	7
1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.....	7
1.2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	8
1.3. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	10
1.3.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	11
1.4. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ	12
1.5. ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ	19
1.6. ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (learning word).....	20
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1ου ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΚΑΤ’ ΟΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	25
2.1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΤ’ ΟΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	25
2.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	27
2.3. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	28
2.4. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	30
2.5. ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΩΘΟΥΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤ’ ΟΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	33
2.6. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΤΑΙ	37
2.7. ΤΥΠΟΙ ΤΗΣ ΚΑΤ’ ΟΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	39
2.8. ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤ’ ΟΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	41
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2ου ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	44
3.1. ΟΡΙΣΜΟΣ.....	44
3.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	49

3.3. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ.....	53
3.3.1. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	56
3.4. ΕΙΔΗ.....	58
3.5. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	59
3.6. ΤΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΑ ΜΕΣΑ.....	61
3.6.1. ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	62
3.6.2. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ.....	64
3.6.3. Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ.....	65
3.6.4. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	65
3.7. ΟΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ	66
3.7.1. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	70
3.7.2. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	71
3.8. ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	73
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 3ου ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	78
4.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	78
4.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	79
4.3. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 4ου ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	86
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	87
5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	87
5.2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	87

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	97
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄	100

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Στατιστικά στοιχεία για την κατ' οίκον εκπαίδευση σε διάφορες χώρες	31
Πίνακας 2: Πηγές για κατ' οίκον εκπαίδευση	42
Πίνακας 3: Μέσα για την κατ' οίκον διδασκαλία	43
Πίνακας 4: Οι σκοποί της εκπαίδευσης επιτυγχάνονται με το ισχύον ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;.....	88
Πίνακας 5: Η μορφή του σημερινού ελληνικού σχολείου (δημόσιου ή ιδιωτικού) σας ικανοποιεί;	89
Πίνακας 6: Θεωρείτε πως η διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να αλλάξει;	90
Πίνακας 7: Ως προς τι πρέπει να αλλάξει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;	91
Πίνακας 8: Ποιες εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης γνωρίζετε;.....	92
Πίνακας 9: Με ποια εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης θα θέλατε να εκπαιδευτείτε;.....	93

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Η δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος χρονικής περιόδου 1834-1929	13
Διάγραμμα 2: Η δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος χρονικής περιόδου 1929 - 1976.....	13
Διάγραμμα 3: Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα	15

Διάγραμμα 4: Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα κατά το 1998	16
Διάγραμμα 5: Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης δημόσιας δωρεάν εκπαίδευσης και κατάρτισης.....	18
Διάγραμμα 6: Οι σκοποί της εκπαίδευσης επιτυγχάνονται με το ισχύον ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;.....	88
Διάγραμμα 7: Η μορφή του σημερινού ελληνικού σχολείου (δημόσιου ή ιδιωτικού) σας ικανοποιεί;	89
Διάγραμμα 8: Θεωρείτε πως η διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να αλλάξει;.....	90
Διάγραμμα 9: Ως προς τι πρέπει να αλλάξει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;.....	91
Διάγραμμα 10: Ποιες εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης γνωρίζετε;	92
Διάγραμμα 11: Με ποια εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης θα θέλατε να εκπαιδευτείτε;	93

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Βασικά χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	55
Εικόνα 2: Διαφορές μεταξύ παραδοσιακής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	57
Εικόνα 3: Τα τέσσερα στοιχεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σύμφωνα με τον Rumble (1989)	60
Εικόνα 4: Βασικά στοιχεία της μεθοδολογίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	61
Εικόνα 5: Οι συντελεστές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	62

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Marcel Proust έλεγε πως οι εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης «δεν είναι η ανακάλυψη ενός νέου πράγματος αλλά το κοίταγμα του ήδη γνωστού με άλλο μάτι». Έτσι, δημιουργήθηκαν και αναπτύχθηκαν διάφορες εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης, οι οποίες διαφοροποιούνται κατά πολύ από την εκπαίδευση που γίνεται στο παραδοσιακό σχολείο και είναι η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, το Ελεύθερο Σχολείο, η κατ' οίκον εκπαίδευση, η αποσχολοιοποίηση, η διαδικτυακή εκπαίδευση και άλλες εκ των οποίων άλλες αναπτύχθηκαν και συνεχίζουν και σήμερα ακόμα να αναπτύσσονται ενώ άλλες περιορίστηκαν και είναι λιγότερο διαδεδομένες.

Στην εργασία μας αυτή γίνεται μία προσπάθεια στο πρώτο κεφάλαιο να ερευνηθεί η έννοια και ο σκοπός της εκπαίδευσης καθώς επίσης και ο επανασχεδιασμός της τον 21ο αιώνα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η κατ' οίκον εκπαίδευση, ποια είναι η νομοθεσία της, οι λόγοι που ωθούν τους γονείς σε αυτή την επιλογή καθώς και η διαδικασία και οι τύποι που αυτή έχουν. Τέλος, επισημαίνονται οι πηγές και τα μέσα που χρησιμοποιούνται σε μία κατ' οίκον εκπαίδευση.

Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται η ανάλυση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Δίνεται ο ορισμός της, τα χαρακτηριστικά της και πως αυτή έχει εξελιχθεί μέσα στο χρόνο. Οι θεωρίες που την πλαισιώνουν συμβάλλουν στην έρευνά μας καθώς τις αναλύουμε. Τέλος επισημαίνονται και εδώ τα είδη της, ποια μεθοδολογία χρησιμοποιεί καθώς και ποια μέσα είναι απαραίτητα για μια τέτοια διδασκαλία. Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται οι φορείς που την υλοποιούν καθώς και οι τεχνικές απαιτήσεις που χρειάζεται η εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο αναλύεται το εναλλακτικό σχολείο. Δίνεται ο ορισμός του και η πορεία του μέσα στα χρόνια που έχουν περάσει καθώς και σε ποιες πόλεις αυτό έχει βρει την εφαρμογή του.

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε πάρα πολύ τον επιβλέποντα καθηγητή μας κ. Κωνσταντίνο Κυρίτη, ο οποίος μας έδωσε την ευκαιρία να δούμε ότι υπάρχουν εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης και πως η μάθηση τέτοιας μορφής συντηρεί τον πολιτισμό και τον μέσα άνθρωπό μας. Τον ευχαριστούμε και πάλι πολύ!!

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ο όρος παιδεία είναι ευρύτερος από τον όρο εκπαίδευση καθώς την περιλαμβάνει. Έτσι, παιδεία είναι η προσωπική καλλιέργεια ενός ανθρώπου που την αποκτά με τη μόρφωση. Η λέξη «παιδεία» είναι παράγωγο του αρχαίου ρήματος «παιδεύω» που σημαίνει διδάσκω, εκπαιδεύω και αναφέρεται στη νοητική και ψυχική καλλιέργεια ενός παιδιού, την οποία αποκτά ο άνθρωπος μέσα από τις διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης¹.

Η εκπαίδευση είναι μία έννοια πολύπλευρη και πολυδιάστατη καθώς από τη μία μεριά σκοπεύει στη σκέψη, στο χαρακτήρα και στη σωματική αγωγή του ατόμου ενώ από την άλλη του δίνει εκείνα τα εφόδια ώστε να αποκτήσει συγκεκριμένες γνώσεις και να αναπτύξει δεξιότητες και ικανότητες. Έτσι το άτομο μπορεί να διαμορφώσει αξίες όπως ηθική, υπευθυνότητα, επαγγελματισμό και δικαιοσύνη.

Η εκπαίδευση γίνεται²:

- με βάση συγκεκριμένες μεθόδους,
- σε ένα ειδικά σχεδιασμένο πρόγραμμα,
- με συγκεκριμένους μαθησιακούς στόχους και
- είναι οριοθετημένη χρονικά.

Στο Σύνταγμα της Ελλάδας αναφέρεται ότι³:

---

¹ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CE%AF%CE%B1>

² <http://www.sep.org.gr/sites/default/files/%20%CE%BD%CE%AD%CE%BF%CF%85%20%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%85%20%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82%20%CE%B5%CE%BD%CE%B7%CE%BB%CE%AF%CE%BA%CF%89%CE%BD%20%CF%83%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%87%CF%8E%CE%BD%20%CE%A3.%CE%95.%CE%A0..pdf>

³ Άρθρο 16 του Συντάγματος, παράγραφος 2,3 και 4 διαθέσιμο και στο <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-16/>

1. αποστολή του κράτους είναι η παιδεία η οποία αποσκοπεί:
  - i. στην ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων,
  - ii. στην ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και
  - iii. στη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες.
2. Η υποχρεωτική φοίτηση είναι τουλάχιστον εννέα χρόνια.
3. Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το κράτος ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται, καθώς και αυτούς, που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους.

1.2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κάθε χώρα, ανάλογα με τους στόχους που βάζει για την εκπαίδευση των κατοίκων της, θέτει και τους κατάλληλους εκπαιδευτικούς σκοπούς οι οποίοι όμως διαμορφώνονται από τα ήθη και έθιμα της κάθε εποχής. Στις ημέρες μας λόγω της γρήγορης τεχνολογικής ανάπτυξης που υπάρχει, οι εκπαιδευτικοί σκοποί δεν είναι πάντα σαφώς καθορισμένοι. Όμως, γίνονται γενικώς αποδεκτοί οι παρακάτω σκοποί⁴:

- 1) Ο σχηματισμός του χαρακτήρα, που θα βοηθήσει τους νέους στις σχέσεις τους με τους συνανθρώπους τους.
- 2) Η ανάπτυξη της ευφυΐας.
- 3) Η μετάδοση και ίσως η βελτίωση της εθνικής κουλτούρας.
- 4) Ο εφοδιασμός των νέων με γνώσεις και δεξιότητες ανάλογα με τις ικανότητές τους, ώστε να κερδίσουν τα απαραίτητα για τη ζωή και να συμβάλλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας.
- 5) Η προσπάθεια να γίνουν οι νέοι ικανοί να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες.

---

⁴ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7>

Επιπλέον, ο D.J. O'Connor λέει ότι οι σκοποί της εκπαίδευσης πρέπει να είναι οι εξής⁵:

- 1) Να εφοδιάσει τους ανθρώπους με τις βασικές δεξιότητες (π.χ. ανάγνωση, γραφή, αριθμητική) που τους χρειάζονται:
  1. για να πάρουν τη θέση τους στην κοινωνία και
  2. να αναζητήσουν περισσότερη γνώση.
- 2) Να τους εφοδιάζει με επαγγελματική κατάρτιση που θα τους βοηθήσει να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα της ζωής.
- 3) Να τους ξυπνήσει το ενδιαφέρον και την αγάπη για γνώσεις.
- 4) Να τους κάνει να αποκτήσουν κριτική σκέψη.
- 5) Να τους φέρει σε επαφή με την κουλτούρα και τα επιτεύγματα του ανθρώπου και να τους εξασκήσει, ώστε να τα εκτιμούν.
- 6) Η ηθική εξύψωση του ατόμου, η ανάπτυξη ηθικής συνείδησης και ήθους.

Από αυτούς τους σκοπούς γίνεται αντιληπτό η ουδετερότητα και η αυτονομία της εκπαίδευσης, η οποία πόρρω απέχει από το στείο δογματισμό και τον αυταρχικό τρόπο διδασκαλίας. Επιπλέον, αντιλαμβανόμαστε ότι μια τέτοιου είδους εκπαίδευση με τέτοιους στόχους αποσκοπεί στην ανάπτυξη πιο σύνθετων και πιο αναλυτικών ικανοτήτων του ανθρώπου. Από την άλλη μεριά όμως η απόκτηση γνώσης μπορεί να τη χαρακτηρίσει καταναλωτικό αγαθό καθώς βοηθάει το άτομο

Ωστόσο, μπορεί να θεωρηθεί ως καταναλωτικό αγαθό όταν η γνώση που αποκτά το άτομο προάγει την ικανότητά του να⁶:

1. Αναπτύσσεται πνευματικά, συναισθηματικά και κοινωνικά.
2. Σκέφτεται κριτικά και συλλογιστικά.
3. Αποκτά εργαλεία και βασικές δεξιότητες.
4. Εκτιμά την πνευματική του κληρονομιά.
5. Αναπτύσσει μια θετική στάση προς την οικογένεια, το έθνος και τον κόσμο και
6. δαπανά συνετά τον ελεύθερο χρόνο του.

---

⁵ <http://www.csse-scee.ca/CJE/Articles/FullText/CJE19-4/CJE19-4-10Kazepides.pdf>

⁶ Χατζηπαναγιώτου Π., (2003) *Η Διοίκηση του σχολείου και η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων*, Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη α.ε.

1.3. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Η κοινωνία δημιούργησε μια σειρά από επιμέρους θεσμούς που αποσκοπούν στην ικανοποίηση και στη ρύθμιση των κοινωνικοπολιτισμικών αναγκών του ανθρώπου. Η εκπαίδευση θεωρείται βασικός πυλώνας κάθε οργανωμένης κοινωνίας και αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς κοινωνικοποίησης του ατόμου. Η καθιέρωση του σχολικού θεσμού είναι συνυφασμένη με την κατοχύρωση του δικαιώματος του ανθρώπου για εκπαίδευση και με την αντίστοιχη υποχρέωση των κρατών να παρέχουν στους πολίτες τους μορφωτικά αγαθά, διευρύνοντας συνεχώς τις προσφερόμενες εκπαιδευτικές ευκαιρίες⁷.

Ως προϊόν της κοινωνικής εξέλιξης των πολιτισμών, το σχολείο αποτελεί ένα κοινωνικό δημιούργημα, που είτε προέκυψε για να ικανοποιηθούν βασικές κοινωνικές ανάγκες, είτε επιβλήθηκε για να ρυθμιστούν αυτές οι κοινωνικές ανάγκες.

Η εμφάνιση του σχολείου τοποθετείται χρονικά στο σημείο εκείνο που η πολιτισμική εξέλιξη μιας χώρας ή ενός έθνους επιβάλλει τη μεθοδευμένη προετοιμασία της νέας γενιάς ούτως ώστε να είναι προετοιμασμένη να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις ανάγκες και τα προβλήματα του κοινωνικού συνόλου⁸.

Το σχολείο ως θεσμός, με την κοινωνική αποστολή που έχει, αποτελείται από τα υποσυστήματα (μαθητές, γονείς, σύλλογος διδασκόντων, κοινωνικό περιβάλλον), τα οποία χαρακτηρίζει μια δυναμική αλληλεξάρτηση. Επίσης λειτουργεί στα πλαίσια ενός δεδομένου νομοθετικού πλαισίου και επιδιώκει την πραγμάτωση των στόχων (εκμάθηση συγκεκριμένων γνώσεων, δημιουργική ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών), αφού η βασική προσδοκία της κοινωνίας είναι η εκπαίδευση των μαθητών⁹.

Οι περισσότεροι θεσμοί, συμπεριλαμβανομένου και του σχολείου, είναι καλά οργανωμένες κοινωνικές οντότητες, οι οποίες για να εκπληρώσουν τους σκοπούς τους υποστηρίζονται από ένα νομικό πλαίσιο. Το πλαίσιο αυτό περιλαμβάνει πολλές διατάξεις και ρυθμίσεις. Όλες αυτές οι ρυθμίσεις και οι διατάξεις ενεργοποιούνται μέσα από μια σειρά νόμων, διαταγμάτων και εγκυκλίων που επιβάλλει το Σύνταγμα της χώρας.

Ωστόσο, εδώ και πολλές δεκαετίες το σχολείο σε διεθνές επίπεδο βρίσκεται στο στόχαστρο της ανάλυσης, επικρίνεται συνεχώς και θεωρείται ο χώρος αναπαραγωγής

---

⁷ Χατζηπαναγιώτου Π., (2003) *Η Διοίκηση του σχολείου και η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων*, Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη α.ε.

⁸ Ξωχέλλης Π., (1991) *Παιδαγωγική του σχολείου*, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.

⁹ Καμπουρίδης Γ. (2002), *Οργάνωση και Διοίκηση Σχολικών Μονάδων*, Αθήνα: Κλειδάριθμος.

ανισοτήτων και σύνθλιψης της προσωπικότητας των μαθητών. Για το λόγο αυτό και έχουν αναπτυχθεί οι εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης¹⁰.

1.3.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Στην ελληνική αρχαιότητα, την περίοδο των κλασικών χρόνων, εμφανίστηκε η πρώτη μορφή ομαδοποίησης μαθητών. Στην Ακαδημία του Πλάτωνα καθώς και στην Περιπατητική Σχολή, οι μαθητές συγκεντρώνονταν κατά ομάδες με σκοπό να μάθουν. Αυτά ήταν και τα πρώτα οργανωμένα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα οποία έρχονται σε αντίθεση με την μέχρι τότε ισχύουσα διδασκαλία που γινόταν κατ' οίκον και την οποία επιτελούσαν οι παιδοτρίβες¹¹. Επίσης τέτοιας μορφής οργανωμένα σχολεία απαντούμε και στην αρχαία Ινδία (Gurukul) και στην αρχαία Κίνα¹².

Κατά τα βυζαντινά χρόνια, από το 425 μ.Χ. και έπειτα, απαραίτητο προσόν το οποίο ζητούνταν ως προϋπόθεση για να γίνει κάποιος στρατιωτικός, ήταν η στοιχειώδη εκπαίδευση που παρείχε το βυζαντινό εκπαιδευτικό σύστημα στους πολίτες του.

Στα μετέπειτα χρόνια ο ισλαμικός πολιτισμός ανέπτυξε δικό του εκπαιδευτικό σύστημα βασισμένο στις θρησκευτικές θεωρίες του Ισλάμ. Έτσι, κατά τα πρώιμα χρόνια του ισλαμικού κράτους, τα τζαμιά έγιναν τα εκπαιδευτικά κέντρα μέσα στα οποία γινόταν θρησκευτικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Αργότερα, κατά τον 9ο αιώνα, ιδρύθηκαν

---

¹⁰ Μανούσου Ε., Λιοναράκης Α., (2007) *Διεθνείς εφαρμογές εναλλακτικών μορφών εκπαίδευσης σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*, The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology, Volume 3, Number 2, διαθέσιμο και στο http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82?login=athi70g@gmail.com&email_was_taken=true

¹¹ Ο παιδοτρίβης ήταν ειδικός εκπαιδευτής που καθοδηγούσε τα παιδιά και τους εφήβους στις διάφορες σωματικές ασκήσεις τους και επέβλεπε την ορθή διεξαγωγή τους. Ήταν περίπου ό,τι σήμερα ο καθηγητής της σωματικής αγωγής με την διαφορά ότι δεν διέθετε θεωρητικές γνώσεις ανατομίας, φυσιολογίας, υγιεινής κ.λπ. τουλάχιστον πριν από τον 5ο αι. π.Χ. Υπήρχαν ιδιώτες παιδοτρίβες με δικές τους παλαίστρες και δημόσιοι που εργάζονταν στα κρατικά γυμναστήρια. Συνήθως οι παιδοτρίβες ασχολούνταν και δίδασκαν όλα τα αθλήματα και μπορούσαν να έχουν βοηθούς και υπηρετικό προσωπικό. Από τον 5ο αι. π.Χ. ορισμένοι παιδοτρίβες, εκτός από την καθαυτό σωματική άσκηση, συνδύαζαν και την θεωρητική έρευνα γύρω από την άσκηση του σώματος. Οι θεωρητικοί αυτοί παιδοτρίβες, ονομάστηκαν τότε γυμναστές και αποτέλεσαν ξεχωριστό κλάδο, ενώ οι καθαυτό παιδοτρίβες συνέχισαν να υπάρχουν παραμένοντας οδηγοί για τις σωματικές ασκήσεις.

¹² <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF>

οι μεντρεσέδες (madrassa) που ήταν κανονικά σχολεία και ταυτόχρονα επικράτησε η έννοια της δημόσιας και δωρεάν παιδείας, η οποία όμως ήταν υπό τον έλεγχο του Χαλίφη¹³.

Κατά την Οθωμανική Αυτοκρατορία οι πόλεις Προύσα και Αδριανούπολη έγιναν τα κύρια κέντρα μάθησης. Το οθωμανικό σύστημα του Kulliye, ένα σύνθετο κτήριο που περιλάμβανε τζαμί, νοσοκομείο, μεντρεσέ, δημόσιες κουζίνες και εστιατόρια, έκανε την μάθηση προσιτή σε ευρύτερο κοινό μέσω δωρεάν γευμάτων, ιατρικής περίθαλψης και μερικές φορές δωρεάν διαμονής¹⁴.

Στην εποχή του Μεσαίωνα καθώς και στην πρόιμη μοντέρνα εποχή, στην Ευρώπη το σχολείο είχε ως στόχο του να διδάξει στους μαθητές τη λατινική γλώσσα. Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε και ο όρος grammar school σε αντιστοιχία με τον ελληνικό όρο γραμματοδιδασκαλείο που χαρακτηρίζει το σημερινό Δημοτικό σχολείο¹⁵.

1.4. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος τα τελευταία χρόνια προσεγγίζει ικανοποιητικά την αντίστοιχη των αναπτυγμένων χωρών¹⁶. Το σημερινό Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αποτελείται από τρεις βαθμίδες: την πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια, και την τριτοβάθμια, η κάθε μια εκ των οποίων έχει τη δική της λειτουργία και οργάνωση. Ειδικότερα, η πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποτελείται από μικρότερες μονάδες οι οποίες είναι τα σχολεία, οι τάξεις και τα τμήματα.

Όπως παρατηρούμε και από το παρακάτω διάγραμμα, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα από το 1834 έως και το 1929 περιελάμβανε το δημοτικό, το Σχολαρχείο, το Γυμνάσιο και το Πανεπιστήμιο και η φοίτηση ήταν υποχρεωτική μόνο στις δύο πρώτες βαθμίδες¹⁷.

---

¹³ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF>

¹⁴ Όπως παραπάνω.

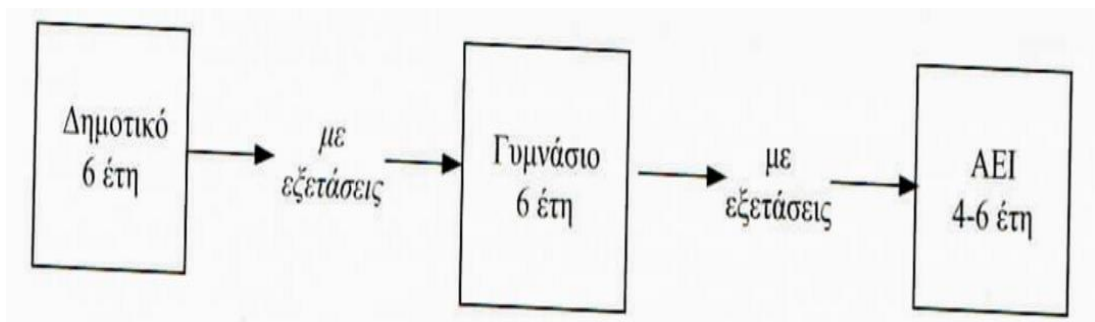
¹⁵ http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=248&Itemid=29

¹⁶ Παπαηλίας Θ., (2002) *Εκπαιδευτικό Σύστημα και αγορά εργασίας*, Αθήνα: Σταμούλη Α.Ε.

¹⁷ Όπως παραπάνω.

Διάγραμμα 1: Η δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος χρονικής περιόδου

1834-1929

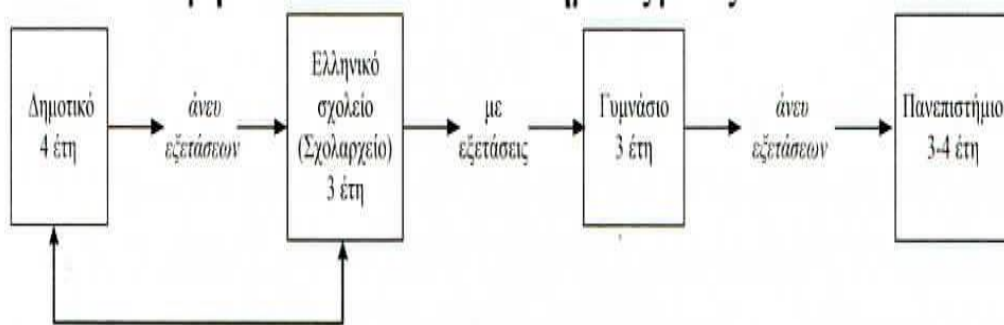

ΠΗΓΗ: Παπαλίας Θ., (2002) Εκπαιδευτικό σύστημα και αγορά εργασίας.

Κατά τη χρονική περίοδο 1929 – 1976 η υποχρεωτική εκπαίδευση ήταν εξαετής, περιελάμβανε το Δημοτικό (Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση) ενώ η εισαγωγή στο εξαετές γυμνάσιο γινόταν κατόπιν εισαγωγικών εξετάσεων (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση). Εξετάσεις επίσης γινόταν για την εισαγωγή στις Πανεπιστημιακές σχολές¹⁸.

Διάγραμμα 2: Η δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος χρονικής περιόδου

1929 - 1976

ΠΗΓΗ: Παπαλίας Θ., (2002) Εκπαιδευτικό σύστημα και αγορά εργασίας.

¹⁸ Όπως παραπάνω.

Κατά τη χρονική περίοδο 1976 – 1998 η εκπαίδευση αποτελούταν από το εξαετές δημοτικό και το τριετές γυμνάσιο. Η μία δυνατότητα που είχε ο κάτοχος απολυτηρίου Γυμνασίου, ήταν η εγγραφή είτε στις Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΣ) είτε στις Σχολές Μαθητείας ΟΑΕΔ διετούς και τριετούς φοίτησης αντίστοιχα. Αυτοί οι απόφοιτοι, ως κάτοχοι επαγγελματικού πτυχίου, μπορούσαν να απευθυνθούν στην αγορά εργασίας ή να εγγραφούν στην Δευτέρα τάξη των Τεχνικών – Επαγγελματικών Λυκείων (ΤΕΛ) ή των Πολυκλαδικών (ΕΠΛ).

Μία άλλη δυνατότητα που υπήρχε για συνέχιση των σπουδών μετά το Γυμνάσιο, αφορούσε στην εγγραφή σε κάποιο τύπο Λυκείου, η διάρκεια σπουδών του οποίου ήταν τριετής. Σχετική εξαίρεση αποτελούσαν ορισμένοι κλάδοι του Πολυκλαδικού, στους οποίους υπήρχε επιπρόσθετη 6μηνη ή ενός έτους ειδικότητα (Δ΄ Τάξη)¹⁹.

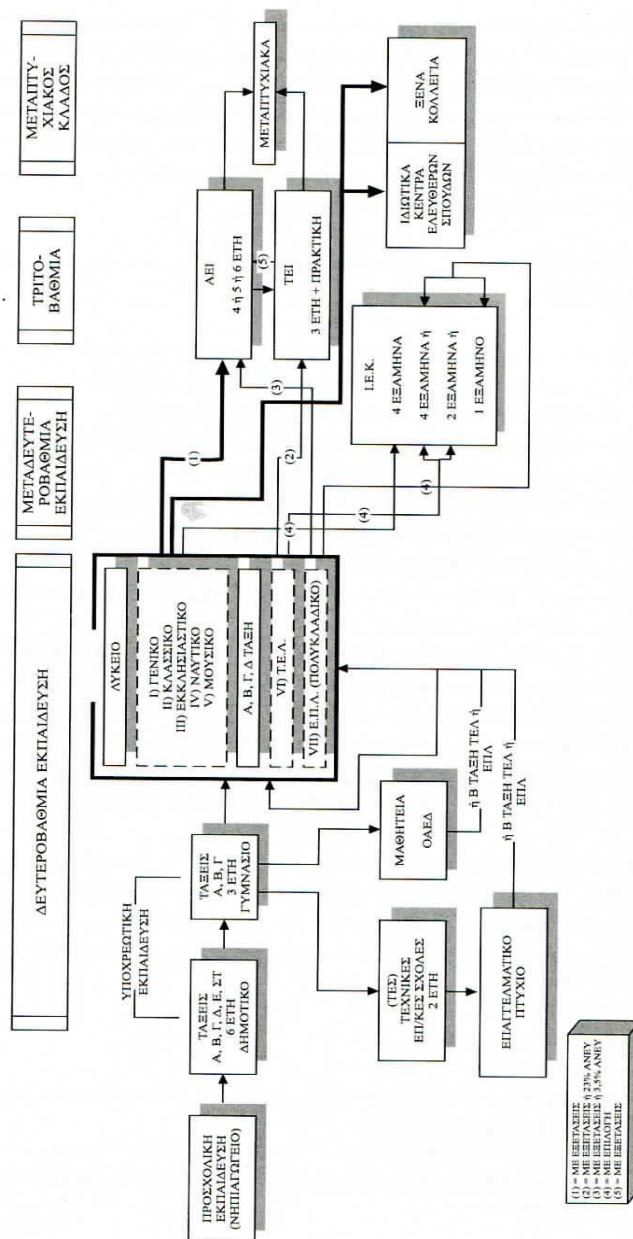
Η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση περιελάμβανε τα δημόσια και ιδιωτικά Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ). Η εισαγωγή γινόταν με επιλογή (μόρια) και η διάρκεια σπουδών ήταν 4 εξάμηνα. Οι απόφοιτοι ΤΕΛ και ΕΠΛ, εφ' όσον ακολουθούσαν ειδικότητα αντίστοιχη με αυτή που αποκτούσαν, ελάμβαναν πτυχίο σε δύο εξάμηνα. Η διάρκεια κατάρτισης μειωνόταν σε ένα εξάμηνο, όταν επρόκειτο για άτομα που είχαν επιπρόσθετα παρακολουθήσει την ειδίκευση στα ΕΠΛ (Δ΄ τάξη)²⁰.

---

¹⁹ Παπαηλίας Θ., (2002) *Εκπαιδευτικό Σύστημα και αγορά εργασίας*, Αθήνα: Σταμούλη Α.Ε.

²⁰ Όπως παραπάνω.

Διάγραμμα 3: Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα

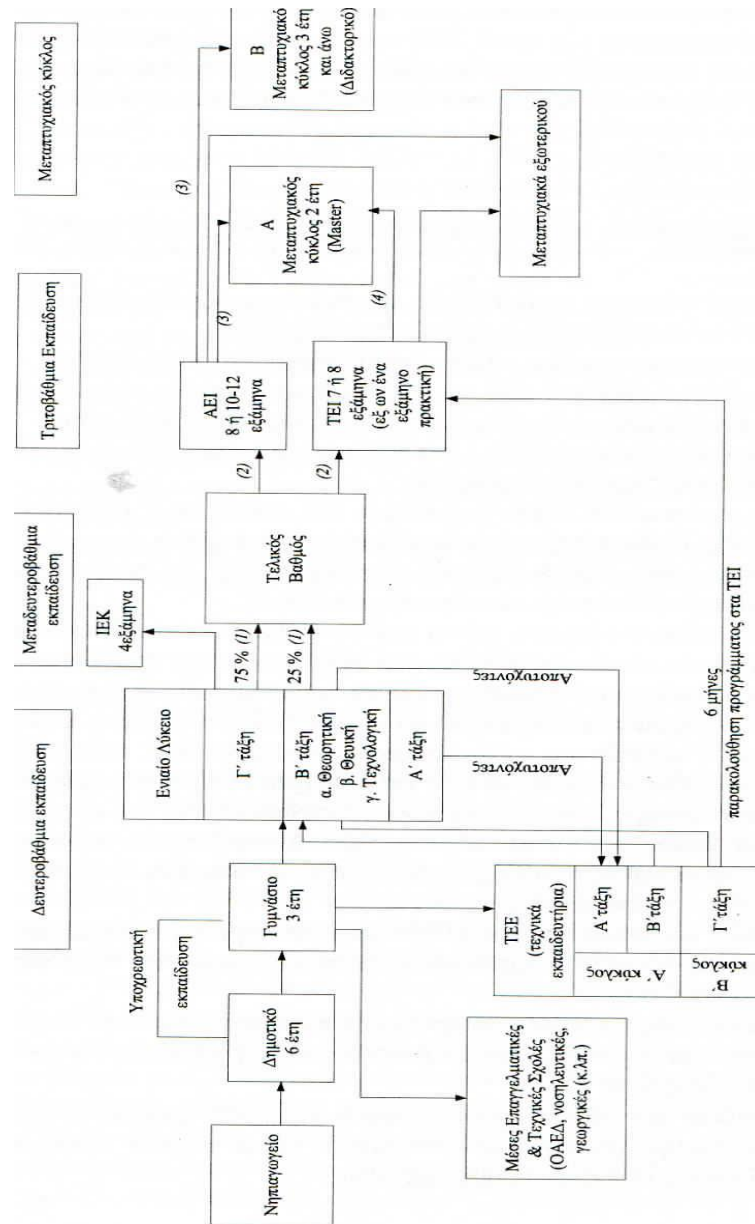

ΠΗΓΗ: Παπαηλίας Θ., (2002) Εκπαιδευτικό σύστημα και αγορά εργασίας.

Η Τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελείται από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ). Η εισαγωγή στις σχολές των παραπάνω ιδρυμάτων πραγματοποιούνται μέσω των γενικών εξετάσεων από τα Λύκεια.

Το 1998 έγινε μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που στόχο της είχε την ελεύθερη πρόσβαση μέσω της κατάργησης των εισαγωγικών εξετάσεων. Η δομή που καθιερώνει αυτή η νέα προσπάθεια αποτυπώνεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 4: Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα κατά το 1998

ΠΗΓΗ: Παπαλίας Θ., (2002) Εκπαιδευτικό σύστημα και αγορά εργασίας.

Οι διαφορές είναι οι εξής²¹:

- Καταργούνται οι διάφορες μορφές Λυκείου (ΤΕΛ, ΕΠΛ, Γενικό κ.λπ. και αντ' αυτού δημιουργείται το Ενιαίο Λύκειο.
- Καταργούνται οι ΤΕΣ και στη θέση τους συστήνονται τα ΤΕΕ (Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια) τα οποία βρίσκονται όμως σε αναβαθμισμένο επίπεδο σε σχέση με τις ΤΕΣ.

Στο παρακάτω διάγραμμα αποτυπώνεται το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα σήμερα και το σύστημα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης δημόσιας δωρεάν εκπαίδευσης και κατάρτισης. Όπως παρατηρούμε, μετά το Γυμνάσιο οι βαθμίδες εκπαίδευσης είναι τρεις:

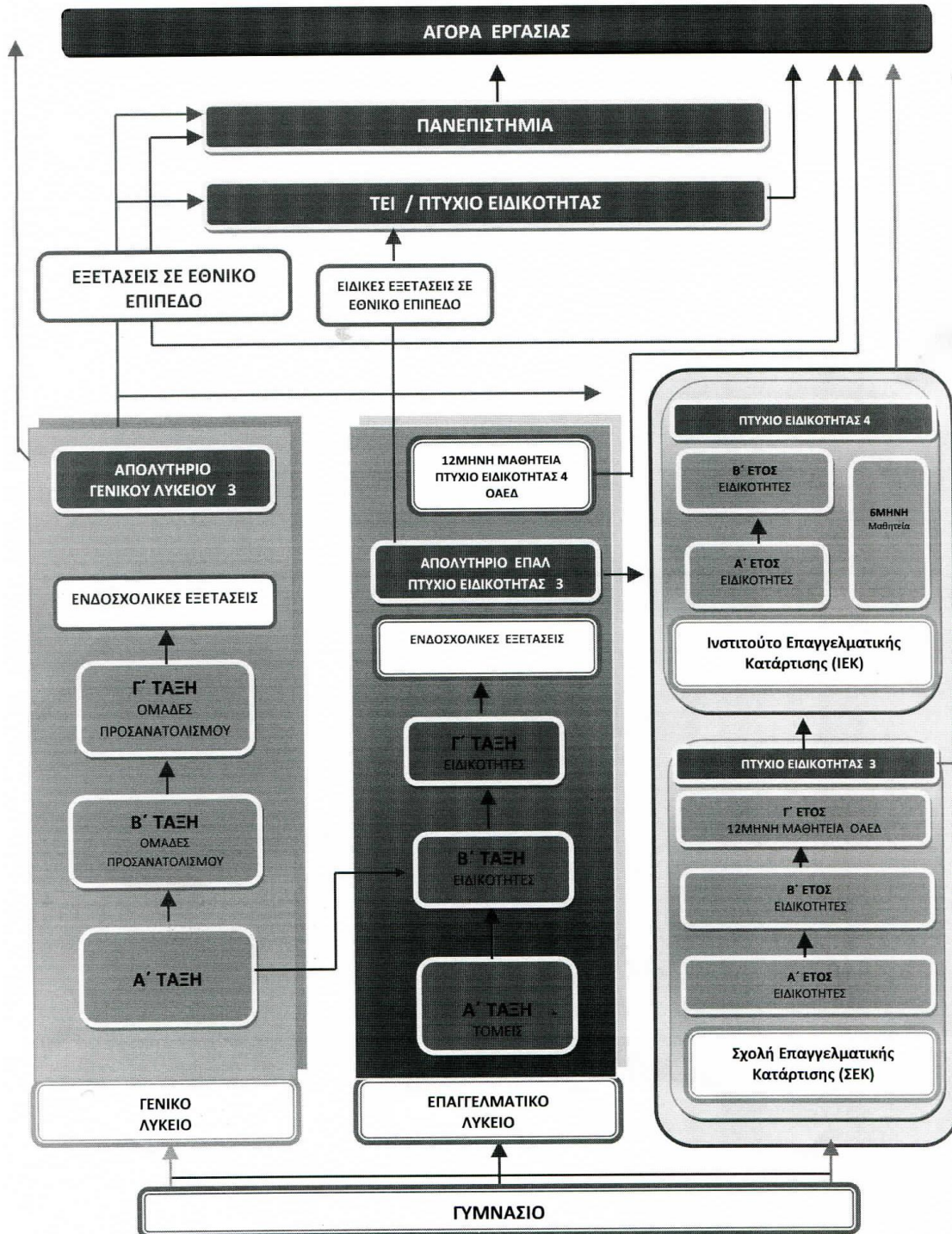
1. Γενικό Λύκειο: όπου με ενδοσχολικές εξετάσεις ο μαθητής λαμβάνει το απολυτήριο με το οποίο μπορεί να βγει στην αγορά εργασίας.
2. Επαγγελματικό Λύκειο: όπου ο μαθητής με ενδοσχολικές εξετάσεις λαμβάνει το απολυτήριο και το πτυχίο ειδικότητας 3 και στη συνέχεια με 12 μαθητεία λαμβάνει το πτυχίο ειδικότητας 4 ΟΑΕΔ.
3. Σχολή Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ): όπου μετά το τρίτο έτος λαμβάνει το πτυχίο ειδικότητας 3 και στη συνέχεια μπορεί να παρακολουθήσει δύο χρόνια σε Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) και να λάβει το πτυχίο ειδικότητας 4.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΑΕΙ και ΤΕΙ) μπορεί κανείς να εισαχθεί από το Γενικό Λύκειο με εξετάσεις που γίνονται σε εθνικό επίπεδο ή από το Επαγγελματικό Λύκειο με ειδικές εξετάσεις σε εθνικό επίπεδο να εισαχθεί στα ΤΕΙ.

---

²¹ Παπαηλίας Θ., (2002) *Εκπαιδευτικό Σύστημα και αγορά εργασίας*, Αθήνα: Σταμούλη Α.Ε.

Διάγραμμα 5: Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης δημόσιας δωρεάν εκπαίδευσης και κατάρτισης

ΠΗΓΗ: <http://www.minedu.gov.gr>

1.5. ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ

ΠΑΙΔΕΙΑ

Το Σύνταγμα της Ελλάδος καθορίζει με συγκεκριμένες διατάξεις, όπως έχουμε προαναφέρει (άρθρο 16, παράγραφος 2,3 και 4), την πρόσβαση όλων των πολιτών στην ελεύθερη δημόσια παιδεία βάσει των αρχών της δημοκρατίας και της ισότητας. Με αυτό τον τρόπο παγιώνει την παιδεία, που ναι μεν έχει σχεδιαστεί ως παιδεία της βιομηχανικής επανάστασης του 19ου αιώνα, αλλά καλύπτει ερμηνευτικά και τον τρόπο σχεδιασμού πρόσβασης στην παιδεία της κοινωνίας του 21ου αιώνα.

Με γνώμονα τις θεμελιώδης συνταγματικές αρχές λοιπόν, που διασφαλίζουν τη σταθερότητα σ' ό,τι αφορά την ίση πρόσβαση των πολιτών στην παιδεία, καλούμαστε – όπως και γίνεται πάντα με τον τρόπο που εξελίσσεται η ζωή και οι επιστήμες- να υπάρχουν ανανεωτικές και καινοτόμες τάσεις εφαρμογών στον τομέα «παιδεία», που δεν θα καταργούν όποιο θετικό αποτέλεσμα, αλλά θα εξυγιαίνουν τα «μέσα», σύμφωνα με τις επιτακτικότερες ανάγκες των καιρών μας, του επανασχεδιασμού της εκπαίδευσης.

Η παιδεία είναι ο κρίκος της συλλογικότητας και συναντίληψης με το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο που περιβάλλει τον καθένα μας, της συνεργασίας και αγαστής συνύπαρξης με τους άλλους.

Η αρχή της συνέπειας του πολιτισμού, απαιτεί απ' όλους μας στα πλαίσια της συνευθύνης για τις επόμενες γενιές την ορθή παράδοση που μεταβιβάζεται εκ μέρους των αρχαιότερων στους νεότερους. Χωρίς αποκρύψεις (έλλειψη διαφάνειας), διακρίσεις, κοινωνικές δεσμεύσεις, αρνητικές εικόνες και «ρατσιστικές αγγυλώσεις», που εξυπηρετούν οικονομικά και εξουσιαστικά συμφέροντα.

Σε όλο το εύρος των κοινωνικοπολιτικών ιστορικών παρελθόντων είναι μπροστά μας ορατή η αρχαία ρήση: «η ισχύς εν τη ενώση». Η ισχύς πλέον σε επίπεδο σύμπτυξης και πολιτιστικής συνένωσης λαών. Μορφής συνόλου πανανθρώπινης ενότητας, που μόνο η ελεύθερη δωρεάν πρόσβαση της πλειοψηφίας στην Α/θμια, Β/θμια και Γ/θμια βεβαίως παιδεία διασφαλίζει. Η ανάγκη γίνεται επιτακτικότερη, να επιστρατεύεται η ελεύθερη ανάπτυξη της σκέψης του καθενός μέσω της προαγωγής του τρόπου ανάληψης πρωτοβουλιών, ερευνητικής σκέψης και κατάθεσης προτάσεων στην «τράπεζα» επίλυσης σύγχρονων προβλημάτων.

Πώς όμως θα υλοποιήσουμε την ελεύθερη παιδεία με ευρεία έννοια; Ποιο θα μπορούσε να είναι το κίνητρο που θα ωθήσει προς το επιθυμητό αυτό σημείο αναφοράς; Κατά ένα μέρος, θα μπορούσε να είναι ο περιορισμός του γνωσιοκεντρισμού των σχολείων και η ανάπτυξη δυνάμεων ενίσχυσης της ατομικής σχέσης προς τον άλλο. Επίσης, της ενδυνάμωσης της έφεσης, της δίψας προς τη γνώση, ως επιθυμία ολοκλήρωσης του καθενός, αλλά κυρίως της συνεργασίας του με την ομάδα. Του καθορισμού της σχέσης με το συνάνθρωπο. Της συνάντησης μαζί του.

Με αυτή τη βάση και με παιδαγωγικό στόχο έναν τέτοιο σχολικό προσανατολισμό, δίνονται οι εγγυήσεις ορθής προσέγγισης για διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών, για επιλογή πορείας οποιασδήποτε εργασίας, για καλλιέργεια του θετικού τρόπου σκέψης όλων και για την εξέλιξη της εκπαίδευσης σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τις αναζητήσεις των ενδιαφερομένων, βασισμένες στις προτάσεις του κ. Κωνσταντίνου Μπακιρτζή.

Το συγκεκριμένο θέμα προαναφέρεται και σχολιάζεται στον ιστότοπο που έχει δημιουργήσει ο καθηγητής κ. Κυρίτσης Κωνσταντίνος «*Νέες μορφές ελεύθερης μάθησης για τον 21ο αιώνα*» και ειδικότερα στη δημοσίευσή του περί επανασχεδιασμού της εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες²².

1.6. ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (learning word)

Η θετική εκπαίδευση είναι μία διαδικασία που στόχο έχει την ανάπτυξη του αισθήματος της αισιοδοξίας καθώς υπάρχουν ενδείξεις ότι η θετική εκπαίδευση βοηθάει στη μείωση του άγχους και στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης ενώ ταυτόχρονα οδηγεί και σε καλύτερους βαθμούς.

---

²² <https://www.facebook.com/groups/1558662441035845/?fref=ts> Κυρίτσης Κων/νος «*Νέες μορφές ελεύθερης μάθησης για τον 21ο αιώνα*».

Έχοντας αυτό υπόψη, ένα σχολείο στην Αυστραλία, έχει αναπτύξει ένα πρόγραμμα εκμάθησης της αισιοδοξίας. Το σλόγκαν που ακολουθεί το συγκεκριμένο σχολείο είναι το εξής²³:

Μαθαίνουμε καλύτερα όταν είμαστε ευτυχισμένοι.

Έτσι, το GEELong Grammar school στην Αυστραλία από το 2008 εφαρμόζει πρόγραμμα θετικής εκπαίδευσης συνδυάζοντας τη διδασκαλία με τη θετική ψυχολογία. Το σχολικό πρόγραμμα βασίζεται στην πρωτοποριακή εργασία του Martin Seligman του Πανεπιστημίου της Πενσυλβάνια. Σύμφωνα με αυτή την εργασία, οι εκπαιδευτικοί, πριν μπουν στην τάξη, παρακολουθούν σεμινάρια και πειραματικά εργαστήρια. Στο μάθημα που ακολουθεί δίνουν μεγάλη σημασία στα συναισθήματά τους καθώς και στη θετική διάθεση τη ζωής. Παράλληλα εξετάζουν τις σχέσεις δίνοντας κύριο βάρος στις θετικές σχέσεις ενώ ταυτόχρονα εξετάζουν το νόημα των πραγμάτων και την ολοκλήρωση των ανθρώπων²⁴.

Πολλοί από τους δασκάλους του σχολείου, ως μέρος του εκπαιδευτικού προγράμματος, χρησιμοποιούν το διαλογισμό σε καθημερινή βάση πριν μπουν στην τάξη μαζί με τα παιδιά, ενώ πριν από τις εξετάσεις ο διαλογισμός των παιδιών κρατάει περίπου 10 λεπτά πριν αρχίσουν να γράφουν.

Γιατί όμως είναι τόσο σημαντικό οι μαθητές να είναι αισιόδοξοι; Τα στατιστικά στοιχεία που έχουμε δείχνουν ότι 160.000 περίπου νέοι Αυστραλοί κάθε χρόνο πέφτουν σε κατάθλιψη, πράγμα το οποίο είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό. Το συγκεκριμένο λοιπόν σχολείο με το μάθημα θετικής εκπαίδευσης προσπαθεί να ενισχύσει τις αντοχές των μαθητών του ώστε να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τις δυσκολίες και τα προβλήματα τα οποία θα ανακύψουν κατά τη διάρκεια της ζωής τους²⁵.

Ερευνητές από το πανεπιστήμιο της Μελβούρνης έχουν υπολογίσει τις επιπτώσεις του συγκεκριμένου μαθήματος στην ευημερία των μαθητών χρησιμοποιώντας μια σειρά από μεθόδους για τον υπολογισμό του στρες, όπως αυτή της μεθόδου της κορτιζόλης μέσω του τεστ σιέλου, η οποία δείχνει ότι όσο υψηλότερη είναι η κορτιζόλη τόσο στρεσαρισμένος είναι κάποιος. Η μέθοδος που ακολουθούν είναι η εξής: χωρίς να το γνωρίζουν οι μαθητές, τυχαία τους ζητείται να ασχοληθούν με το iPad τους και να πουν το τι βλέπουν και με τι ασχολούνται. Διαπιστώνουν με αυτόν τον τρόπο τι ακριβώς βλέπουν οι μαθητές και πώς. Επίσης τους ρωτάνε για οτιδήποτε θετικό ή αρνητικό τους έχει συμβεί πρόσφατα. Η ερώτηση

²³ <https://www.youtube.com/watch?v=67ya0nyLED4>

²⁴ Όπως παραπάνω.

²⁵ Όπως παραπάνω.

αυτή γίνεται γιατί θέλουν οι ερευνητές να εξακριβώσουν πώς οι μαθητές έχουν ανταποκριθεί στις δυσκολίες που τους έχουν συμβεί και πώς έχουν αντιδράσει²⁶.

Παρόλο που η έρευνα βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο τόσο οι γονείς όσο και οι μαθητές υποστηρίζουν πως τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά. Μία μαθήτρια δήλωσε πως το μεγαλύτερο κέρδος που είχε ήταν η ανθεκτικότητα που έχει αποκτήσει από το συγκεκριμένο μάθημα καθώς έχει μάθει να αντιμετωπίζει κάθε είδους δυσκολία όσο μεγάλη και εάν είναι.

Οι δημιουργοί του προγράμματος «Happiness» πιστεύουν πως με αυτά τα εργαλεία, οι μαθητές μπορούν να αντιμετωπίσουν την πίεση και το άγχος στο σχολείο. Η ευτυχία ως θέμα ή ως μέθοδος εκπαίδευσης γίνεται όλο και δημοφιλής στη Γερμανία όπου πάνω από 100 σχολεία ακολουθούν αυτή την εκπαίδευση. Μέσα από αυτά τα μαθήματα ευτυχίας τα παιδιά κατανοούν τι σημαίνει κοινότητα, αναπτύσσουν τις ικανότητές τους και μαθαίνουν να εμπιστεύονται τους άλλους. Στο ίδιο πρόγραμμα δουλεύουν την αντίληψη των μαθητών. Θέση τους είναι πως εάν δεν αντιλαμβάνομαι σωστά τα πράγματα δεν ξέρω και πώς να χειριστώ μία κατάσταση. Στόχος τους είναι επίσης, οι μαθητές δημοτικού και Γυμνασίου να κατανοήσουν ποιες είναι οι δικές τους δυνάμεις. Με τον τρόπο αυτό θα γίνουν ευαίσθητοι άνθρωποι αλλά και αποφασιστικοί μαθαίνοντας τα δυνατά τους σημεία αλλά και πώς να αντιμετωπίσουν τις αναποδιές της ζωής²⁷.

Αυτή η μέθοδος γίνεται όλο και πιο δημοφιλής όχι μόνο στην Γερμανία αλλά και σε όσες χώρες μιλούν αγγλικά.

Πολύ λίγα κράτη στον κόσμο τοποθετούν την ευτυχία ως βασικό αναπτυξιακό στόχο. Το μικροσκοπικό Βασίλειο του Μπουτάν στα Ιμαλαΐα, έχει μετονομάσει το ΑΕΠ σε Ακαθάριστο Εθνικό προϊόν Ευτυχίας. Καθημερινά οι μαθητές αρχίζουν τα μαθήματά τους με διαλογισμό και προσευχές. Με αυτόν τον τρόπο δείχνουν, όπως λένε, σεβασμό, στη θρησκεία τους, στην χώρα τους και στο βασιλιά τους και προωθούν έτσι τον πολιτισμό τους. Στόχος του σχολείου είναι να δημιουργήσει υγιείς μαθητές ψυχικά και σωματικά και απώτερος σκοπός να αναδείξει ευτυχισμένους και παραγωγικούς πολίτες. Και το έχουν πετύχει καθώς στο παρελθόν είχαν μαθητές που έπαιρναν φάρμακα, κάπνιζαν και έπιναν πολύ ενώ με αυτό το πρόγραμμα οι μαθητές τους πια είναι ευτυχισμένοι και δεν ζητάνε υποκατάστατα ευτυχίας. Οι μαθητές διδάσκονται²⁸:

---

²⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=67ya0nyLED4>

²⁷ <http://gr.euronews.com/2014/07/04/the-art-of-happiness-through-positive-education/>

²⁸ <http://fresheducation.gr/?p=4494>

- να ελέγχουν το μυαλό τους,
- να διώχνουν τις αρνητικές σκέψεις,
- βασικές αξίες όπως ο σεβασμός στο περιβάλλον
- ενώ βιώνουν τη σημασία της αλληλεγγύης και της προσφοράς στην κοινότητα.

Αυτό που έχει καταφέρει το συγκεκριμένο πιλοτικό πρόγραμμα είναι να διδάσκονται όχι μόνο οι μαθητές αλλά και οι γονείς τους, καθώς οι μαθητές μόλις επιστρέφουν στο σπίτι τους εκπαιδεύουν οι ίδιοι τους γονείς τους.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Μπουτάν αποτελεί πηγή έμπνευσης και για άλλες χώρες όπως οι Φιλανδοί.

Το Γυμνάσιο Woochu είναι ένα από τα σχολεία που συμμετέχουν στο πιλοτικό πρόγραμμα. Πρόκειται για ένα μοντέλο σχολείου που φιλοδοξεί να δημιουργήσει υγιείς μαθητές, πνευματικά και σωματικά²⁹.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1ου ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- 1) Καμπουρίδης Γ. (2002), *Οργάνωση και Διοίκηση Σχολικών Μονάδων*, Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- 2) Ξωγέλλης Π., (1991) *Παιδαγωγική του σχολείου*, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.
- 3) Παπαηλίας Θ., (2002) *Εκπαιδευτικό Σύστημα και αγορά εργασίας*, Αθήνα: Σταμούλη Α.Ε.
- 4) Χατζηπαναγιώτου Π., (2003) *Η Διοίκηση του σχολείου και η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων*, Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη α.ε.
- 5) Άρθρο 16 του Συντάγματος, παράγραφος 2,3 και 4 διαθέσιμο και στο <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-16/>

---

²⁹ <http://gr.euronews.com/2014/07/04/the-art-of-happiness-through-positive-education/>

- 6) Μανούσου Ε., Λιοναράκης Α., (2007) *Διεθνείς εφαρμογές εναλλακτικών μορφών εκπαίδευσης σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*, *The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, Volume 3, Number 2, διαθέσιμο και στο http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82?login=athi70g@gmail.com&email_was_taken=true
- 7) <http://www.csse-scee.ca/CJE/Articles/FullText/CJE19-4/CJE19-4-10Kazepides.pdf>
- 8) <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CE%AF%CE%B1>
- 9) <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF>
- 10) <https://www.facebook.com/groups/1558662441035845/?fref=ts> Κυρίτσης Κων/νος «Νέες μορφές ελεύθερης μάθησης για τον 21ο αιώνα».
- 11) <http://fresheducation.gr/?p=4494>
- 12) <http://gr.euronews.com/2014/07/04/the-art-of-happiness-through-positive-education/>
- 13) <http://www.minedu.gov.gr>
- 14) <https://www.youtube.com/watch?v=67ya0nyLED4>
- 15) http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=248&Itemid=29
- 16) <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7>
- 17) <http://www.sep.org.gr/sites/default/files/%20%CE%BD%CE%AD%CE%BF%CF%85%20%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%85%20%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82%20%CE%B5%CE%BD%CE%B7%CE%BB%CE%AF%CE%BA%CF%89%CE%BD%20%CF%83%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%87%CF%8E%CE%BD%20%CE%A3.%CE%95.%CE%A0..pdf>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μία εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης είναι η «κατ' οίκον εκπαίδευση» ή αλλιώς «εκπαίδευση στο σπίτι». Οι όροι αυτοί προσπαθούν να αποδώσουν τον αγγλικό όρο homeschooling ο οποίος συναντάται και ως home education ή home school³⁰.

Πολλοί γονείς με αυτή τη μορφή εκπαίδευσης έχουν τη δυνατότητα να εκπαιδεύουν οι ίδιοι τα παιδιά τους όχι σε συγκεκριμένο σχολικό περιβάλλον αλλά στο σπίτι τους. Αυτό το κάνουν γιατί δεν αρνούνται την εκπαίδευση ως διαδικασία αλλά την εκπαίδευση που γίνεται σε συγκεκριμένους επίσημους χώρους. Για το λόγο αυτό δεν θέλουν τα παιδιά τους να εκπαιδευτούν και να λάβουν μόρφωση σύμφωνα με το πρόγραμμα που ακολουθεί ένα κλασικό σύστημα εκπαίδευσης που κυριαρχεί στη χώρα τους. Αυτό το κάνουν γιατί θεωρούν ότι η μάθηση που παρέχεται και τις περισσότερες φορές ελέγχεται από την κρατική εξουσία, περιορίζεται μέσα στα στενά πλαίσια ενός σχολικού περιβάλλοντος, το οποίο είναι είτε δημόσιο είτε ιδιωτικό.

Ο χώρος λοιπόν όπου λαμβάνει χώρα η κατ' οίκον εκπαίδευση είναι οικείος προς το μαθητή αφού είναι το σπίτι του, ή τα σπίτια άλλων συμμαθητών του καθώς και δωμάτια που χρησιμεύουν ως εργαστήρια, τα οποία είναι απαραίτητα για μερικά μαθήματα όπως αυτό του μαθήματος της χημείας.

Για να πραγματοποιηθεί όμως μία κατ' οίκον διδασκαλία ώστε να αποφέρει αποτελέσματα σωστής μάθησης, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η σωστή οργάνωση της εκπαιδευτικής ύλης. Την αποκλειστική ευθύνη σε αυτό τον τομέα την έχουν οι γονείς των παιδιών ή όσοι είτε γίνονται εκπαιδευτικοί οι ίδιοι των παιδιών τους είτε προσλαμβάνουν

---

³⁰ http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82

εκπαιδευτικούς που θεωρούν κατάλληλους. Επίσης υπάρχει και μία άλλη λύση αυτή της online εκπαίδευσης των μαθητών υπό την καθοδήγηση ενός ενήλικα³¹.

Η εκπαιδευτική ύλη διατίθεται μέσα από διάφορα αναλυτικά πακέτα οδηγιών, υπό την επίβλεψη πάντα των αρχών της εκάστοτε χώρας όπου κυκλοφορούν, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η διδακτική ύλη και να είναι σύμφωνη με την ηλικία του μαθητή. Αυτά τα προγράμματα οι γονείς εύκολα μπορούν να τα βρουν καθώς κυκλοφορούν ευρέως είτε στο διαδίκτυο είτε σε βιβλιοπωλεία. Βέβαια, η επιλογή του κατάλληλου κάθε φορά αναλυτικού πακέτου, άπτεται της θέλησης των γονέων, οι οποίοι διαλέγουν εκείνο το πρόγραμμα που θεωρούν ότι ικανοποιεί πρώτα τις απαιτήσεις τους και κατόπιν είναι εύκολα προσαρμόσιμο τόσο στις ικανότητες όσο και στην προσωπικότητα του παιδιού τους.³²

Αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι ότι η συζήτηση γύρω από την «κατ' οίκον» εκπαίδευση είναι πολύπλευρη καθώς ασχολείται³³:

1. με την κοινωνιολογία,
2. τη φιλοσοφία της εκπαίδευσης,
3. τη παιδοψυχολογία,
4. την ίδια τη δημοκρατία και
5. την ελευθερία του πολίτη να χειραφετηθεί σε έναν τόσο σημαντικό τομέα όπως αυτός της παρεχόμενης γνώσης.

Είναι επίσης ενδιαφέρουσα διότι άπτεται θεμάτων όπως³⁴:

1. η κοινωνικοποίηση του παιδιού,
2. η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του,
3. ο ρόλος της οικογένειας στην αγωγή του παιδιού,
4. η ποιότητα του περιεχομένου του προγράμματος εκπαίδευσης,
5. η επάρκεια του γονέα να διδάξει το παιδί του,
6. η τεράστια δαπάνη ενέργειας από τον γονέα-διδάσκαλο, κ.λπ.

Αυτή η μορφή εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη σε πολλές αγγλόφωνες χώρες, καθώς υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός πηγών οι οποίες την υποστηρίζουν.

---

³¹ <http://www.greekschools.net/ekpaideysh/homeschooling-h-enallaktikh-ekpaideysh>

³² <http://e-rooster.gr/12/2008/1131>

³³ <http://www.greekschools.net/ekpaideysh/homeschooling-h-enallaktikh-ekpaideysh>

³⁴ Όπως παραπάνω.

2.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Την κατ' οίκον εκπαίδευση την συναντούμε πολύ πιο πριν από την υποχρεωτική μαζική εκπαίδευση, η οποία θεωρείται πρόσφατη.

Έτσι, κατά την αρχαιότητα αρκετοί ήταν αυτοί που διάλεγαν να διδάξουν στα παιδιά τους με τη βοήθεια διδασκάλων, γραφή, μαθηματικά, μουσική και γυμναστική. Ένα τέτοιο παράδειγμα ήταν ο Μ. Αλέξανδρος ο οποίος είχε πολλούς παιδαγωγούς και δασκάλους, τους οποίους κατεύθυνε ο Λεωνίδας, που ήταν συγγενής της Ολυμπιάδος, και ήταν άνθρωπος πολύ αυστηρός και πειθαρχημένος. Αυτό που είναι χαρακτηριστικό στην εκπαίδευσή του είναι το γεγονός ότι ο κάθε παιδαγωγός διάλεγε ο ίδιος τον τόπο όπου θα διεξαγόταν η διδασκαλία. Έτσι, ο Αριστοτέλης, ανέλαβε τη φιλοσοφική διαμόρφωση του Αλέξανδρου στο Ιερό των Νυμφών, στην τοποθεσία Μίεζα, κοντά στα Στάγειρα, μαζί με μια ομάδα νέων. Και όπως μας γράφει ο Πλούταρχος και ο Αρριανός: «Φαίνεται ότι ο Αλέξανδρος δεν διδάχθηκε μόνο την Ηθική και την Πολιτική επιστήμη, αλλά και τις απόρρητες και βαθύτερες διδασκαλίες που οι άνδρες τις αποκαλούσαν ακροαματικές και εποπτικές και δεν τις διέδιδαν σε πολλούς»³⁵.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, οι βασίλισσες και βασιλιάδες της Αγγλίας, όπως π.χ. η βασίλισσα Βικτωρία, ο βασιλιάς Γεώργιος ο Γ' και άλλοι εκπαιδεύτηκαν κατ' οίκον.

³⁵ <http://www.elzoni.gr/html/ent/695/ent.35695.asp>

Στην Ελλάδα, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1950, όπως μαρτυρούν προσωπικά αρχεία πλούσιων και ευγενών οικογενειών, η εκπαίδευσή τους γίνονταν κατ' οίκον³⁶.

Κατά τον 20ο αιώνα, η κατ' οίκον εκπαίδευση αποτέλεσε μία εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης σε πολλές χώρες του κόσμου όπως στη Μ. Βρετανία, στη Γαλλία, στις Η.Π.Α., στον Καναδά, στη Ν. Ζηλανδία. Αυτή η μορφή εκπαίδευσης σε αυτές τις χώρες ήταν νόμιμη, σε αντίθεση με άλλες χώρες που δεν ήταν και παρέχονταν στους κατοίκους παράλληλα με την κρατική εκπαίδευση. Η διαφορά όμως μεταξύ των δύο αυτών εκπαιδεύσεων ήταν ότι η κατ' οίκον εμπλούτιζε τόσο τις επιλογές όσο και τις διαστάσεις του κρατικού εκπαιδευτικού συστήματος της κάθε χώρας³⁷.

2.3. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Η νομοθεσία που πλαισιώνει την κατ' οίκον εκπαίδευση διαφέρει ανάλογα με τη χώρα εφαρμογής της, καθώς σε άλλες χώρες όπως π.χ. στον Καναδά, στην Αυστραλία, στην Ιαπωνία, στη Ν. Αφρική κ.λπ. αυτή είναι νόμιμη ενώ σε άλλες όχι. Έτσι, η πραγματοποίησή της στις εν λόγω χώρες επιτυγχάνεται με τη συνεχή βελτίωση, από τη μεριά του κράτους, των συνθηκών εκείνων που τη βοηθούν να πραγματοποιηθεί. Το κράτος λοιπόν, για την υποστήριξη της βελτίωσης της κατ' οίκον εκπαίδευσης συνεχώς φροντίζει σε αυτές τις χώρες να πολλαπλασιάζει³⁸:

- 1) τις παρεχόμενες πηγές ενημέρωσης,
- 2) τα εκπαιδευτικά υλικά και
- 3) τους τρόπους υλοποίησής της.

Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στη Μ. Βρετανία, σύμφωνα με τη νομοθεσία τους είναι *«υποχρεωτική η εκπαίδευση αλλά δεν είναι το σχολείο»*. Ακόμη ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι το 2003 ο βουλευτής John Randall ξεκίνησε στη

---

³⁶ http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82

³⁷ Όπως παραπάνω.

³⁸ Όπως παραπάνω.

Βουλή της Μ. Βρετανίας, μια συζήτηση σχετικά με την κατ' οίκον διδασκαλία, τα πλεονεκτήματα και την έλλειψη πληροφόρησης που υπάρχει γύρω από αυτήν³⁹.

Το ίδιο παρατηρείται και στη Γαλλία όπου από το 1939 και μεν είναι υποχρεωτική η εκπαίδευση αλλά όχι η σχολική φοίτηση. Έτσι, μέσω του Εθνικού Κέντρου εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (CNED), το οποίο υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας, υπάρχει η δυνατότητα κατ' οίκον εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες. Παράλληλα, δικαίωμα εγγραφής στο CNED έχουν όλοι οι γαλλόφωνοι μαθητές που ζουν όχι μόνο στη Γαλλία αλλά σε όλο τον κόσμο.

Στη χώρα μας η κατ' οίκον εκπαίδευση δεν είναι νόμιμη παρά μονάχα σε πολύ σοβαρές καταστάσεις υγείας που δεν επιτρέπουν στο μαθητή να πηγαίνει στο σχολείο. Έτσι, σύμφωνα με την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Τεύχος Β', 1356/2002) «για την έγκριση και έναρξη προγράμματος εκπαίδευσης στο σπίτι απαραίτητη προϋπόθεση είναι η εγγραφή, του μαθητή σε σχολική μονάδα, είτε ειδικής είτε γενικής εκπαίδευσης. Ο θεσμός της εκπαίδευσης στο σπίτι δεν υποκαθιστά, σε καμία περίπτωση, την πιθανή αδυναμία του σχολείου να ενσωματώσει το μαθητή. Είναι θεσμός που στοχεύει στην ένταξη και όχι στον έμμεσο αποκλεισμό. Η εκπαίδευση στο σπίτι καλύπτει τόσο ακαδημαϊκά όσο και ειδικά προγράμματα, όπως φυσιοθεραπεία, λογοθεραπεία κ.ά. ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες του μαθητή όπως αυτές διαπιστώνονται από το οικείο Κέντρο Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Κ.Δ.Α.Υ). και τα οποία εκπονούνται με ευθύνη ειδικοτήτων που ορίζει το Κ.Δ.Α.Υ. Ο εκπαιδευτικός της τάξης στην οποία ανήκει ο μαθητής συνεργάζεται με το οικείο Κ.Δ.Α.Υ και είναι ενήμερος για το πρόγραμμα του μαθητή αυτού. Οι εκπαιδευτικοί που αναλαμβάνουν πρόγραμμα εκπαίδευσης στο σπίτι βρίσκονται σε διαρκή συνεργασία με το σχολείο, στο οποίο ανήκει ο μαθητής και μεριμνούν για⁴⁰:

1. την εξασφάλιση και παροχή εποπτικού και διδακτικού υλικού
2. την παρακολούθηση του προγράμματος τους σχολείου και την εξασφάλιση συμβατότητας με το πρόγραμμα της τάξης υποδοχής του μαθητή
3. την οργάνωση βραχυχρόνιων επισκέψεων του μαθητή στο σχολείο όταν η κατάσταση του το επιτρέπει.

³⁹ http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82

⁴⁰ ΦΕΚ Β' 1356/21-10-2002, σελ. 1385 και 1386

Επίσης πολιτιστικές εκδηλώσεις, εκπαιδευτικές επισκέψεις και ειδικά προγράμματα που εκπονεί η τάξη του σχολείου στην οποία ανήκει ο μαθητής και που μπορεί να παρακολουθήσει με την υποστήριξη του εκπαιδευτικού που τον υποστηρίζει βοηθούν στην αποτροπή φαινομένων απομονωτισμού και στην κοινωνική ενσωμάτωση του μαθητή. Το προσωπικό των Κ.Δ.Α.Υ αναλαμβάνει⁴¹:

- 1. τη συμβουλευτική των γονέων σχετικά με την προοπτική του προγράμματος, την προοπτική ένταξης του μαθητή,*
- 2. την οργάνωση της οικογένειας σε σχέση με τις ιδιαίτερες ανάγκες του παιδιού και*
- 3. την επιτυχή υλοποίηση του προγράμματος στο σπίτι, καθώς και άλλα συναφή προβλήματα που προκύπτουν.*

Ο Διευθυντής του σχολείου τηρεί ατομικό φάκελο του μαθητή, στον οποίο παρέχονται και πληροφορίες για τους λόγους για τους οποίους παρέχεται εκπαίδευση στο σπίτι, την ημερομηνία που το παιδί παρακολούθησε για τελευταία φορά το σχολείο, τις τρέχουσες εκπαιδευτικές ή ιατρικές παροχές και τις εμπλεκόμενες υποστηρικτικές υπηρεσίες που έχουν εγκριθεί για το σπίτι, και το εκπαιδευτικό και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό που έχει ορισθεί για την πραγματοποίηση του προγράμματος».

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν, μελετώντας τον ελληνικό νόμο, ότι δεν επιτρέπει σε καμία άλλη περίπτωση την κατ' οίκον εκπαίδευση μαθητή παρά μόνο σε πολύ ειδική ανάγκη. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται ένα αυξημένο ενδιαφέρον για την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου, έτσι ώστε να επιτραπεί στους Έλληνες γονείς η δυνατότητα να επιλέγουν την κατ' οίκον εκπαίδευση και συνεπώς να ορίζουν όπως εκείνοι επιθυμούν το πλαίσιο και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης των παιδιών τους⁴².

2.4. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Εάν θέλουμε να εξακριβώσουμε πόσοι μαθητές ακολουθούν την κατ' οίκον εκπαίδευση, θα δυσκολευτούμε πολύ γιατί δεν υπάρχουν ακριβή και σαφή στοιχεία που να

---

⁴¹ ΦΕΚ Β' 1356/21-10-2002, σελ. 1385 και 1386

⁴² <http://www.greekschools.net/ekpaideysh/homeschooling-h-enallaktikh-ekpaideysh>

μας δείχνουν τον ακριβή αριθμό τους. Επιπλέον σε άλλες χώρες είναι νόμιμη η κατ' οίκον εκπαίδευση και σε άλλες όχι. Ωστόσο μερικά ενδεικτικά στοιχεία αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1: Στατιστικά στοιχεία για την κατ' οίκον εκπαίδευση σε διάφορες χώρες

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΧΩΡΑ	ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ
Ν. ΑΦΡΙΚΗ		Νόμιμη	30.000- 100.000
Ν. ΑΜΕΡΙΚΗ	Καναδάς	Νόμιμη	60.000 και άνω
	Γροιλανδία	Μη νόμιμη	-
	Ην. Βασίλειο	Νόμιμη	2,5 εκατομμύρια
ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ	Βραζιλία	Μη νόμιμη	800-2000 οικογένειες
	Κολομπία	Νόμιμη	άγνωστος
	Κόστα Ρίκα	Μη νόμιμη	άγνωστος
	Κούβα	Μη νόμιμη	άγνωστος
	Ελ Σαβαντόρ	Μη νόμιμη	άγνωστος
	Γκουατεμάλα	Μη νόμιμη	άγνωστος
	Μεξικό	Νόμιμη	άγνωστος
	Παναμάς	Μη ξεκαθαρισμένη	άγνωστος
	Περού	Νόμιμη	άγνωστος
	ΑΣΙΑ	Αρμενία	Μη νόμιμη
Αζερμπαϊτζάν		Μη νόμιμη	άγνωστος
Γεωργία		Μη νόμιμη	άγνωστος
Ινδία		Νόμιμη	500 - 1000
Ινδονησία		Νόμιμη	
Ισραήλ		Νόμιμη	448
Καζακστάν		Μη νόμιμη	άγνωστος
Ταϊλάνδη		Νόμιμη	άγνωστος
Τουρκία		Μη νόμιμη	άγνωστος
Ν. Κορέα		Μη ξεκαθαρισμένη	άγνωστος
ΟΚΕΑΝΙΑ	Αυστραλία	Νόμιμη	15.00
	Νέα Ζηλανδία	Νόμιμη	6.500

ΕΥΡΩΠΗ

ΧΩΡΑ	ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ
Αλβανία	Μη νόμιμη	
Ανδόρρα	Μη νόμιμη	
Αυστρία	Νόμιμη	2.100
Λευκορωσία	Μη νόμιμη	
Βέλγιο	Νόμιμη	500
Βοσνία - Ερζεγοβίνη	Μη νόμιμη	
Βουλγαρία	Μη νόμιμη	πάνω από 100 οικογένειες
Κροατία	Μη νόμιμη	
Κύπρος	Μη νόμιμη	
Τσεχία	Νόμιμη	500
Δανία	Νόμιμη	1% των μαθητών
Εσθονία	Νόμιμη	πάνω από 100
Φινλανδία	Νόμιμη	400-600
Γαλλία	Νόμιμη	5.063
Γερμανία	Μη νόμιμη	400
Ελλάδα	Μη νόμιμη	

ΧΩΡΑ	ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ
	Μη νόμιμη	
Λουξεμβούργο	Νόμιμη	
Σκόπια	Μη νόμιμη	
Μάλτα	Μη νόμιμη	
Μολδαβία	Μη νόμιμη	
Μοντενέγρο	Μη νόμιμη	
Ολλανδία	Νόμιμη	400
Νορβηγία	Νόμιμη	400 και άνω
Πολωνία	Νόμιμη	
Πορτογαλία	Νόμιμη	
Ρουμανία	Νόμιμη	
Ρωσία	Νόμιμη	
Άγ. Μαρίνος	Μη νόμιμη	
Σερβία	Μη νόμιμη	
Σλοβακία	Νόμιμη	50
Σλοβενία	Νόμιμη	

Ουγγαρία	Νόμιμη	7.400	Ισπανία	και νόμιμη και μη νόμιμη	2.000
Ισλανδία	Νόμιμη		Σουηδία	Μη νόμιμη (από το 2010)	200
Ιρλανδία	Νόμιμη		Ελβετία	Νόμιμη	200-500
Ιταλία	Νόμιμη		Ουκρανία	Νόμιμη	100
Λετονία	Μη νόμιμη		Αγγλία	Νόμιμη	20.000- 100.000
Λίνχενσταϊν	Μη νόμιμη		Βατικανό	καμία ένδειξη	

ΠΗΓΗ: http://en.wikipedia.org/wiki/Homeschooling_international_status_and_statistics

Παρατηρούμε λοιπόν από τον πίνακα ότι στην Ευρώπη το μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών που εκπαιδεύονται στο σπίτι είναι στη Αγγλία και στη Δανία ενώ στη Νότια Αφρική υπάρχουν μέχρι 100.000 μαθητές, γεγονός που δικαιολογείται από τις μεγάλες αποστάσεις που υπάρχουν στη συγκεκριμένη χώρα. Επίσης, και στη Νότια Αμερική το ποσοστό είναι πολύ υψηλό. Στις χώρες που δεν καταγράφεται αριθμός μαθητών είναι γιατί η κατ' οίκον εκπαίδευση θεωρείται μη νόμιμη.

2.5. ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΩΘΟΥΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στην Αμερική οι οικογένειες που διαλέγουν να εκπαιδεύσουν τα παιδιά τους στο σπίτι, είναι λόγω της διαφορετικής θρησκείας που έχουν, του πολιτισμού που κατέχουν, του οικονομικού τους επιπέδου. Έτσι, οι πιο συντηρητικοί, θρησκευόμενοι και λευκοί έχουν

υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης, επιλέγοντας την κατ' οίκον διδασκαλία, από τη μέση αμερικανική οικογένεια.

Το Εθνικό Κέντρο Στατιστικής για την Εκπαίδευση στις ΗΠΑ (National Center for Education Statistics) πραγματοποίησε μία έρευνα ανάμεσα σε μαθητές που έχουν επιλέξει την κατ' οίκον εκπαίδευση. Από τους μαθητές αυτούς το 72% ζούσε σε αστικές περιοχές ενώ το 28% σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές. Σύμφωνα λοιπόν με την ίδια έρευνα αλλά και με τις έρευνες άλλων ερευνητών οι λόγοι για τους οποίους διαλέγουν την κατ' οίκον εκπαίδευση οι γονείς και οι μαθητές που ζουν σε αστικές περιοχές είναι⁴³:

1. Δυσaréσκεια σχετικά με τη πειθαρχία, την ασφάλεια και γενικότερα το περιβάλλον του σχολείου π.χ. επεισόδια σωματικής και λεκτικής βίας (31,2%)
2. Δυσaréσκεια των γονιών σχετικά με την ποιότητα της εκπαίδευσης που προσφέρεται στα σχολεία (16,5%)
3. Ιδεολογικές και θρησκευτικές ενστάσεις σχετικά με την εκπαίδευση που προσφέρεται από την πολιτεία (29,8%).
4. Προβλήματα υγείας (ψυχικής ή σωματικής) του παιδιού (6,5%).
5. Ειδικές ανάγκες του παιδιού, ταλέντα και ικανότητες π.χ. αθλητές, καλλιτέχνες κ.ά.(7,2%).
6. Η ευελιξία του προγράμματος κ.ά. (8,8%)

Ωστόσο, αυτοί οι λόγοι δεν είναι τόσο σημαντικοί και ισχυροί για τους γονείς και μαθητές που ζουν σε απομακρυσμένες και αγροτικές περιοχές. Σύμφωνα λοιπόν με αυτούς, οι σπουδαιότεροι λόγοι επιλογής της κατ' οίκον εκπαίδευση είναι⁴⁴:

1. Οι πολλές ώρες τις οποίες πρέπει να δαπανήσουν οι μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στη μετακίνηση.
2. Η ανάγκη μετεγκατάστασης παιδιών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε άλλες περιοχές προκειμένου να παρακολουθήσουν το σχολείο.
3. Το κόστος για τη μετακίνηση.
4. Η υποβαθμισμένη ποιότητα πολλών απομακρυσμένων σχολείων.

---

⁴³ http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82

⁴⁴ Όπως παραπάνω.

Από την παραπάνω έρευνα γίνεται αντιληπτό ότι τόσο στις αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές όσο και στις αστικές περιοχές, ένας από τους σημαντικότερους λόγους επιλογής της κατ' οίκον εκπαίδευσης είναι η ασφάλεια των παιδιών και οι φόβοι για σωματική και λεκτική βία. Επιπλέον, υπάρχουν ειδικά προγράμματα για την κατ' οίκον εκπαίδευση τα οποία ενώ υλοποιούνται σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές, δεν υλοποιούνται στις αστικές. Αυτό δείχνει ότι η περιοχή όπου ζουν οι γονείς και οι μαθητές είναι ένας πολύ σοβαρός παράγοντας που διαμορφώνει και την αντίστοιχη κατ' οίκον εκπαίδευση.

Επιπρόσθετα, εκτός από τους παραπάνω λόγους, οι υποστηρικτές της κατ' οίκον εκπαίδευσης παρουσιάζουν και μια σειρά από πλεονεκτήματα αυτής της μορμής εκπαίδευσης όπως⁴⁵:

1. Συνειδητοποίηση ότι η μάθηση είναι μια διαδικασία η οποία συμβαίνει συνεχώς, με πολλούς τρόπους και σε διάφορα περιβάλλοντα.
2. Συνεχής και άμεση ανατροφοδότηση χωρίς καθυστερήσεις και κενά.
3. Ευελιξία στο χώρο και στο χρόνο.
4. Ο υψηλότερος Μέσος Όρος (Μ.Ο) βαθμολογίας στα τεστ και στις εξετάσεις σε σχέση με τα παιδιά που πηγαίνουν στο σχολείο.
5. Η ισότιμη υποδοχή και αποδοχή στα κολέγια και στα Πανεπιστήμια των παιδιών που είναι εκπαιδευμένα κατ' οίκον (homeschooled).
6. Φιλικότερο, πιο χαλαρό και λιγότερο αγχωτικό περιβάλλον.
7. Καλύτερες οικογενειακές σχέσεις, καθώς περνούν περισσότερες ώρες μαζί.
8. Προώθηση αυθεντικών μαθησιακών εμπειριών, μέσα στον «αληθινό κόσμο».
9. Δυνατότητα προσαρμογής της εκπαίδευσης στο μαθησιακό στυλ του παιδιού.
10. Δυνατότητα πολλαπλών μαθησιακών προσεγγίσεων και μελέτης σε μεγαλύτερο βάθος διαφόρων αντικειμένων.
11. Καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας μέσα από βιωματικές δραστηριότητες.
12. Συνεχώς αυξανόμενος αριθμός των συμμετεχόντων, των πηγών και των συστημάτων υποστήριξης.

---

⁴⁵ http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82

13. Δυνατότητα καλλιέργειας των ταλέντων και των δεξιοτήτων των παιδιών, τα οποία μπορεί να υποτιμηθούν ή να αγνοηθούν στο σχολείο.
14. Κοινωνικοποίηση των παιδιών μέσα από την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση με ανθρώπους από πολλές διαφορετικές ηλικιακές ομάδες.
15. Αποφυγή άγχους και εντάσεων εξαιτίας της υπερβολικής εργασίας στο σπίτι(homework) από το σχολείο.
16. Εξατομικευμένη διδασκαλία προσαρμοσμένη στο ρυθμό και στις δυνατότητες του παιδιού.
17. Δυνατότητα και ενθάρρυνση στην αυτοσυγκέντρωση γεγονόσ που δεν επιτυγχάνεται μέσα στις πολύβουες τάξεις.
18. Δυνατότητα παροχής σημαντικών χρονικών διαστημάτων όπου το παιδί συγκεντρώνεται στη μελέτη ενός αντικειμένου (π.χ. συγγραφή κειμένου, ανάγνωση, φυσική) χωρίς απότομες διακοπές και υποχρεωτικές εναλλαγές γνωστικών αντικειμένων.
19. Πραγματοποίηση πολλών δραστηριοτήτων έξω από το σπίτι στο πεδίο.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα που αναφέρουν οι γονείς ενός παιδιού που εκπαιδεύεται στο σπίτι⁴⁶:

«Ένπνάνει στις 6, μόνος του. Όπως κι εμείς

Ντύνεται ,ετοιμάζει το πρωινό του και το απολαμβάνει αργά αργά. Κάθεται στον υπολογιστή, βλέπει μηνύματα, τον καιρό, και κάνει βόλτα ηλεκτρονική. Βάζει μουφάν και πηγαίνει περίπατο μέσα από τα χωράφια. Κάποιες μέρες φτάνει ως τη θάλασσα.

Όταν γυρίζει μας φτιάχνει καφεδάκι. Ο δεύτερος καφές μας είναι από τα χεράκια του. Συζητάμε πολύ ώρα. Όνειρα, σκέψεις. Μετά διαβάζει ότι έχει επιλέξει. Βιβλίο λογοτεχνικό ή αγγλικά ή προγραμματισμό. Κάποια στιγμή κάθεται πάλι στον υπολογιστή. Αγαπά τις γλώσσες προγραμματισμού και ασχολείται πολύ.

Το μεσημέρι βοηθά στο οικογενειακό τραπέζι. Ξαπλώνει πάντα το μεσημέρι.

Το απόγευμα προπόνηση ή μπάλα στο γηπεδάκι με φίλους. Αν δεν είναι η μέρα της προπόνησης, τότε μουσική. Παίζει κρουστά ή ακούει μουσική. Άλλοτε πάλι για διασκέδαση βάζει παλιές ασπρόμαυρες ελληνικές ταινίες και ταυτόχρονα κάνει ζωγραφική ή κάποια κατασκευή.

---

⁴⁶ <https://www.facebook.com/pages/Homeschooling-Greece/133715110038868>

Αυτή είναι μία μέρα στη ζωή ενός 16χρονου homeschooler.

Δεν είναι όμως κάθε μέρα έτσι....

Κάθε μέρα είναι διαφορετική!

Και εμείς επίσης!»

2.6. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΤΑΙ

Εάν κάποιος γονέας επιθυμεί το παιδί του να εκπαιδευτεί κατ' οίκον, ακολουθεί μία συγκεκριμένη διαδικασία, ανάλογα βέβαια σε ποια χώρα κατοικεί. Το πρώτιστο που οφείλει να κάνει είναι η ενημέρωσή του γύρω από το νομικό πλαίσιο που διέπει την κατ' οίκον εκπαίδευση της χώρας του, ώστε να μπορέσει να συμβαδίσει με τις απαιτήσεις που αυτό το νομικό πλαίσιο έχει.

Για παράδειγμα, στις ΗΠΑ, υπάρχει ένας ειδικός σύνδεσμος ο Home School Legal Defense Association, όπου ο γονέας που επιθυμεί μία κατ' οίκον διδασκαλία μπορεί να ενταχθεί σε διάφορες ομάδες που ακολουθούν την ίδια εκπαιδευτική μορφή για το παιδί τους, ενώ παράλληλα μπορεί να ενημερωθεί σχετικά⁴⁷:

1. με το θέμα,
2. τις υποχρεώσεις τους,
3. τις απαιτήσεις,
4. τη μεθοδολογία αλλά και
5. τις πηγές από τις οποίες μπορούν να αντλήσουν πληροφορίες.

Πέρα από αυτά, σε κάποιες πολιτείες των ΗΠΑ, οι οποίες είναι και αρκετές, όταν ενημερώσουν την πολιτεία τους ότι θέλουν το παιδί τους να εκπαιδευτεί κατ' οίκον, τους δίνεται ένα έγγραφο ως αίτηση από την πολιτεία, με το οποίο δηλώνουν⁴⁸:

---

⁴⁷ http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82

⁴⁸ http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82

1. τους λόγους για τους οποίους επιλέγουν αυτή τη μορφή εκπαίδευσης,
2. με ποια κριτήρια θεωρούν τον εαυτό τους κατάλληλο και ικανό δάσκαλο για τα παιδιά τους,
3. καθώς επίσης και βεβαίωση για τη δυνατότητα πραγματοποίησης ενός τέτοιου προγράμματος, σύμφωνα με τις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις.

Τα οφέλη από αυτή την αίτηση είναι πολλά καθώς τίθενται υπό έλεγχο τόσο το κράτος όσο και οι γονείς. Καταρχάς η πολιτεία ενημερώνεται ποιοι από τους πολίτες της ακολουθούν κατ' οίκον εκπαίδευση και ποιοι είναι οι λόγοι που αποφεύγουν την εκπαίδευση που παρέχεται από το κράτος είτε σε δημόσιο είτε σε ιδιωτικό εκπαιδευτήριο. Έτσι, είναι σε θέση να μελετήσουν τους λόγους αυτούς και να προσπαθήσουν να αλλάξουν όσα μπορούν από το εκπαιδευτικό τους σύστημα.

Επιπρόσθετα, εκτός από τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών και τις μεθόδους που ακολουθεί η πολιτεία, κρίνονται και οι εκπαιδευτικοί εφόσον αυτοί που διαλέγουν την κατ' οίκον διδασκαλία ενημερώνουν μέσα στην αίτησή τους ποια θεωρούν σημαντικά προσόντα που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός.

Τέλος, ελέγχονται και οι γονείς με την αίτησή τους καθώς δηλώνουν τι προσόντα αυτοί έχουν για την εκπαίδευση των παιδιών τους και εάν και κατά πόσο έχουν τον προαπαιτούμενο χρόνο για την πραγματοποίηση μιας τόσο απαιτητικής εκπαίδευσης.

Στην Νότια Ουαλία προχωρούν πολύ περισσότερο από ότι στις ΗΠΑ. Εκτός από την αίτηση που συμπληρώνουν οι γονείς, υπάρχει αρμόδια υπηρεσία η οποία στέλνει τους υπαλλήλους της να πραγματοποιήσουν οι ίδιοι αυτοψία στο σπίτι εκείνο που επιθυμεί να χρησιμοποιήσει την κατ' οίκον εκπαίδευση. Έτσι, οι υπάλληλοι έχουν προσωπική επαφή με τους γονείς ελέγχοντας τόσο την καταλληλότητά τους όσο και τα προγράμματα που έχουν διαλέξει για την κατ' οίκον διδασκαλία. Επιπρόσθετα, κρίνουν εάν εφαρμόζονται τα εκπαιδευτικά υλικά που είναι σύμφωνα με την ηλικία του μαθητή, τα χρησιμοποιούμενα μέσα καθώς και το κατά πόσο το παιδί είναι κοινωνικοποιημένο ή όχι. Με αυτόν τον τρόπο το κράτος ενώ δεν έχει την απόλυτη ευθύνη για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του παιδιού στην κατ' οίκον διδασκαλία, έχει όμως την ευθύνη του ελέγχου του τρόπου που ακολουθείται σε αυτήν την εκπαίδευση και το εάν το παιδί έχει ωφέλεια από αυτό ή όχι. Εξάλλου, υπάρχει

πάντα η δυνατότητα οποιαδήποτε στιγμή θελήσουν οι γονείς, τα παιδιά τους να γραφτούν στο σχολείο αφού περάσουν ένα τεστ για να διαπιστωθεί το επίπεδό τους.

Αυτή η αλλαγή του τρόπου εκπαίδευσης από την κατ' οίκον διδασκαλία στην διδασκαλία που πραγματοποιείται στις σχολικές τάξεις γίνεται τακτικά και δεν δημιουργεί, όπως αναφέρεται, προβλήματα στην πρόοδο του παιδιού και στην μάθησή του. Εξάλλου, πολλά από τα παιδιά που εκπαιδεύονται κατ' οίκον περνούν και από σχολικές τάξεις για μεγάλα διαστήματα. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στους γονείς κυρίως να δουν τους διάφορους τύπους εκπαίδευσης και να διαλέξουν τον καταλληλότερο για τις ικανότητες και την ιδιοσυγκρασία του παιδιού τους⁴⁹.

2.7. ΤΥΠΟΙ ΤΗΣ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Οι τύποι της κατ' οίκον εκπαίδευσης είναι οι εξής⁵⁰:

1. Θρησκευτική (χριστιανική, ισλαμική, εβραϊκή, προτεσταντική κ.ά.): αυτός ο τύπος εκπαίδευσης επιλέγεται από γονείς οι οποίοι θέλουν τα παιδιά τους να εκπαιδευτούν σύμφωνα με τις αρχές της θρησκείας στην οποία ανήκουν, και δεν έχουν τη δυνατότητα τέτοιας εκπαίδευσης από τα κρατικά εκπαιδευτήρια. Τέτοιου είδους εκπαίδευση συναντάμε και σε κλειστές θρησκευτικές κοινότητες όπως είναι αυτή των μορμόνων. Η εκπαίδευσή τους βασίζεται κυρίως σε θρησκευτικό υλικό που διαμορφώνεται για το σκοπό αυτό.
2. Εκπαίδευση κατ' οίκον με δορυφορική υποστήριξη ή κάτω από την ομπρέλα ενός συγκεκριμένου προγράμματος το οποίο ακολουθούν πολλές οικογένειες. Πληροφορίες για τέτοιου είδους προγράμματα παρέχονται από τα τοπικά σχολεία ή από τους φορείς υποστήριξης της κατ' οίκον εκπαίδευσης.

---

⁴⁹ http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82

⁵⁰ Όπως παραπάνω.

3. Κατ' οίκον «σχολεία» με καταστατικό (Charter schools): πρόκειται για μία κατ' οίκον εκπαίδευση και τη δημιουργία ενός «σχολείου» όπου γονείς και εκπαιδευτικοί βρίσκονται σε συνεχή συνεργασία συνάπτοντας μάλιστα και ένα καταστατικό κατά το οποίο αναγράφονται οι στόχοι και οι σκοποί του συγκεκριμένου «σχολείου». Συνήθως για τη λειτουργία του απαραίτητη είναι η χρηματοδότησή του από ιδιώτες ή από οργανισμούς. Η μορφή αυτού του «σχολείου» δίνει τη δυνατότητα εναλλαγής μεταξύ κρατικού και κατ' οίκον εκπαίδευσης με μεγάλη ευκολία για τα παιδιά.
4. Συνεργατική κατ' οίκον εκπαίδευση: πρόκειται για τη συνεργασία μεταξύ των γονέων οι οποίοι έχουν επιλέξει για τα παιδιά τους την κατ' οίκον εκπαίδευση. Αυτή η συνεργασία τους δίνει την ευκαιρία να ανταλλάσσουν εμπειρίες, να ενημερώνονται καθώς και να πραγματοποιούν από κοινού διάφορες δραστηριότητες.
5. Εκπαίδευση κατ' οίκον με την υποστήριξη συγκεκριμένων σχολείων τα οποία είναι οργανωμένα γύρω από την κατ' οίκον εκπαίδευση π.χ. το Clonlara School(<http://www.clonlara.org>) το οποίο έχει ως αποστολή να παρέχει τέτοιου είδους προγράμματα. Συγκεκριμένα σύμφωνα τις πληροφορίες που περιέχονται στην ιστοσελίδα του παρέχει:
  - i. ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών εξατομικευμένο για κάθε μαθητή,
  - ii. τη δυνατότητα υποστήριξης από εξειδικευμένους εκπαιδευτικούς,
  - iii. πρόσβαση σε αλληλεπιδραστικό εκπαιδευτικό υλικό για όλα τα γνωστικά αντικείμενα,
  - iv. πρόσβαση σε σταθμισμένα τεστ πιστοποίησης γνώσεων όπως τα Terra Nova, SAT, ACT και AP.) οδηγούς για την εκπαίδευση κατ' οίκον την ειδική νομοθεσία σε όλες τις πολιτείες των Η.Π.Α αλλά και χωρών εκτός Η.Π.Α. κ.ά.
6. Εκπαίδευση κατ' οίκον με τη βοήθεια ειδικών εκπαιδευτικών οι οποίοι παρακολουθούν την πρόοδο των παιδιών εξ αποστάσεως. Σε αυτή τη μορφή οι γονείς είναι υπεύθυνοι ώστε να τηρείται αυστηρά από τα παιδιά τους το πρόγραμμα που έχει διαμορφωθεί σε άλλη χώρα και που τώρα αυτοί το παρακολουθούν. Τέτοια διαμορφωμένα προγράμματα είναι π.χ. το CNED που δημιουργήθηκε στη Γαλλία. Έτσι, παιδιά π.χ. στην Αυστραλία μπορούν να το παρακολουθούν με επιτήρηση από τους γονείς τους.

2.8. ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

«Με ρωτήσανε: τι μέθοδο κάνατε κι έμαθε το παιδί τόσα πράγματα; Τι να απαντήσω..... Η ερώτηση είναι εκ θεμέλιων άτοπη. Δεν υπάρχει μια μόνον μέθοδος. Για μένα δεν υπάρχει καμία μέθοδος... μόνον καλλιέργεια της έμφυτης αγάπης και περιέργειας του ανθρώπου να μαθαίνει. Αφήνεις το παιδί να ασχοληθεί με αυτά που αγαπά. Στηρίζεις, δεν είσαι φρουρός. Πολλά πράγματα... τι σημαίνει πολλά; Ποιος καθορίζει πολλά ή λίγα;

Για να μπορέσουμε να εφαρμόσουμε το homeschooling αρχίζουμε από τον εαυτό μας. Αντέχουμε αυτήν την ελευθερία; Μπορούμε να αφεθούμε; Ξεπεράσαμε τις φοβίες τύπου: τι θα γίνει χωρίς απολυτήριο Λυκείου, τι θα πω στο γείτονα, θα μείνει κούτσουρο; Το homeschooling δεν είναι μέθοδος, δεν είναι μόνο μέθοδος. Είναι τρόπος ζωής. Είναι επίπεδο συνειδητότητας. Αντέχουμε τόση ελευθερία»⁵¹;

Αυτό απάντησε ένας γονέας στην ερώτηση τι μέθοδο ακολούθησε για το παιδί του στην κατ' οίκον εκπαίδευσή του. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι η μέθοδος που ακολουθείται ξεπερνάει τα στενά όρια μιας διδασκαλίας μέσα σε μία σχολική τάξη. Στην ουσία δεν υπάρχει μέθοδος αλλά δίψα για μάθηση και για ικανοποίηση της περιέργειας του ανθρώπου να μαθαίνει το πώς και το γιατί των πραγμάτων γύρω του. Μίας περιέργειας που χωρίς αυτή δεν θα μπορούσε σήμερα η εποχή μας να έχει τέτοιες τεχνολογικές ανακαλύψεις.

Ωστόσο, οι γονείς που ακολουθούν για τα παιδιά τους την κατ' οίκον εκπαίδευση, σύμφωνα με μία έρευνα που διεξήχθη από το Εθνικό Κέντρο Στατιστική για την Εκπαίδευση στις ΗΠΑ το 2003, καταφεύγουν για να ενημερωθούν, να ψάξουν και στην τελική να μάθουν στις εξής πηγές πληροφόρησης κατά σειρά σημαντικότητας για αυτούς⁵²:

---

⁵¹ <https://el-gr.facebook.com/pages/Homeschooling-Greece/133715110038868>, ανάρτηση στις 3 Νοεμβρίου 2013.

⁵² http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82

Πίνακας 2: Πηγές για κατ' οίκον εκπαίδευση

Δημόσιος βιβλιοθήκες <i>ΠΗΓΗ: http://www.academia.edu/</i>	82%
Κατάλογοι και ειδικές εκδόσεις για κατ' οίκον εκπαίδευση	80%
Βιβλιοπωλεία	81%
Εκπαιδευτικές εκδόσεις	72%
Οργανισμοί σχετικά με την κατ' οίκον εκπαίδευση	68%
Θρησκευτικοί οργανισμοί και οργανώσεις	62%
Άλλες πηγές	41%
Τοπικά δημόσια σχολεία	39%
Ιδιωτικά σχολεία	39%

Παρατηρούμε λοιπόν ότι οι δημόσιες βιβλιοθήκες, τα βιβλιοπωλεία, οι κατάλογοι, οι ειδικές εκδόσεις καθώς και οι εκπαιδευτικές εκδόσεις που αναφέρονται σε θέματα για την κατ' οίκον εκπαίδευση βρίσκονται στις τέσσερις πιο δημοφιλέστερες θέσεις. Ακολουθούν οι οργανισμοί και οι θρησκευτικοί οργανισμοί καθώς και άλλες πηγές. Στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται τα τοπικά δημόσια και ιδιωτικά σχολεία. Από αυτό αντιλαμβανόμαστε ότι όσοι ακολουθούν την κατ' οίκον εκπαίδευση θεωρούν ότι τα τοπικά δημόσια και ιδιωτικά σχολεία δεν έχουν να τους προσφέρουν τόσα όσα τους προσφέρει μία δημοτική βιβλιοθήκη ή μία εκπαιδευτική έκδοση.

Τα μέσα τα οποία χρησιμοποιούν οι γονείς για την κατ' οίκον διδασκαλία είναι:

Πίνακας 3: Μέσα για την κατ' οίκον διδασκαλία

Εξ αποστάσεως εκπαίδευση	41%
Ταχυδρομείο	15%
Διαδίκτυο, e-mail	19%
Τηλεόραση, video ή ραδιόφωνο	20%

ΠΗΓΗ: <http://www.academia.edu/>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2ου ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- 1) ΦΕΚ Β' 1356/21-10-2002, σελ. 1385 και 1386
- 2) http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82
- 3) <http://www.elzoni.gr/html/ent/695/ent.35695.asp>
- 4) http://en.wikipedia.org/wiki/Homeschooling_international_status_and_statistics
- 5) <http://e-rooster.gr/12/2008/1131>
- 6) <https://www.facebook.com/pages/Homeschooling-Greece/133715110038868>
- 7) <http://www.greekschools.net/ekpaideysh/homeschooling-h-enallaktikh-ekpaideysh>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

3.1. ΟΡΙΣΜΟΣ

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μία εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης που έχει νομικό πλαίσιο. Για να επιτευχθεί η λειτουργία της υπάρχουν τέσσερα κύρια συστατικά τα οποία είναι⁵³:

- 1) μια ομάδα μαθητών χωρισμένη μεταξύ τους
- 2) τηλεπικοινωνιακά συστήματα που χρειάζονται για να συνδέσουν τους μαθητές
- 3) το διδακτικό υλικό και
- 4) οι διδάσκοντες.

Ανάμεσα σε αυτά τα τέσσερα συστατικά υπάρχει μία στενή σχέση η οποία η οποία και τα συνδέει. Έτσι, εάν ένα από τα παραπάνω συστατικά λείπει τότε δεν υφίσταται εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Τη δεκαετία του 1970 συναντάμε για πρώτη φορά τον όρο «εξ αποστάσεως εκπαίδευση». Επίσημα όμως επιλέχθηκε το 1982 όταν το International Council for Correspondence Education άλλαξε την ονομασία του σε International Council for Distance Education. Σήμερα πλέον η ονομασία του Παγκόσμιου Συμβουλίου είναι: International Council for Open and Distance Education⁵⁴.

Ωστόσο, από το 1999 η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση χρησιμοποιείται ως όρος από την Unesco για να δηλώσει την εκπαίδευση⁵⁵:

---

⁵³ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1StUIOiFkwwJ:www.edc.uoc.gr/~panas/UoCrete/VC%2520Dimotiko%2520Sxoleio/Notes%2520Vc/Master%2520DL3.doc+&cd=8&hl=el&ct=clnk&gl=gr>

⁵⁴ Λιοναράκης Α. (2001) *Απόψεις και προβληματισμοί για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση*, Αθήνα: Προπομπός.

⁵⁵ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CF%84%CE%AE_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

1. που χρησιμοποιεί τα μέσα επικοινωνίας όπως ταχυδρομείο, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ραδιόφωνο, τηλεόραση, video, υπολογιστές, τηλεδιάσκεψη και άλλα,
2. που είτε δεν υπάρχει επαφή του εκπαιδευτή με τον εκπαιδευόμενο είτε αυτή είναι πολύ μικρή. Όταν δε υπάρχει μικρή επαφή αυτή γίνεται σε τάξεις ή μέσω τηλεδιάσκεψης.

Αν θέλουμε να βρούμε έναν ορισμό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θα αντιληφθούμε ότι στη διεθνή βιβλιογραφία υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός ορισμών καθώς υπάρχει και μεγάλη ποικιλία προσεγγίσεων. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι οι ορισμοί δίνονται από τους ερευνητές σε σχέση με τα κριτήρια και τις παραμέτρους που θέτουν. Ο Rudolf Manfred Delling π.χ. δήλωσε γενικά ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μια προγραμματισμένη και συστηματική δραστηριότητα που περιλαμβάνει την επιλογή, τη διδακτική προετοιμασία και την παρουσίαση του προς μάθηση υλικού καθώς επίσης την επίβλεψη και την υποστήριξη της εκπαίδευσης των σπουδαστών η οποία επιτυγχάνεται με το γεφύρωμα της φυσικής απόστασης μεταξύ του σπουδαστή και του δασκάλου με τη βοήθεια τουλάχιστον ενός κατάλληλου τεχνικού μέσου⁵⁶

Επίσης, η Hillary Perraton (1988) προσδιορίζει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως *«τη διδασκαλία από κάποιον εκπαιδευτή που βρίσκεται μακριά από τον εκπαιδευόμενο τόσο σε φυσική απόσταση όσο και σε χρόνο»*. Αντίθετα, ο Holmberg (1977) υποστηρίζει ότι *«η εξ αποστάσεως εκπαίδευση περιλαμβάνει διάφορες μορφές σπουδών, σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, οι οποίες διεξάγονται χωρίς την άμεση και συνεχή επίβλεψη εκπαιδευτών και στηρίζονται στην οργάνωση, καθοδήγηση και διδασκαλία που παρέχεται από κάποιο εκπαιδευτικό οργανισμό»*⁵⁷.

Το Γραφείο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Βελτίωσης του αμερικανικού Υπουργείου Παιδείας ορίζει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως *«την εφαρμογή των τηλεπικοινωνιών και των ηλεκτρονικών μέσων που επιτρέπουν στους μαθητές και στους σπουδαστές να επιδέχονται εκπαίδευση που προέρχεται από κάποια απόμακρη θέση»*. Χαρακτηριστικά, ο εκπαιδευόμενος

---

⁵⁶ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1StUIOiFkwwJ:www.edc.uoc.gr/~panas/UoCrete/VC%2520Dimotiko%2520Sxoleio/Notes%2520Vc/Master%2520DL3.doc+&cd=8&hl=el&ct=clnk&gl=gr>

⁵⁷ Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2006) *Εκπαίδευση Ενηλίκων, Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: ΙΔΕΕ.

μπορεί να αλληλοεπιδρά με τον εκπαιδευτικό ή με το πρόγραμμα άμεσα, και μπορεί να συναντηθεί με τον εκπαιδευτικό σε περιοδική βάση⁵⁸

Σύμφωνα με τον Rudolf Manfred Delling (1986), «η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί μια καλά σχεδιασμένη και οργανωμένη δραστηριότητα που αφορά στην επιλογή, στην προετοιμασία και στην παρουσίαση του εκπαιδευτικού υλικού καθώς και στην καθοδήγηση και στην υποστήριξη του εκπαιδευόμενου μέσα από την αξιοποίηση τεχνολογικών μέσων»⁵⁹.

Ένας άλλος ορισμός θεωρεί την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως κλάδο της εκπαίδευσης που βασίζεται στην παιδαγωγική, στην τεχνολογία και στον σχεδιασμό της εκπαιδευτικής δομής και που επιδιώκει την παροχή εκπαίδευσης, χωρίς την ανάγκη φυσικής παρουσίας στο χώρο που αυτή λαμβάνει χώρα. Αυτός όμως ο ορισμός δεν είναι μεθοδολογικά αποδεκτός⁶⁰.

Ο Keegan θέλησε να δώσει έναν πιο περιεκτικό ορισμό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, θεωρώντας ότι αυτή θα πρέπει να έχει βασικά πέντε κύρια στοιχεία τα οποία είναι⁶¹:

1. Η απόσταση μεταξύ διδάσκοντα και διδασκόμενου.
2. Η ύπαρξη ενός εκπαιδευτικού οργανισμού που θα προγραμματίζει, θα προετοιμάζει το μαθητικό υλικό και θα προσφέρει υποστηρικτική βοήθεια τους σπουδαστές. Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό είναι που διαφοροποιεί την εξ αποστάσεως εκπαίδευση από την κατ' ιδίαν εκπαίδευση και τα προγράμματα αυτομόρφωσης.
3. Η χρήση των τεχνικών μέσων - έντυπη ύλη, ήχος, βίντεο ή υπολογιστής - για να ενώσει το διδάσκοντα και το διδασκόμενο και να μεταφέρει το περιεχόμενο της σειράς μαθημάτων.
4. Η ύπαρξη μίας αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ διδάσκοντος και διδασκόμενου ώστε από τον διάλογο που προκύπτει να επέρχεται ωφέλεια

---

⁵⁸ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1StUIOiFkwwJ:www.edc.uoc.gr/~panas/UoCrete/VC%2520Dimotiko%2520Sxoleio/Notes%2520Vc/Master%2520DL3.doc+&cd=8&hl=el&ct=clnk&gl=gr>

⁵⁹ Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2006) *Εκπαίδευση Ενηλίκων, Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: ΙΔΕΕ.

⁶⁰ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

⁶¹ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

στον διδασκόμενο. Αυτό το χαρακτηριστικό διαφοροποιεί την εξ αποστάσεως εκπαίδευση από τις άλλες χρήσεις της τεχνολογίας κατά την εκπαίδευση.

5. Η διδασκαλία των διδασκομένων όχι κατά ομάδες αλλά χωριστά αλλά με τη δυνατότητα των περιστασιακών συνεδριάσεων τόσο για διδακτικούς όσο και για κοινωνικούς λόγους.

Η μεγάλη εξέλιξη της τεχνολογίας επηρέασε και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση όσο αναφορά τη μεθοδολογία που αυτή ακολουθεί. Έτσι, οι Garrison και Shale (1987) στην προσπάθειά τους να ορίσουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση θεωρούν ότι αυτή θα πρέπει να έχει τα εξής σημαντικά γι' αυτούς κριτήρια⁶²:

1. Την επικοινωνία μεταξύ του εκπαιδευτή και του εκπαιδευόμενου. Αυτό κρίνεται επιτακτικό γιατί όσο μεγαλύτερη είναι αυτή η επικοινωνία τόσο μεγαλύτερη θα είναι και η καθοδήγηση καθώς και η υποστήριξη του εκπαιδευτή προς τον εκπαιδευόμενο.
2. Τη χρήση των νέων τεχνολογιών για την εξασφάλιση συνθηκών αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου.

Όλοι αυτοί οι ορισμοί που αναλύθηκαν μέχρι τώρα έχουν δοθεί κατά το παρελθόν, όταν δεν υπήρχε τόσο ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας. Όμως, αυτή η τεχνολογική επανάσταση που συμβαίνει στις ημέρες μας ανατρέπει όλους αυτούς τους παραδοσιακούς ορισμούς της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς η συντελούμενη παγκοσμιοποίηση με την επίτευξη της επικοινωνίας μέσω υπολογιστών, έχει εμπνεύσει τους νέους τρόπους αντιμετώπισης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης⁶³.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο Edwards (1995) επισημαίνει ότι υπάρχει σαφώς διαχωρισμός μεταξύ της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της ανοιχτής μάθησης αν και δεν καθορίζει ξεκάθαρα τις δύο αυτές έννοιες. Ωστόσο δηλώνει ότι υπάρχει μία διαφορά μεταξύ τους καθώς η εξ αποστάσεως εκπαίδευση χρησιμοποιεί μαζικά παραγόμενο διδακτικό υλικό σε μια μαζική αγορά. Αντίθετα, η ανοιχτή μάθηση στοχεύει περισσότερο στις τοπικές και ιδιαίτερες ανάγκες και τις απαιτήσεις και κατ' επέκταση στις διαθέσιμες αγορές διαμορφώνοντας ανάλογα και πρόγραμμα σπουδών της⁶⁴:

---

⁶² Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

⁶³ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1StU1OiFkwwJ:www.edc.uoc.gr/~panas/UoCrete/VC%2520Dimotiko%2520Sxoleio/Notes%2520Vc/Master%2520DL3.doc+&cd=8&hl=el&ct=clink&gl=gr>

⁶⁴ Edwards, R. (1995). Different discourses, discourses of difference: Globalisation, distance education, and open learning. *Distance Education*, 16(2), 241-255.

Αυτή η εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης σήμερα χρησιμοποιεί μόνο τον υπολογιστή και τη διαδικτυακή επικοινωνία και έτσι είναι πολύ δύσκολο πια να διαχωριστεί με τους ηλεκτρονική μάθηση (e-learning), μάθηση υποβοηθούμενη από υπολογιστή (computer assisted learning), μάθηση μέσω διαδικτύου (online learning), διαδικτυακή εκπαίδευση (online education) και εκπαίδευση βασισμένη στο διαδίκτυο (web-based education)⁶⁵.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι λόγω της πολυπλοκότητας από την οποία χαρακτηρίζεται η εξ αποστάσεως εκπαίδευση καθώς και από την ικανότητά της να προσαρμόζεται σε πολλές διαφορετικές μορφές εκπαιδευτικής πρακτικής, είναι πολύ δύσκολο πια να δοθεί ένας ορισμός που να περικλείει όλα τα χαρακτηριστικά της. Αυτό που μπορεί να γίνει είναι να εντοπιστούν ορισμένα σημαντικά κριτήρια εκπαιδευτικής, παιδαγωγικής, χωροταξικής και διαχειριστικής μορφής και με βάση αυτά να προσδιοριστεί ένας ορισμός που θα ανταποκρίνεται στις εκάστοτε ανάγκες.

Ωστόσο για να αποδοθεί ένας ολοκληρωμένος ορισμός της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θα πρέπει να συμπεριληφθούν ορισμένα σημαντικά κριτήρια τα οποία είναι⁶⁶:

1. Ο μαθητής
2. Ο δάσκαλος (καθηγητής – σύμβουλος)
3. Η μάθηση
4. Η διδασκαλία
5. Η επικοινωνία
6. Το μαθησιακό / διδακτικό υλικό (σχεδιασμός, ανάπτυξη, παραγωγή και ιδιανομή του)
7. Ο τόπος
8. Ο χρόνος
9. Ο εκπαιδευτικός φορέας και
10. Η αξιολόγηση.

Όλα αυτά τα κριτήρια στην εφαρμογή ενός μοντέλου εξ αποστάσεως εκπαίδευσης χαρακτηρίζονται από πολυμορφικότητα, ευελιξία, μετρησιμότητα, διευκόλυνση και

---

⁶⁵ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

⁶⁶ Λιοναράκης Α., (2006) *Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης* στο Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*, (σελίδες 7-41), Αθήνα: Προπομπός.

μεθητικοκεντρισμό. Η ερμηνεία τους όμως ορίζεται και εξαρτάται κάθε φορά ανά περίπτωση και ανά εκπαιδευτικό μοντέλο.

3.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μορφή εκπαίδευσης την συναντούμε πολύ πριν εφευρεθεί η τυπογραφία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η πρώτη γνωστή και επιτυχημένη εφαρμογή της ήταν κατά τα πρώιμα χρόνια του χριστιανισμού με τις επιστολές του Αποστόλου Παύλου, οι οποίες διαβαζόνταν από ένα άτομο σε όλα τα μέλη της τοπικής εκκλησίας. Αυτές οι επιστολές ήταν ένα είδος επικοινωνίας του Αποστόλου με τις απομακρυσμένες τότε νεοϊδρυθείσες εκκλησίες, κατά τις οποίες απαντούσε σε συγκεκριμένα ερωτήματα (αμφίδρομη επικοινωνία) που τους απασχολούσαν χρησιμοποιώντας την ελληνική γλώσσα⁶⁷.

Αργότερα, σε περιόδους έντονων κοινωνικών διαταραχών συντελέστηκαν ιστορικές μεταρρυθμίσεις που οδήγησαν σε κοινωνικές και εκπαιδευτικές αλλαγές. Σύμφωνα με τον Λιοναράκη (2006), τρία είναι τα αλληλένδετα γεγονότα που βοήθησαν στην ανάπτυξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης⁶⁸:

1. Η ωρίμανση της τεχνολογίας
2. Το τέλος του ψυχρού πολέμου και
3. Η ύφεση της δεκαετίας του 1990.

Κατά τον 18ο αιώνα οι φορείς που προσέφεραν εξ αποστάσεως εκπαίδευση ήταν τα πανεπιστήμια τα οποία χρησιμοποιούσαν τις υπηρεσίες του ταχυδρομείου καθώς αυτό ήταν και ο μόνος τρόπος επικοινωνίας εκείνη την εποχή. Η μέθοδος που ακολουθούνταν ήταν οι εκπαιδευόμενοι να στέλνουν τις εργασίες ή τις απορίες τους στους εκπαιδευτές και αυτοί να στέλνουν το εκπαιδευτικό τους υλικό στους εκπαιδευόμενους. Βέβαια, αυτή η μορφή εκπαίδευσης μειονεκτούσε γιατί το ταχυδρομείο καθυστερούσε κατά πολύ να παραδίδει τις

---

⁶⁷ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

⁶⁸ Λιοναράκης Α., (2006) *Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης* στο Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*, (σελίδες 7-41), Αθήνα: Προπομπός.

εργασίες και το εκπαιδευτικό υλικό και ταυτόχρονα δεν υπήρχε καθόλου επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευομένων⁶⁹. Όμως δεν υπήρχε άλλος τρόπος εκείνη την εποχή και αναπτύχθηκε αυτή η μορφή εκπαίδευσης.

Πιο συγκεκριμένα, κατά το 1833 υπήρξε σουηδική διαφήμιση σε τοπική εφημερίδα που έλεγε «Συγγραφή μέσω του ταχυδρομείου». Επίσης, το 1840 ο Isaac Pitman πρόσφερε μαθήματα στενογραφίας μέσω αλληλογραφίας χρησιμοποιώντας το νέο-ιδρυθέν αγγλικό ταχυδρομείο καταβάλλοντας μικρό ποσό για τα έξοδα αποστολής. Το 1843 ιδρύθηκε η Κοινωνία Φωνογραφικής Αλληλογραφίας, η οποία ήταν ο πρόδρομος των Κολεγίων Αλληλογραφίας του Sir Isaac Pitman. Τότε ήταν που τυποποιήθηκε και η εκπαίδευση⁷⁰.

Τη μορφή αυτής της εκπαίδευσης την υιοθέτησε ο Charles Toussaint και ο Gustav Langenscheidt στη Γερμανία καθώς και η Anna Eliot Ticknor στη Βοστώνη. Η τελευταία για να ενθαρρύνει την κατ' οίκον εκπαίδευση ίδρυσε έναν οργανισμό που βασίστηκε στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Το εγχείρημά της αυτό προσέλκυσε περισσότερους από 10.000 σπουδαστές σε 24 έτη. Οι σπουδαστές του κλασσικού προγράμματος σπουδών, που ήταν κυρίως γυναίκες, αλληλογραφούσαν μηνιαία με τους διδάσκοντες, οι οποίοι τους έδιναν καθοδηγητικές γραμμές σχετικά με τη μελέτη και συχνά τους υποβάλλαν σε εξετάσεις. Από το 1883 έως το 1891, οι ακαδημαϊκοί βαθμοί εγκρίνονταν από την πολιτεία της Νέας Υόρκης μέσω του κολεγίου Chautauqua of Liberal Arts σε όσους σπουδαστές ολοκλήρωναν τη θητεία τους στα απαιτούμενα θερινά ιδρύματα και στις σειρές μαθημάτων αλληλογραφίας⁷¹.

Το 1891 ο συντάκτης της καθημερινής εφημερίδας Mining Herald της Πενσυλβάνια, ο Thomas J. Foster, άρχισε μια σειρά μαθημάτων αλληλογραφίας για τα μεταλλεία και για την πρόληψη των ατυχημάτων στα ορυχεία. Όλα αυτά τα μαθήματα έγιναν μέσα από ένα εμπορικό σχολείο τα λεγόμενα «Διεθνή Σχολεία Αλληλογραφίας» και ενώ σε αυτό γραφτήκαν αρχικώς 225.000 μαθητές κατά το 1900 ο αριθμός τους ανήλθε πάνω από 2εκατομμύρια⁷².

Ωστόσο, στο πανεπιστήμιο του Σικάγο μπορούμε να πούμε ότι η εκπαίδευση δι' αλληλογραφίας πήρε την ολοκληρωμένη της μορφή καθώς κάθε χρόνο δίδασκαν σε αυτό 125

---

⁶⁹ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

⁷⁰ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1StUIOiFkwwJ:www.edc.uoc.gr/~panas/UoCrete/VC%2520Dimotiko%2520Sxoleio/Notes%2520Vc/Master%2520DL3.doc+&cd=8&hl=el&ct=clnk&gl=gr>

⁷¹ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1StUIOiFkwwJ:www.edc.uoc.gr/~panas/UoCrete/VC%2520Dimotiko%2520Sxoleio/Notes%2520Vc/Master%2520DL3.doc+&cd=8&hl=el&ct=clnk&gl=gr>

⁷² Όπως παραπάνω.

εκπαιδευτικοί, παρακολουθούσαν μαθήματα 3.000 σπουδαστές που ήταν γραμμένοι σε 350 σειρές μαθημάτων. Όμως, αυτή η συνεχής άνοδο διδασκόντων, σπουδαστών και μαθημάτων δεν είχε την ανάλογη συνέχεια τα επόμενα χρόνια για λόγους οικονομικούς. Ουσιαστικές αλλαγές δεν παρατηρούνται στη δομή αυτής της μορφής εκπαίδευσης παρά μόνο στις μεθόδους και στα μέσα διδασκαλίας⁷³.

Με την ανάπτυξη της τεχνολογίας τον επόμενο αιώνα εξελίσσεται και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση χωρίς ουσιαστικές αλλαγές στη δομή της αλλά στις μεθόδους και στα μέσα διδασκαλίας. Στην Ευρώπη οι ηχητικές καταγραφές χρησιμοποιήθηκαν στην εκπαίδευση των τυφλών και στην εκμάθηση γλωσσών για όλους τους σπουδαστές. Οι εργαστηριακές συσκευές χρησιμοποιήθηκαν σε θέματα όπως την ηλεκτρονική και τη ραδιοεφαρμοσμένη μηχανική. Σχεδόν όλα τα εξελιγμένα ιδρύματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ήταν ιδιωτικά σχολεία αλληλογραφίας⁷⁴.

Πιο συγκεκριμένα, στις ΗΠΑ κατά τη δεκαετία του 1920 τουλάχιστον 176 ραδιοσταθμοί κατασκευάστηκαν στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, από τους οποίους αυτοί που κατασκευάστηκαν στα κολέγια, επειδή επιχορηγούνταν από το κράτος παρέμειναν ενεργοί στο τέλος της δεκαετίας ενώ οι υπόλοιποι όχι.

Στον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, η τεχνολογία της κινούμενης εικόνας, όπως είχε προβλέψει ο Τόμας Έντισον το 1922, συνέβαλε στην εκπαίδευση των Αμερικανών στρατιωτών. Αργότερα, αναπτύχθηκαν προγράμματα με τη βοήθεια της τηλεόρασης και του βίντεο⁷⁵ κυρίως κατά τα έτη 1960 μέχρι και το 1980 με την ανάπτυξη της δορυφορικής τεχνολογίας. Οι ΗΠΑ και ο Καναδάς ήταν πρωτοπόρες χώρες σε αυτό καθώς τα ομοσπονδιακά χρηματοδοτημένα πειράματα που έκαναν, όπως το Appalachian Education Satellite Project έδειξαν πως ήταν δυνατή η εκπαίδευση μέσω ενός δορυφόρου, αν και αυτό το πρόγραμμα ήταν κακοσχεδιασμένο και δεν είχε μεγάλη απήχηση.

Ωστόσο η θεμελιώδη αλλαγή στον τρόπο που η εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα λειτουργούσε επήλθε το 1962 όταν το πανεπιστήμιο της Ν. Αφρικής πήρε μία σημαντική απόφαση και λειτούργησε πραγματοποιώντας διδασκαλία εξ αποστάσεως. Επίσης, ένας άλλος σημαντικός σταθμός σε αυτή την εναλλακτική μορφή διδασκαλίας ήταν η ίδρυση το

---

⁷³ Όπως παραπάνω.

⁷⁴ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1StUIOiFkwwJ:www.edc.uoc.gr/~panas/UoCrete/VC%2520Dimotiko%2520Sxoleio/Notes%2520Vc/Master%2520DL3.doc+&cd=8&hl=el&ct=clnk&gl=gr>

⁷⁵ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

1971 του ανοιχτού πανεπιστημίου του Ηνωμένου Βασιλείου το οποίο έδωσε κύρος στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και θέτοντας τις βάσεις για καθιέρωση μελλοντικών παρόμοιων πανεπιστημίων. Αυτό που πραγματοποίησε ήταν να προσφέρει πλήρη πτυχιακά προγράμματα, υψηλό επίπεδο σπουδών και τελικά πτυχία με τη χρησιμοποίηση πρωτοποριακών μέσων. Με πρότυπο αυτό το πανεπιστήμιο στα επόμενα χρόνια ιδρύθηκαν παρόμοια στη Δυτική Γερμανία, Ιαπωνία, και Καναδά, καθώς επίσης και σε έθνη με μικρότερο βαθμό ανάπτυξης όπως τη Σρι Λάνκα και το Πακιστάν⁷⁶.

Στις επόμενες δεκαετίες, καθώς η τεχνολογία εξελίχθηκε, η εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσω δορυφόρου είχε μεγαλύτερη επιτυχία. Το 1980 δημιουργήθηκε το πρώτο κρατικό εκπαιδευτικό δορυφορικό σύστημα, Learn/Alaska, το οποίο πρόσφερε 6 ώρες καθημερινά εκπαιδευτική τηλεόραση σε 100 απομακρυσμένα χωριά, που μερικά εξ αυτών δεν μπορούσες να τα επισκεφθείς μόνο με αεροπλάνο. Το ιδιωτικά διευθυνόμενο TI-IN Network, του San Antonio και Texas, πρόσφερε μια ευρεία ποικιλία σειρών μαθημάτων μέσω του δορυφόρου στα γυμνάσια στις Ηνωμένες Πολιτείες από το 1985⁷⁷

Η μεγάλη όμως ανάπτυξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης συντελέστηκε με την παράλληλη ανάπτυξη της πληροφορικής, όταν κατά το 1990 αναπτύχθηκε το διαδίκτυο. Το internet έδωσε άλλη ώθηση σε αυτή τη μορφή εκπαίδευσης καθώς με την ταχεία εξάπλωσή του κατάφερε να εξελίξει τον τρόπο που μεταφερόταν η γνώση μέσω του διαδικτύου, την ανταλλαγή των πληροφοριών και κατ' επέκταση και την ίδια την κοινωνία. Έτσι, ο χρήστης πλέον είχε να διαλέξει μέσα από μεγάλο όγκο πληροφοριών χρησιμοποιώντας εργαλεία εντελώς διαφορετικά από το παρελθόν. Για το λόγο αυτό πλέον μπορούμε και μιλάμε για μια άλλη μεθοδολογία διαφορετική όχι απλώς από την παραδοσιακή μάθηση αλλά και από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση των προηγούμενων ετών. Η τάση αυτή στην τεχνολογία ονομάζεται εύλογα e-Learning 2.0 (ηλεκτρονική μάθηση), θέλοντας να δείξει το πέρασμα στη νέα εποχή⁷⁸.

---

⁷⁶ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1StUIOiFkwwJ:www.edc.uoc.gr/~panas/UoCrete/VC%2520Dimotiko%2520Sxoleio/Notes%2520Vc/Master%2520DL3.doc+&cd=8&hl=el&ct=clnk&gl=gr>

⁷⁷ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

⁷⁸ Όπως παραπάνω.

3.3. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ

Προσπαθώντας να μελετήσουμε τα χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θα δούμε ότι ενώ δανείζεται αρκετά στοιχεία από άλλες εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης, όπως για παράδειγμα διάφοροι τύποι εφαρμογών, διαφοροποιείται κατά πολύ από αυτές. Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της είναι η απόλυτη ελευθερία που παρέχει στον εκπαιδευόμενο να επιλέγει ο ίδιος το πώς θα μεταφέρεται η πληροφορία και πώς θα γίνεται η επικοινωνία. Επίσης, στη διαχείριση των μέσων μεταφοράς της πληροφορίας και επικοινωνίας και στα σημεία που εμπλέκονται διαδικασίες διδασκαλίας και μάθησης ακολουθεί ένα ανεξάρτητο μετρήσιμο δρόμο επιλογών, οι οποίες την καθιστούν αυτόνομο επιστημονικό και ερευνητικό πεδίο στον ευρύτερο τόπο των επιστημών της αγωγής⁷⁹.

Σύμφωνα με τον Λιοναράκη (2006) η εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι⁸⁰:

1. πολυδιάστατη,
2. λειτουργική,
3. ευέλικτη,
4. μαζική,
5. εξατομικευμένη,
6. δημοκρατική,
7. προσαρμόσιμη,
8. ποιοτική,
9. αποτελεσματική,
10. συμβατική,
11. διαθεματική,
12. όλων των βαθμίδων,
13. συμπληρωματική,
14. ψηφιακή κάθε τύπου,
15. με δυνατότητες πολλών εναλλακτικών επιλογών και προσαρμογών.

Ωστόσο, σύμφωνα με τους Κόμης και Αβούρης, (2004) η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει τα εξής χαρακτηριστικά⁸¹:

---

⁷⁹ Λιοναράκης Α., (2006) *Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης* στο Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*, (σελίδες 7-41), Αθήνα: Προπομπός.

⁸⁰ Όπως παραπάνω

1. Ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα: αυτό μπορεί να είναι είτε παραδοσιακό σχολείο ή κολλέγιο είτε ακόμα και μη παραδοσιακό. Έργο του θα είναι η ευθύνη της παραγωγής και διανομής του εκπαιδευτικού υλικού καθώς και η υποστήριξη του εκπαιδευόμενου όταν αυτός το ζητήσει. Αυτό το χαρακτηριστικό είναι που διαφοροποιεί την εξ αποστάσεως εκπαίδευση από την κατ' ιδίαν σπουδή. Στο έργο του αυτό πλαισιώνεται από καθηγητές οι οποίοι δίνουν κύρος και αξιοπιστία στο εν λόγω εκπαιδευτικό ίδρυμα αλλά παράλληλα βελτιώνουν και την ποιότητα των παρεχόμενων σπουδών και υπηρεσιών.
2. Την απόσταση μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου: αυτή θεωρείται ότι είναι:
  - i. Γεωγραφική. Αυτό το χαρακτηριστικό είναι που διαφοροποιεί την εξ αποστάσεως εκπαίδευση από την «πρόσωπο με πρόσωπο» εκπαίδευση που πραγματοποιείται σε αίθουσες διδασκαλίας.
  - ii. Χρονική: οι εκπαιδευόμενοι έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση σε διαφορετικό χρόνο ή όποτε στιγμή αυτοί μπορούν.

Η αλληλεπίδραση μπορεί να είναι σύγχρονη ή ασύγχρονη συγχρόνως, ή σε διαφορετικούς χρόνους. Η αλληλεπίδραση είναι σημαντική, αλλά δεν πρέπει να γίνεται εις βάρος του προς μάθηση υλικού. Με άλλα λόγια, είναι σημαντικό ότι σπουδαστές είναι σε θέση να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, με το διδακτικό υλικό και με τον εκπαιδευτικό τους. Εντούτοις, η αλληλεπίδραση δεν πρέπει να είναι το κύριο χαρακτηριστικό της εκπαίδευσης αλλά πρέπει να είναι διαθέσιμη, κοινή, και σχετική⁸².
3. Τα τεχνολογικά μέσα: συνήθως είναι υπολογιστές, διαδίκτυο, έντυπα και οπτικοακουστικά μέσα.
4. Την αμφίδρομη επικοινωνία: στόχος της είναι να γίνεται ανταλλαγή πληροφορικών μεταξύ εκπαιδευτή – εκπαιδευόμενου αλλά και των εκπαιδευόμενων μεταξύ τους.

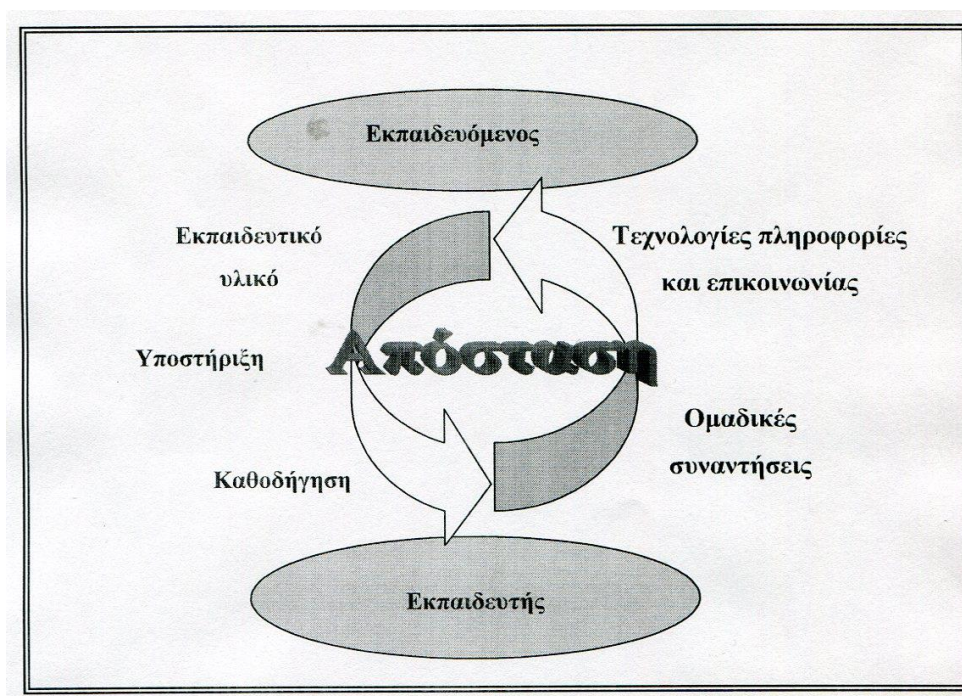
---

⁸¹ Κόμης Β. και Αβούρης Ν., (2004) *Η σύγχρονη συνεργασία στα εξ αποστάσεως περιβάλλοντα μάθησης*. στο Π. Αναστασιάσης (Επιμ.), *Δια βίου και εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην κοινωνία της πληροφορίας*, Αθήνα: Ατραπός.

⁸² <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1StU1OiFkwwJ:www.edc.uoc.gr/~panas/UoCrete/VC%2520Dimotiko%2520Sxoleio/Notes%2520Vc/Master%2520DL3.doc+&cd=8&hl=el&ct=clnk&gl=gr>

5. Τις ομαδικές συναντήσεις: γίνονται αφού έχει προηγηθεί η προσωπική μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού από τους εκπαιδευόμενους. Αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση διδακτικών και κοινωνικών σκοπών.
6. Το διδακτικό υλικό: σχεδιάζεται κάτω από εκπαιδευτικές διαδικασίες μάθησης ώστε να την προωθούν. Αυτό το διδακτικό υλικό μπορεί ο εκπαιδευόμενος να το παρατηρήσει, να το ακούσει ή να το εφαρμόσει στην πράξη⁸³.
7. Καθοδήγηση και υποστήριξη: παρέχεται από τον εκπαιδευτή προς τον εκπαιδευόμενο.

Εικόνα 1: Βασικά χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2006) *Εκπαίδευση Ενηλίκων, Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής.*

⁸³ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1StUIOiFkwwJ:www.edc.uoc.gr/~panas/UoCrete/VC%2520Dimotiko%2520Sxoleio/Notes%2520Vc/Master%2520DL3.doc+&cd=8&hl=el&ct=clnk&gl=gr>

3.3.1. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ **ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Μελετώντας τόσο την παραδοσιακή όσο και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ανακαλύπτουμε ότι ανάμεσα σε αυτές τις δύο μορφές υπάρχουν πολλές διαφορές οι οποίες είναι οι εξής⁸⁴:

1. η ηλικία του εκπαιδευόμενου: στην εξ αποστάσεως δεν υπάρχει όριο ηλικίας, κυρίως μέχρι 18 ετών όπου υφίσταται στην παραδοσιακή.
2. Η απόσταση εκπαιδευτή – εκπαιδευόμενου: στην εξ αποστάσεως υπάρχει απόσταση και δεν τίθεται θέμα μετακινήσεών τους καθώς η επικοινωνίας τους γίνεται μέσω διαδικτύου ή και αλληλογραφίας. Στην παραδοσιακή η απόσταση δεν υπάρχει καθώς εκπαιδευτής και εκπαιδευόμενος βρίσκονται ταυτόχρονα σε μία αίθουσα διδασκαλίας.
3. Η επικοινωνία: στην παραδοσιακή γίνεται στον ίδιο χρόνο σε αντίθεση με την εξ αποστάσεως όπου στην εκπαίδευση δι' αλληλογραφίας ή στην «ασύγχρονη» διδασκαλία με τη χρήση των τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας τα δύο μέρη ενεργούν σε διαφορετικούς χρόνους.

Ωστόσο, στην εξ αποστάσεως υπάρχει κατά διαστήματα δυνατότητα επικοινωνίας του εκπαιδευόμενου με τον εκπαιδευτή του είτε μέσω τηλεφώνου είτε μέσω τηλεδιάσκεψης ή μέσω προγραμματισμένων συναντήσεων⁸⁵.

4. Εκπαιδευτικό ίδρυμα: στην παραδοσιακή εκπαίδευση πραγματοποιείται η διδασκαλία μέσα σε αίθουσες διδασκαλίας κάποιου εκπαιδευτικού ιδρύματος, δημόσιου ή ιδιωτικού. Αντίθετα, στην εξ αποστάσεως υπάρχει ευελιξία ως προς τον τόπο.
5. Εκπαιδευτικό υλικό: στην παραδοσιακή εκπαίδευση γίνεται χρήση εκπαιδευτικού βιβλίου. Αντίθετα στην εξ αποστάσεως υπάρχει πρόσβαση σε

---

⁸⁴ Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2006) *Εκπαίδευση Ενηλίκων, Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: ΙΔΕΕ.

⁸⁵ Λιοναράκης Α., (2006) *Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης* στο Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*, (σελίδες 7-41), Αθήνα: Προπομπός.

πηγές για ενημέρωση και πληροφόρηση καθώς η μάθηση είναι αυτοελεγχόμενη και εξατομικευμένη.

Εικόνα 2: Διαφορές μεταξύ παραδοσιακής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Παραδοσιακή Εκπαίδευση	Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση
Ομοιογενής πληθυσμός	Όχι κατ' ανάγκη ομοιογενής πληθυσμός
Φυσική παρουσία των εκπαιδευόμενων	Φυσική απόσταση των εκπαιδευόμενων
Μετακινήσεις εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων	Διδασκαλία και μάθηση χωρίς μετακινήσεις
Η διδασκαλία γίνεται σε κάποιο εκπαιδευτικό Ίδρυμα	Ευελιξία ως προς τον τόπο και χρόνο πραγματοποίησης της διδασκαλίας
Διδασκαλία	Αυτό-ελεγχόμενη και εξατομικευμένη μάθηση
Άμεση επικοινωνία	Συνεργασία και επικοινωνία από απόσταση
Μοναδική πηγή γνώσης το εγχειρίδιο	Άμεση πρόσβαση σε πηγές για ενημέρωση και πληροφόρηση
Η μελέτη γίνεται σε καθορισμένο πλαίσιο	Ο εκπαιδευόμενος επιλέγει το ρυθμό παρακολούθησης

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2006) *Εκπαίδευση Ενηλίκων, Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής.*

3.4. ΕΙΔΗ

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να διαχωριστεί σε⁸⁶:

1. Σύγχρονη: γίνεται ταυτόχρονα η διδασκαλία και η μάθηση. Ο εκπαιδευτής διδάσκει όχι απαραίτητα σε ζωντανή σύνδεση και αμφίδρομα ενώ ο εκπαιδευόμενος παρακολουθεί στον ίδιο χρόνο αλλά σε διαφορετικό τόπο, τη διδασκαλία. Αυτό πραγματοποιείται με την υποστήριξη της τηλεδιάσκεψης ή ενός δωματίου ζωντανής συζήτησης (live chatroom).
2. Ασύγχρονη: η διδασκαλία της παράδοσης μαθήματος γίνεται σε διαφορετικό χώρο και χρόνο από τη μάθηση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα μαθήματα που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του διαδικτύου.

Σήμερα, υπάρχουν μέθοδοι εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που χρησιμοποιούν και τα δύο είδη, ώστε να παρέχουν πιο ολοκληρωμένη εκπαιδευτική εμπειρία. Με τη βοήθεια της ασύγχρονης εκπαίδευσης υπάρχει το πλεονέκτημα της μάθησης στον χρόνο και με το ρυθμό που επιθυμεί ο εκπαιδευόμενος, ενώ με την χρήση σύγχρονων συζητήσεων σε τακτά χρονικά διαστήματα, ο εκπαιδευτής γνωρίζει τους μαθητές του, οι εκπαιδευόμενοι επικοινωνούν μεταξύ τους και με τον εκπαιδευτή και δεν αισθάνονται αποξενωμένοι από την εκπαιδευτική κοινότητα και διαδικασία⁸⁷.

Επίσης, η διδασκαλία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να πάρει διάφορες μορφές όπως⁸⁸:

1. Απομακρυσμένη διδασκαλία: γίνεται χρήση της αλληλογραφίας και των τεχνολογιών της πληροφορίας και επικοινωνίας. Η διδασκαλία εδώ γίνεται από απόσταση, τουλάχιστον στο μεγαλύτερο μέρος της.
2. Διδασκαλία «πρόσωπο με πρόσωπο»: είναι διδασκαλία κατά ομάδες σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους όπου έχουν προκαθοριστεί σε συνεργασία εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων ή μόνο από τον εκπαιδευτή. Αποσκοπούν στη

---

⁸⁶ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

⁸⁷ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

⁸⁸ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

συνεργασία των εκπαιδευομένων ώστε να γίνει ανταλλαγή απόψεων πάνω σε συγκεκριμένους γνωστικούς στόχους που έχουν τεθεί από τον εκπαιδευτή.

3. Διδασκαλία βασισμένη στη δημιουργία έργου: σκοπός της είναι η παραγωγή κάποιου έργου (project) από τον εκπαιδευόμενο. Το μέγεθος του έργου καθορίζεται από τους τιθέμενους διδακτικούς στόχους και μπορεί να κυμανθεί από λίγες σελίδες έως την εκπόνηση μιας ερευνητικής εργασίας.

3.5. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

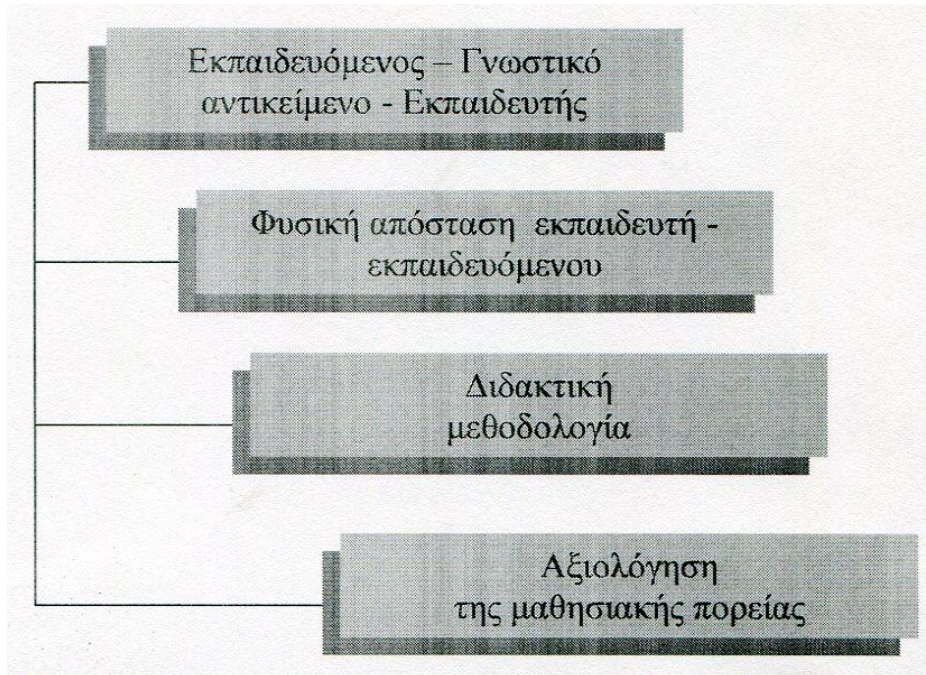
Οι μέθοδοι διδασκαλίας της μάθησης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση χωρίζονται σε τέσσερα μέρη⁸⁹:

1. Στο πρώτο μέρος περιλαμβάνονται:
  - i. ο εκπαιδευτής, που μπορεί να είναι ένας ή περισσότεροι,
  - ii. το γνωστικό αντικείμενο και
  - iii. ένα είδος συμβολαίου μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου.
2. Στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνεται η απόσταση από το εκπαιδευτικό ίδρυμα τόσο του εκπαιδευόμενου όσο και του εκπαιδευτή.
3. Στο τρίτο μέρος, περιλαμβάνεται η απόσταση του εκπαιδευόμενου από τον εκπαιδευτή.
4. Στο τέταρτο μέρος, τονίζεται η διαδικασία της αξιολόγησης η οποία ίσως και να διαφέρει από αυτή της συμβατικής διδασκαλίας.

---

⁸⁹ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Εικόνα 3: Τα τέσσερα στοιχεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σύμφωνα με τον Rumble (1989)

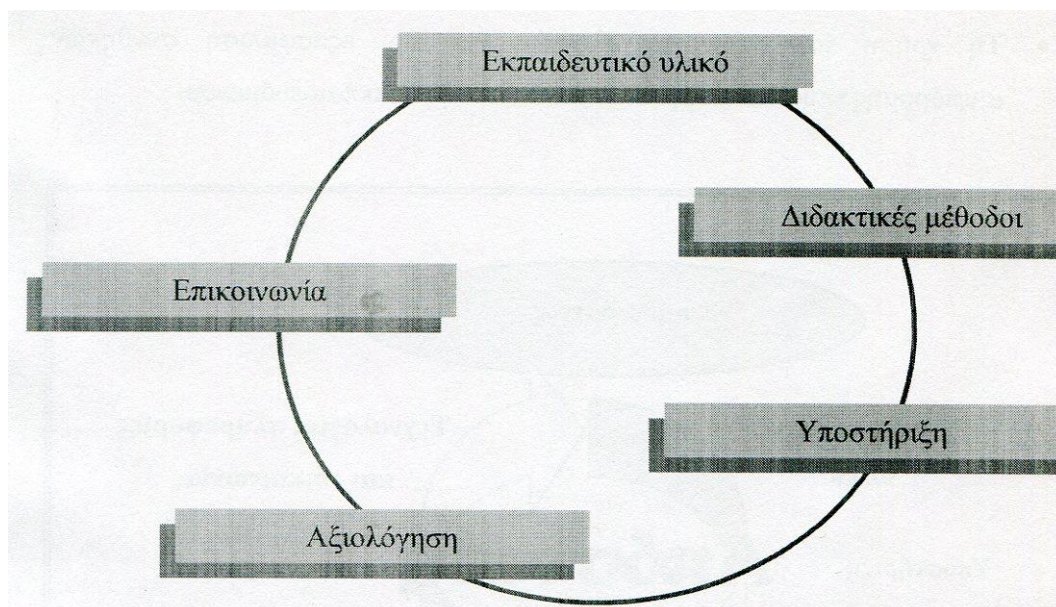
ΠΗΓΗ: Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής.*

Όπως παρατηρούμε και από το παρακάτω διάγραμμα, η μέθοδος διδασκαλίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι ένα δομημένο σύνολο μέσων και διαδικασιών το οποίο αναφέρεται⁹⁰:

1. Στο εκπαιδευτικό υλικό,
2. στις διδακτικές μεθόδους,
3. στην επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευομένων και εκπαιδευτή,
4. στην υποστήριξη που παρέχει το εκπαιδευτικό ίδρυμα στους εκπαιδευομένους και
5. στην αξιολόγηση των εκπαιδευομένων.

⁹⁰ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Εικόνα 4: Βασικά στοιχεία της μεθοδολογίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

ΠΗΓΗ: Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής.*

3.6. ΤΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΑ ΜΕΣΑ

Τα χρησιμοποιούμενα μέσα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι:

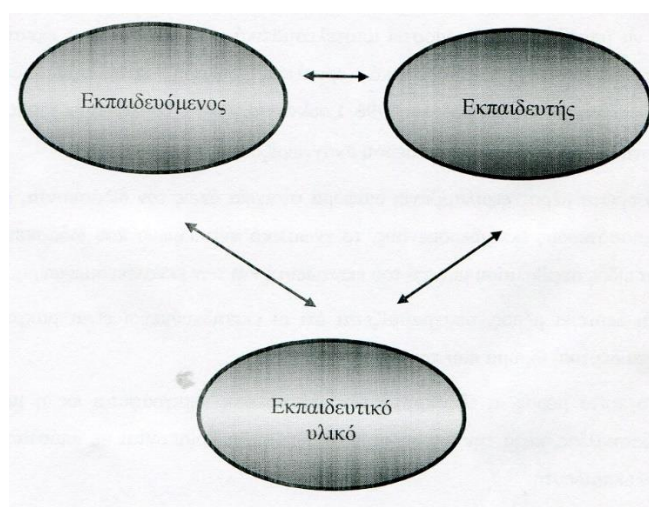
1. Το εκπαιδευτικό υλικό
2. Οι διδακτικές μέθοδοι που ακολουθούνται
3. Η επικοινωνία και
4. Η αξιολόγηση

Στη συνέχεια της εργασίας μας θα αναλύσουμε το κάθε μέσο ξεχωριστά.

3.6.1. ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί το βασικό στοιχείο της και το σημαντικότερο ρόλο στην όλη διαδικασία της μάθησης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση καθώς είναι αυτό μέσα από το οποίο ο εκπαιδευόμενος μαθαίνει ενώ ο εκπαιδευτής να το υποστηρίζει και παράλληλα να λειτουργήσει συμβουλευτικά και καθοδηγητικά προς τον εκπαιδευόμενο.

Εικόνα 5: Οι συντελεστές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

ΠΗΓΗ: Μουζάκης Χ., (2006) Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού είναι⁹¹:

1. Να υποστηρίζει το έργο του εκπαιδευόμενου, να τον ενεργοποιεί, να τον εκπαιδεύει και να τον διδάσκει.
2. Να καθιστά τον εκπαιδευόμενο ικανό να μαθαίνει μόνος του, αυτόνομα και δημιουργικά.
3. Να βοηθά τον εκπαιδευόμενο να ανακαλύπτει τη γνώση και την πληροφορία μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες και μέσα από διαδικασίες αυτομάθησης.

Τα μέρη από τα οποία αποτελείται το εκπαιδευτικό υλικό είναι τα εξής⁹²:

⁹¹ Λιοναράκης Α. (2001) *Απόψεις και προβληματισμοί για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση*, Αθήνα: Προπομπός.

1. Το κυρίως διδακτικό κείμενο,
2. τα παράλληλα κείμενα που το συμπληρώνουν,
3. τον αναλυτικό οδηγό σπουδών και μελέτης,
4. τα βιβλιογραφικά βοηθήματα,
5. το φάκελο εργασίας των ασκήσεων, των δραστηριοτήτων και των εργασιών,
6. τα υποστηρικτικά οπτικοακουστικά μέσα και
7. τις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας

Το εκπαιδευτικό υλικό είναι αυτό που θα προσδώσει και την ποιότητα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Έτσι, ένα καλά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να μαθαίνουν αποτελεσματικά και με τη μικρότερη κατά το δυνατόν βοήθεια από τον εκπαιδευτή. Επιπλέον θα πρέπει να είναι σωστά διαρθρωμένο σε μικρές και κατά το δυνατόν αυτοτελείς μαθησιακές ενότητες, με τρόπο φιλικό προς το σπουδαστή (απλή διατύπωση, πολλά παραδείγματα, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης ώστε ο εκπαιδευόμενος να ενθαρρύνεται για να συνεχίσει τη διαδικασία της μάθησης αλλά ταυτόχρονα να του παρέχεται η δυνατότητα να χρησιμοποιεί εναλλακτικές μορφές υλικού όπως π.χ. έντυπα, ηχογραφήσεις cd κ.λπ.⁹³

Το εκπαιδευτικό υλικό σε ένα πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης περιλαμβάνει⁹⁴:

1. διδακτικά εγχειρίδια
2. βιβλία σχετικά με το πρόγραμμα,
3. φύλλα εργασίας και αξιολόγησης,
4. χάρτες και άλλο σχετικό εκπαιδευτικό υλικό.

Το διδακτικό υλικό στα προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε⁹⁵:

1. Κείμενα: Βιβλία, εγχειρίδια, σημειώσεις, σχεδιαγράμματα παραρτήματα, περιλήψεις, διαγνωστικά τεστ, δραστηριότητες, τεστ αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης.

---

⁹² Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

⁹³ Λιοναράκης Α. (2001) *Απόψεις και προβληματισμοί για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση*, Αθήνα: Προπομπός.

⁹⁴ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

⁹⁵ Λιοναράκης Α. (2001) *Απόψεις και προβληματισμοί για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση*, Αθήνα: Προπομπός

2. Οπτικοακουστικά μέσα: Κασέτες ήχου και βίντεο, ραδιοφωνικά προγράμματα, τηλεοπτικές εκπομπές, διαφάνειες και σλάνιτς.
3. Σύγχρονα μέσα της τεχνολογίας της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών: Εκπαιδευτικό λογιστικό, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, Παγκόσμιος Ιστός και εκπαιδευτική τηλεδιάσκεψη.

Το εκπαιδευτικό υλικό χορηγείται στους εκπαιδευόμενους των προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με τη μορφή «πακέτου» (package). Κάθε πακέτο μπορεί να περιλαμβάνει ποικιλία μορφών εκπαιδευτικού υλικού (έντυπο, ψηφιακό, πολυμεσικό) αποθηκευμένο σε διάφορα μέσα (κασέτες ήχου, βίντεο κασέτες, λογισμικό υπολογιστών) ή μπορεί να περιλαμβάνει και ένα μόνο εγχειρίδιο (Workbook) ανάλογα με τους γενικούς και επιμέρους στόχους της μαθησιακής διαδικασίας. Μέρος του «πακέτου» είναι και οι οδηγοί μελέτης και το αναλυτικό χρονοδιάγραμμα σπουδών που έχουν ως στόχο να υποστηρίξουν και καθοδηγήσουν συστηματικά τους εκπαιδευόμενους στη μελέτη τους⁹⁶ (Μουζάκης, 2006).

Η ραγδαία ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών έχει πολλαπλασιάσει τις δυνατότητες για την ταχύτατη διανομή ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού και για το σχεδιασμό πλούσιων και αλληλεπιδραστικών δραστηριοτήτων μέσα από την αξιοποίηση εκπαιδευτικού λογισμικού και των υπηρεσιών του Διαδικτύου.

3.6.2. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

Οι διδακτικές μέθοδοι που ακολουθούνται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι ποικίλες. Αυτό όμως που τις διαφοροποιεί και τις καθιστά ουσιαστικότερες από τις διδακτικές που εφαρμόζονται σε ένα παραδοσιακό σύστημα είναι το γεγονός πως διδακτικές τεχνικές που εφαρμόζονται από τον εκπαιδευτή σε συνδυασμό με το σωστό χρόνο και τρόπο

---

⁹⁶ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

εφαρμογής τους καθώς και με τη συνεχή ενίσχυση επιτυγχάνουν πιο εύκολα τους τιθέμενους γνωστικούς στόχους⁹⁷.

3.6.3. Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Είναι γεγονός πως στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο εκπαιδευόμενος θέτει ο ίδιος τα κίνητρα για μάθηση και πειθαρχία στην όλη διαδικασία της μάθησης. Όμως η απογοήτευση είναι ένα συχνό φαινόμενο το οποίο όμως εξαλείφεται με την υποστήριξη και ενίσχυση του εκπαιδευτή και τη τακτική επικοινωνία εκπαιδευτή – εκπαιδευόμενου τα οποία αποτελούν απαραίτητα στοιχεία για την υλοποίηση αποτελεσματικών προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Όσο καλό και προσαρμοσμένο στον εκπαιδευόμενο και να είναι το εκπαιδευτικό υλικό, οι εκπαιδευόμενοι χρειάζονται βοήθεια και καθοδήγηση από τον εκπαιδευτή τους⁹⁸.

Για την επικοινωνία εκπαιδευτή –εκπαιδευόμενου χρησιμοποιούνται διάφορα μέσα όπως αλληλογραφία, τηλέφωνο, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τηλεδιάσκεψη ενώ όποτε καθίσταται εφικτό διεξάγονται πρόσωπο με πρόσωπο συναντήσεις στο πλαίσιο σεμιναρίων και ομαδικών συμβουλευτικών συναντήσεων. Σήμερα, οι τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας έχουν βελτιώσει σημαντικά τις δυνατότητες επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου μέσα.

3.6.4. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση η αξιολόγηση του εκπαιδευόμενου συνήθως περιλαμβάνει τη διόρθωση των γραπτών εργασιών και των τελικών διαγωνισμάτων. Αυτό όμως που τη διαφοροποιεί από την παραδοσιακή εκπαίδευση είναι το γεγονός ότι δεν

---

⁹⁷ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

⁹⁸ Όπως παραπάνω.

λειτουργεί μόνο ως εξεταστική διαδικασία αλλά αποτελεί σημαντικό παράγοντα της όλης διδακτικής διαδικασίας. Έτσι, οι μορφές που μπορεί να πάρει είναι⁹⁹:

1. Η αυτοαξιολόγηση: πραγματοποιείται από συχνά δοσμένες ασκήσεις οι οποίες συνοδεύουν το διδακτικό υλικό. Μέσα από αυτές τις ασκήσεις ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα να μάθει αξιοποιώντας τις θεωρητικές γνώσεις που έχει ήδη λάβει και παράλληλα τον ενημερώνουν για την πρόοδό του.
2. Η συνεχής αξιολόγηση: πραγματοποιείται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Τα πιο συχνά και τα πιο σημαντικά είδη για αυτού του είδους την μορφή είναι:
  - i. τα δοκίμια και οι εκθέσεις,
  - ii. οι ερωτήσεις σύντομης απάντησης,
  - iii. τα προβλήματα,
  - iv. τα αντικειμενικά τεστ,
  - v. οι πρακτικές εργασίες και
  - vi. οι εργαστηριακές ασκήσεις.

3.7. ΟΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ

Στις ημέρες μας η ραγδαία ανάπτυξη του διαδικτύου και η εξάπλωση των δικτύων των υπολογιστών έχουν συμβάλει κατά πολύ και στην όλο και περισσότερο εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς αυτή χρησιμοποιεί τις εφαρμογές της Πληροφορικής, των Τηλεπικοινωνιών και των σύγχρονων οπτικοακουστικών μέσων. Αυτά είναι τα μέσα με τα οποία διαφορετικοί τύποι πληροφοριών, όπως εικόνας, ήχου και κειμένου, μεταφέρονται

---

⁹⁹ Ματραλής, Χ. (1998) *Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης*, Στο Βεργίδης, Α. Λιοναράκης, Α. Λυκουργιώτης, Α., Μακράκης, Β., και Ματραλής, Χ., (Επ). *Ανοικτή και Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση*, Τόμ, Γ', Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, διαθέσιμο και στο http://media.eap.gr/images/stories/pdf/ekp65c_F31005.pdf

γρήγορα και παράλληλα επιτρέπουν την αμφίδρομη αλληλεπίδραση μεταξύ του εκπαιδευτή και των εκπαιδευομένων¹⁰⁰.

Ανάλογα με τη μορφή επικοινωνίας, τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται στην εξ αποστάσεως κατηγοριοποιούνται ως εξής¹⁰¹:

1. ασύγχρονα εργαλεία: υποστηρίζουν την επικοινωνία και την ανταλλαγή απόψεων σε διαφορετικό χρόνο. Τέτοια εργαλεία είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ο παγκόσμιος ιστός, οι πίνακες ανακοινώσεων και η βιντεοδιάλεξη.
2. σύγχρονα εργαλεία: υποστηρίζουν την επικοινωνία και την ταυτόχρονη αλληλεπίδραση σε πραγματικό χρόνο. Τέτοια εργαλεία είναι η συζήτηση δια μέσου υπολογιστών (chat) και τηλεδιάσκεψη.

Οι τεχνικές απαιτήσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι σε εξ¹⁰²:

1. λογισμικό: αφορά την όλη διαδικασία ης δημιουργίας του συστήματος εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, από τη δημιουργία του μέχρι την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας από τον εκπαιδευόμενο. Μπορεί ωστόσο να χρησιμοποιηθεί λογισμικό ανοικτού κώδικα που διατίθεται δωρεάν και περιλαμβάνει:
  - i. Λειτουργικό σύστημα εξυπηρετητή (server) και πελάτη (client), π.χ. κάποια διανομή Linux.
  - ii. Λογισμικό εξυπηρετητή, π.χ. Apache Server.
  - iii. Λογισμικό δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού, π.χ. Open Office.
  - iv. Λογισμικό Διαχείρισης της Μάθησης ή Εικονικού Περιβάλλοντος Εκπαίδευσης, πχ ATutor, Claroline, Efront, Dokeos ή Moodle.
  - v. Περιηγητή διαδικτύου, π.χ. Mozilla Firefox. Τις περισσότερες φορές το λογισμικό αυτό είναι το μόνο απαραίτητο για τον εκπαιδευόμενο, ώστε να έχει πρόσβαση στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Το ίδιο

---

¹⁰⁰ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

¹⁰¹ Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2006) *Εκπαίδευση Ενηλίκων, Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: ΙΔΕΕ.

¹⁰² http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

συμβαίνει και με τον εκπαιδευτή, που μπορεί να διαχειριστεί και να ανεβάσει το εκπαιδευτικό υλικό μόνο με τη χρήση ενός περιηγητή διαδικτύου.

vi. Λογισμικό υποστήριξης πληροφοριών που χρησιμοποιούνται από το Σύστημα Διαχείρισης της Μάθησης ή το Εικονικό Περιβάλλον Εκπαίδευσης, πχ. Java, Flash, RealMedia, Quicktime, Windows Media Files.

2. Εξοπλισμός: οι απαιτήσεις του είναι:

- i. Εξυπηρετητής ιστού (web server)
- ii. Εξυπηρετητής αρχείων (file server)
- iii. Τερματικά
- iv. Σύνδεση δικτύου ή διαδικτύου για όλους τους παραπάνω υπολογιστές

Το πιο διαδεδομένο σύστημα που χρησιμοποιείται για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην ανώτατη εκπαίδευση είναι το Σύστημα Διαχείρισης της Μάθησης ή Εικονικό Περιβάλλον Εκπαίδευσης. Οι λειτουργίες που μπορεί να εμπεριέχουν είναι¹⁰³:

1. Εγγραφή χρήστη
2. Ημερολόγιο μαθημάτων
3. Ροή κατάρτισης
4. Διαχείριση χρηστών
5. Αξιολόγηση εκπαιδευομένων
6. Υπηρεσίες τηλεδιάσκεψης
7. Συνεργατική μάθηση (συζητήσεις και ανταλλαγή αρχείων)

Τα μέσα που έχουν χρησιμοποιηθεί και χρησιμοποιούνται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι τα εξής:

1. Κινούμενη εικόνα

---

¹⁰³ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

2. Ηλεκτρονικές συλλογές υλικού που διαχειρίζονται χρήστες ή εκπαιδευτές (ePortfolios)
3. Ηλεκτρονικό σύστημα υποστήριξης της απόδοσης (electronic performance support system) όπου είναι το πρόγραμμα που διευκολύνει την πρόσβαση σε πληροφορίες
4. Προσωπικοί υπολογιστές παλάμης (PDA)
5. Συσκευές αναπαραγωγής αρχείων ήχου με υποστήριξη πολυμέσων
6. Εκπαιδευτικό υλικό βασισμένο στις τεχνολογίες του διαδικτύου
7. Ψηφιακοί δίσκοι πολυμέσων (multimedia CD-ROM)
8. Ιστοσελίδες και κοινότητες (web 2.0)
9. Ηλεκτρονικοί χώροι ασύγχρονης συζήτησης
10. Λογισμικό υποστήριξης συνεργασίας
11. Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο
12. Ημερολόγια διαδικτύου (blogs)
13. Εγκυκλοπαίδειες διαχειριζόμενες από τους χρήστες
14. Σύγχρονη συζήτηση με κείμενο
15. Αξιολόγηση υποβοηθούμενη από υπολογιστή
16. Εκπαιδευτικό κινούμενο σχέδιο
17. Εξομοιωτές
18. Παιχνίδια
19. Σύστημα διαχείρισης μάθησης (LMS) ή Εικονικό Περιβάλλον Εκπαίδευσης (Virtual Learning Environment)
20. Ηλεκτρονικά συστήματα ψηφοφορίας
21. Διανομή συλλογών ψηφιακών αρχείων σε πολλούς παραλήπτες με υπηρεσίες του διαδικτύου (podcasting).

3.7.1. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Οι εφαρμογές ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης αποτελούν ολοκληρωμένα πληροφοριακά συστήματα που ενσωματώνουν μια σειρά από υπηρεσίες του Διαδικτύου και είναι γνωστές ως «πλατφόρμες». Στόχος τους είναι η δημιουργία ενός δυναμικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος που δίνει τη δυνατότητα της ηλεκτρονικής οργάνωσης, αποθήκευσης, παρουσίασης του εκπαιδευτικού υλικού και διαχείρισης της εκπαιδευτικής διαδικασίας ανεξάρτητα από το χρόνο και το χώρο όπου αυτές διεξάγονται. Περιλαμβάνουν¹⁰⁴:

1. ποικιλία εργαλείων διαχείρισης μαθημάτων,
2. εργαλεία πρόσβασης σε πηγές εκπαιδευτικού υλικού και
3. εργαλεία σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας

Οι διευκολύνσεις που παρέχουν είναι¹⁰⁵:

1. Ευκολία πρόσβασης στο εκπαιδευτικό υλικό μέσα από ιστοσελίδες.
2. Υποστήριξη ενσωμάτωσης πολυμεσικής πληροφορίας μέσα από αρχεία εικόνων, ήχου και βίντεο.
3. Ασύγχρονη επικοινωνία μέσα από υπηρεσίες όπως είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, οι πίνακες ανακοινώσεων και οι ομάδες συζήτησης.
4. Σύγχρονη επικοινωνία μέσα από υπηρεσίες όπως είναι τα εργαλεία συνομιλίας (Chat) και η τηλεδιάσκεψη με εικόνα και ήχο (videoconference).
5. Υποστήριξη της μαθησιακής διαδικασίας μέσα από εργαλεία παρακολούθησης της προόδου του μαθητή, αναζήτησης πληροφοριών και δραστηριοτήτων αυτό-αξιολόγησης.
6. Διαχείριση του μαθήματος μέσα από εργαλεία διαχείρισης εγγραφών, on-line βαθμολόγησης καθώς και συλλογής και ταξινόμησης της βαθμολογίας των εκπαιδευομένων.
7. Υπηρεσία help desk για την υποστήριξη του εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου για την παροχή διευκολύνσεων και την απάντηση σε ερωτήματα.

---

¹⁰⁴ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

¹⁰⁵ Όπως παραπάνω.

Ένα παράδειγμα πλατφόρμας ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης είναι η πλατφόρμα «e-Class» (<http://eclass.gunet.gr>) που έχει αναπτυχθεί στη χώρα μας από το Ακαδημαϊκό Διαδίκτυο GUNet (<http://www.gunet.gr>) με στόχο να υποστηρίξει την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών και της επικοινωνιακής μάθησης στην Ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση¹⁰⁶.

3.7.2. ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Τα συστήματα σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης υποστηρίζουν την ταυτόχρονη ανταλλαγή απόψεων μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων. Οι πρώτες εφαρμογές σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης εμφανίστηκαν με τη χρήση εφαρμογών όπως είναι το MUD (Multi-User Domain) και MOO (Multi-use main Object Oriented) οι οποίες υποστήριζαν την ανταλλαγή κειμένων και τη γραπτή συνομιλία μεταξύ απομακρυσμένων χρηστών. Στα συστήματα αυτά, ο εκπαιδευτής έχει τον έλεγχο της ροής της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενώ οι εκπαιδευόμενοι έχουν πρόσβαση σε χώρους συζήτησης (chat rooms) για να ανταλλάξουν απόψεις και να συνεργαστούν για την εκπόνηση κοινών εργασιών¹⁰⁷.

Σήμερα, τα συστήματα σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης βασίζονται στις τεχνολογίες τηλεδιάσκεψης και υποστηρίζουν την οπτική και ηχητική επικοινωνία πραγματικού χρόνου μεταξύ ατόμων που βρίσκονται σε διαφορετικές τοποθεσίες ή αίθουσες διδασκαλίας. Με τη χρήση κατάλληλου εξοπλισμού (υπολογιστές, κάμερες, μικρόφωνα, ηχεία, ακουστικά, δικτύωση υψηλών ταχυτήτων και λογισμικό τηλεδιάσκεψης), εκπαιδευόμενοι που δεν βρίσκονται στον ίδιο χώρο με τον εκπαιδευτή τους μπορούν να έχουν φωνητική και οπτική επικοινωνία τόσο μαζί του όσο και με εκπαιδευόμενους που βρίσκονται επίσης σε διαφορετικούς χώρους¹⁰⁸.

---

¹⁰⁶ <http://www.gunet.gr>

¹⁰⁷ Παπανικολάου Κ. και Γρηγοριάδου Μ. (2005) *Προσαρμοστικά εκπαιδευτικά συστήματα υπερμέσων στο Διαδίκτυο*, στο Σ. Ρετάλης (επιμ.) *Οι προηγμένες τεχνολογίες Διαδικτύου στην Υπηρεσία της μάθησης*, Αθήνα: Καστανιώτης.

¹⁰⁸ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η σύγχρονη τηλεκπαίδευση πραγματοποιείται με τη χρήση οπτικοακουστικής επικοινωνίας που χαρακτηρίζεται¹⁰⁹:

1. Μονόδρομη: είναι γνωστή και ως webcasting. Η εικόνα και ο ήχος μεταδίδονται από το σημείο που βρίσκεται ο εκπαιδευτής προς τους απομακρυσμένους εκπαιδευόμενους. Οι εκπαιδευόμενοι παρακολουθούν το εκπαιδευτή μέσω Διαδικτύου με σύνδεση χαμηλής ταχύτητας. Οι εκπαιδευόμενοι δεν έχουν τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν με τον εκπαιδευτή και για το λόγο αυτό η τεχνολογία αυτή χρησιμοποιείται για την μετάδοση διαλέξεων, πειραμάτων ακόμη και συνεδρίων τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις αποθηκεύονται σε κάποιον εξυπηρετητή για ασύγχρονη πρόσβαση στο χρόνο που επιθυμεί ο εκπαιδευόμενος.
2. Αμφίδρομη: είναι γνωστή ως τηλεδιάσκεψη. Η εικόνα και ο ήχος ανταλλάσσονται διαδοχικά μεταξύ του σημείου που βρίσκεται ο εκπαιδευτής και των σημείων που βρίσκονται οι εκπαιδευόμενοι. Ο τεχνολογικός εξοπλισμός που χρησιμοποιείται στα συστήματα τηλεδιάσκεψης διαφοροποιείται ανάλογα με τον αριθμό των συμμετεχόντων, τη γεωγραφική διασπορά τους και του τρόπου με τον οποίο συνδέονται στο Διαδίκτυο και συνήθως διακρίνεται: .
  - i. Στα συστήματα τηλεδιάσκεψης μέσω υπολογιστή μεταξύ δύο απομακρυσμένων σημείων (desktop videoconference). Ο εξοπλισμός που απαιτείται είναι ένας υπολογιστής, το λογισμικό τηλεδιάσκεψης (ένα πρόγραμμα όπως είναι για παράδειγμα το NetMeeting), μια κάμερα, ένα μικρόφωνο και σύνδεση στο Διαδίκτυο.
  - ii. Στα συστήματα επικοινωνίας μεταξύ κατάλληλα εξοπλισμένων αιθουσών διδασκαλίας (room-based videoconference). Ο αριθμός των οποίων μπορεί να ξεκινάει από δύο και να αυξάνεται ανάλογα με τις ανάγκες που υπάρχουν. Ο εξοπλισμός που χρησιμοποιείται στην περίπτωση αυτή είναι πιο εξειδικευμένος και περιλαμβάνει τόσο τις κατασκευαστικές παραμέτρους των αιθουσών (μέγεθος, χρωματισμός, επίπλωση, ηχομόνωση, φωτισμός, κλιματισμός), όσο και τον τεχνολογικό εξοπλισμό τους. Ο τεχνολογικός εξοπλισμός των

---

¹⁰⁹ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

αιθουσών περιλαμβάνει περισσότερες από μία κάμερες, μικρόφωνα, οθόνες προβολής, ηχεία, συστήματα τηλεδιάσκεψης, ηλεκτρομαγνητικό πίνακα, οπτικοποιητή, κονσόλα εικόνας και ήχου και δικτύωση υψηλών ταχυτήτων.

Ανάλογα με τον αριθμό των συμμετεχόντων και τον τρόπο συμμετοχής τους στην τηλεδιάσκεψη διακρίνουμε¹¹⁰:

1. Την τηλεδιάσκεψη σημείο προς: Αφορά στην ηχητική και οπτική συνδιάσκεψη μεταξύ δύο (αποκλειστικά) απομακρυσμένων σημείων.
2. Την τηλεδιάσκεψη σημείο προς πολλαπλά σημεία: Αφορά στην ηχητική και οπτική συνδιάσκεψη από μια αίθουσα διδασκαλίας (αρχική) σε άλλες περιφερειακές αίθουσες (απομακρυσμένες).
3. Την τηλεδιάσκεψη πολλαπλών σημείων: Αφορά στην αμφίδρομη οπτική και ηχητική συνδιάσκεψη μεταξύ περισσότερων από δύο αιθουσών διδασκαλίας.

3.8. ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Για να παραχθεί και να διακινηθεί ένας μεγάλος αριθμός διδακτικού υλικού σε μεγάλες αποστάσεις και ταυτόχρονα να διαχειρίζεται όλο το αποκεντρωμένο δίκτυο στήριξης και αξιολόγησης των εκπαιδευομένων, απαιτείται κατάλληλη οργάνωση και οικονομικοί πόροι. Όλα αυτά μπορούν να υποστηριχθούν μόνο από εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία αποτελούν οργανισμούς με επιχειρησιακή συγκρότηση είτε δημόσιου συμφέροντος είτε ιδιωτικού όπως είναι π.χ. το Πανεπιστήμιο Phoenix¹¹¹.

---

¹¹⁰ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

¹¹¹ Λιοναράκης Α., (2006) *Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης* στο Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*, (σελίδες 7-41), Αθήνα: Προπομπός.

Οι φορείς παροχής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μπορούν να ενταχθούν στις ακόλουθες κατηγορίες¹¹²:

1. Τα Ανοικτά Πανεπιστήμια.
2. Τα Πανεπιστήμια τα οποία παράλληλα με τις συμβατικές σπουδές παρέχουν και προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.
3. Οι κρατικοί οργανισμοί εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.
4. Οι ιδιωτικοί φορείς που παρέχουν κυρίως προγράμματα κατάρτισης μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Τα ιδρύματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, που λειτουργούν πλέον σε όλες ανεξαιρέτως της ηπείρους της γης, προσφέρουν¹¹³ (Λιοναράκης, 2006):

1. αμιγώς εξ αποστάσεως Πανεπιστήμια, όπως το Βρετανικό Open University,
2. κονσόρτσια παραδοσιακών πανεπιστημίων που προσφέρουν και σπουδές από απόσταση, όπως για παράδειγμα η γαλλική Fédération Interuniversitaire de l'Enseignement à Distance (FIED),
3. κονσόρτσια πανεπιστημίων και ιδιωτικών φορέων, όπως η φινλανδική Association for Distance Education (FDE) και
4. μη πανεπιστημιακά ιδρύματα, ιδιωτικά ή δημόσια, όπως η σουηδική Staten Skola for Vyxna Harnosant.

Οι σπουδαστές των Ανοικτών Πανεπιστημίων είναι διαφορετικής ηλικίας και δεν έχουν όλοι το ίδιο επίπεδο σπουδών. Τα πανεπιστήμια αυτά υιοθετούν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση για τα προγράμματα που παρέχουν στους φοιτητές τους προσφέροντας προπτυχιακές σπουδές αλλά και μεταπτυχιακά και διδακτορικά διπλώματα. Με βάση τις αρχές της ανοικτής εκπαίδευσης για ισότιμη πρόσβαση και ευκαιρίες σε άτομα χωρίς τυπικά προσόντα, η φοίτηση δεν προϋποθέτει επιτυχείς εισαγωγικές εξετάσεις, και σε πολλές περιπτώσεις ούτε άλλα τυπικά προσόντα, παρά μόνο τη θέληση του ατόμου να συμμετέχει και να μορφωθεί. Κύριο χαρακτηριστικό της φοίτησης στα Ανοικτά Πανεπιστήμια είναι ότι

---

¹¹² Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

¹¹³ Λιοναράκης Α., (2006) *Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης* στο Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*, (σελίδες 7-41), Αθήνα: Προπομπός.

στηρίζεται σε αυτοτελείς μορφωτικούς κύκλους, με μικρή σχετικά διάρκεια, οι οποίοι συνδυάζονται για να οδηγήσουν τίτλους διαφόρων επιπέδων (αρθρωτό σύστημα σπουδών)¹¹⁴.

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο ιδρύθηκε με το άρθρο 27 του νόμου 2083/92, όπως αυτός τροποποιήθηκε το 1995 και εν συνεχεία το 1997. Συστάθηκε έχοντας πρότυπό του το αντίστοιχο Βρετανικό Open University και οι πρώτοι φοιτητές του εγγράφηκαν το 1998. Από τότε μέχρι σήμερα η ζήτηση εξ αποστάσεως σπουδών αυξήθηκε στην Ελλάδα εντυπωσιακά και παράλληλα αυξήθηκε και ο αριθμός των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών¹¹⁵.

Εκτός όμως από τα Ανοικτά Πανεπιστήμια και τα συμβατικά Πανεπιστήμια, κυρίως στις Σκανδιναβικές χώρες, στην Ιταλία και στην Ιρλανδία, παρέχουν προγράμματα σπουδών με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Τα τελευταία χρόνια χρησιμοποιείται ο όρος «*Εικονικά Πανεπιστήμια*» για τις περιπτώσεις όπου προγράμματα σπουδών παρέχονται αποκλειστικά με τη χρήση των νέων τεχνολογιών. Στη σχετική βιβλιογραφία, ο όρος «*Εικονικά Πανεπιστήμια*» (e-Universities) χρησιμοποιείται για να περιγράψει ποικιλία διαδικασιών όπως είναι¹¹⁶:

1. Πανεπιστήμια που παρέχουν μέσω του Διαδικτύου το εκπαιδευτικό υλικό ορισμένων μαθημάτων του προγράμματος σπουδών τους.
2. Πανεπιστήμια που οργανώνουν προγράμματα σπουδών μέσα από Δικτυακές Πύλες στον Παγκόσμιο Ιστό.
3. Τα Εικονικά Πανεπιστήμια στην καθαρή τους μορφή όπου όλες οι διοικητικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες παρέχονται μέσω του Διαδικτύου.

Η μορφή των ιδρυμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, το πρόγραμμα σπουδών που παρέχουν, τα οργανωτικά χαρακτηριστικά τους καθώς και ο χρόνος ίδρυσής τους αντανακλούν προφανώς τις εθνικές ιδιαιτερότητες, γεωγραφικές και πολιτισμικές. Για παράδειγμα, οι μικρές και απομακρυσμένες κοινότητες των αποίκων στην Αυστραλία, τον Καναδά, την Αμερικανική Δύση ή την Αφρικανική ενδοχώρα ήταν οι πρώτες που ανέδειξαν την ανάγκη για παροχή εκπαίδευσης από απόσταση στους μαθητές και αργότερα στους

---

¹¹⁴ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

¹¹⁵ Λιοναράκης Α., (2006) *Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης* στο Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*, (σελίδες 7-41), Αθήνα: Προπομπός.

¹¹⁶ Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

φοιτητές. Δεν είναι εν προκειμένω τυχαίο ότι το παλαιότερο πανεπιστήμιο που πρόσφερε σπουδές από απόσταση (Illinois State University) ιδρύθηκε στις Η.Π.Α. το 1874, ενώ στη λίστα των πέντε παλαιότερων εξ αποστάσεως πανεπιστημίων περιλαμβάνονται τρία από τις ΗΠΑ, ένα από τον Καναδά και ένα από την Αυστραλία¹¹⁷.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 3ου ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

1. Κόμης Β. και Αβούρης Ν., (2004) *Η σύγχρονη συνεργασία στα εξ αποστάσεως περιβάλλοντα μάθησης*. στο Π. Αναστασιάδης (Επιμ.), *Δια βίου και εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην κοινωνία της πληροφορίας*, Αθήνα: Ατραπός.
2. Λιοναράκης Α. (2001) *Απόψεις και προβληματισμοί για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση*, Αθήνα: Προπομπός.
3. Λιοναράκης Α., (2006) *Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης* στο Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*, (σελίδες 7-41), Αθήνα: Προπομπός.
4. Ματραλής, Χ. (1998) *Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης*, Στο Βεργίδης, Α. Λιοναράκης, Α. Λυκουργιώτης, Α., Μακράκης, Β., και Ματραλής, Χ., (Επ). *Ανοικτή και Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση*, Τόμ, Γ', Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, διαθέσιμο και στο http://media.eap.gr/images/stories/pdf/ekp65c_F31005.pdf
5. Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
6. Παπανικολάου Κ. και Γρηγοριάδου Μ. (2005) *Προσαρμοστικά εκπαιδευτικά συστήματα υπερμέσων στο Διαδίκτυο*, στο Σ. Ρετάλης (επιμ.) *Οι προηγμένες τεχνολογίες Διαδικτύου στην Υπηρεσία της μάθησης*, Αθήνα: Καστανιώτης.

---

¹¹⁷ Λιοναράκης Α., (2006) *Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης* στο Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*, (σελίδες 7-41), Αθήνα: Προπομπός.

7. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2006) *Εκπαίδευση Ενηλίκων, Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: ΙΔΕΕ.
8. Edwards, R. (1995). Different discourses, discourses of difference: Globalisation, distance education, and open learning. *Distance Education*, 16(2), 241-255.
9. http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CF%84%CE%AE_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7
10. <http://www.gunet.gr>
11. <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1StUIOiFkwwJ:www.edc.uoc.gr/~panas/UoCrete/VC%2520Dimotiko%2520Sxoleio/Notes%2520Vc/Master%2520DL3.doc+%&cd=8&hl=el&ct=clnk&gl=gr>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

4.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Εναλλακτικό σχολείο είναι το ίδρυμα το οποίο παρέχει εναλλακτική εκπαίδευση η οποία θεωρείται ότι είναι πιο κατάλληλη αλλά και πιο απαραίτητη από τις άλλες μορφές εκπαίδευσης γιατί¹¹⁸:

1. εισακούει τον παλμό της σύγχρονης εποχής,
2. θέλει και μπορεί να ανταποκριθεί στις νέες ανάγκες που δημιουργούνται στην κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας,
3. δεν φοβάται να πειραματιστεί σε νέα εργαλεία και νέα περιβάλλοντα μάθησης,
4. εφοδιάζει όχι μόνο τους μαθητές αλλά και τους εκπαιδευτικούς με γνώσεις και ικανότητες να ανταποκριθούν στους στόχους που θα θέσουν και
5. έχει πραγματικό σκοπό (και δεν αποτελεί απλά απόσπασμα σε κάποιο Σύνταγμα) την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των μαθητών, την ανάπτυξη συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους, υπεύθυνους και δημιουργικούς ανθρώπους.

Τα εναλλακτικά σχολεία μπορεί να μην είναι τόσα πολλά όσα τα κρατικά σχολεία αλλά τα συναντά κανείς σε πολλά μέρη του κόσμου, καθώς προσφέρουν ένα πρόγραμμα σπουδών πολύ πιο ανατρεπτικό και διαφορετικό από τα προγράμματα που ισχύουν στα παραδοσιακά σχολεία.

Η διαφορά του παραδοσιακού σχολείου από το εναλλακτικό έγκειται στο γεγονός ότι στο μεν πρώτο ακολουθείται συγκεκριμένη μέθοδος διδασκαλίας βασισμένη σε συγκεκριμένες φιλοσοφικές κατευθύνσεις σε αντίθεση με το εναλλακτικό όπου υπάρχει ευρύ

---

¹¹⁸ <https://sites.google.com/site/oikonomisma/e-dike-mas-ekpaideuse/hdsgusd>

φάσμα φιλοσοφιών και μεθόδων διδασκαλίας οι οποίες μπορούν ανά πάσα στιγμή να χρησιμοποιηθούν και να υιοθετηθούν από το διδάσκοντα¹¹⁹.

Ωστόσο, θα μπορούσαμε να κατατάξουμε σε ομάδες τα εναλλακτικά σχολεία σύμφωνα με τον προσανατολισμό τον οποίο έχουν. Έτσι, άλλα έχουν προσανατολισμό πολιτικό, φιλοσοφικό, επιστημονικό ενώ άλλα είναι ένα σύνολο μαθητών και εκπαιδευτικών που έχουν μία κοινή θέση, τη δυσαρέσκειά τους έναντι των παραδοσιακών σχολείων και των μεθόδων που αυτά ακολουθούν στην εκπαίδευση των παιδιών.¹²⁰

4.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Η «ανθρωποσοφία» είναι ένα φιλοσοφικό ρεύμα που πρεσβεύει ότι όλα τα υλικά πράγματα του κόσμου και αυτός ο ίδιος ο κόσμος αποτελούν μία «σύμπτυξη» του πνεύματος και η εξέλιξη του καθώς και του κόσμου και των ανθρώπων που εγκαταβιώνουν σε αυτόν ακολουθούν μία κυκλική πορεία. Ο άνθρωπος ελεύθερα και ορθολογικά επεξεργάζεται μόνος του με τη σκέψη, που παραμένει αυτόνομη περιλαμβάνοντας όλη την πραγματικότητα, αυτή την κυκλική πορεία των πραγμάτων. Έτσι, η ιδέα που ξεκινάει από τις αντιλήψεις των αισθήσεων συνδέεται με την πνευματική πηγή του παγκόσμιου είναι¹²¹.

Ιδρυτής αυτού του φιλοσοφικού ρεύματος υπήρξε ο αυστριακός φιλόσοφος Rudolf Steiner, που έγραψε το 1907 το πρώτο του βιβλίο που τιτλοφορείται «Η εκπαίδευση του παιδιού»¹²².

Στη συνέχεια έχοντας ως βάση του το φιλοσοφικό ρεύμα της «ανθρωποσοφίας» και παράλληλα ορμώμενος από την βαθιά γνώση των παιδαγωγικών θεμάτων αποφάσισε να ιδρύσει και τα λεγόμενα σχολεία Waldorfschule, τα οποία μέχρι σήμερα πρεσβεύουν μια

---

¹¹⁹ <https://sites.google.com/site/oikonomisma/e-dike-mas-ekpaideuse/hdsgusd>

¹²⁰ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF

¹²¹ http://www.egolpion.com/rudolf_steiner.el.aspx

¹²² <http://www.loutrakifm.gr/news/culture/item/1250-%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%85%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%87%CE%BF%CF%85%CE%BD>

ανθρωποκεντρική προσέγγιση στην εκπαίδευση. Το πρώτο σχολείο ιδρύθηκε το 1919 στη Στουτγκάρδη της Γερμανίας με διευθυντή τον ίδιο προκειμένου να εξυπηρετήσει τα παιδιά των εργαζομένων στο εργοστάσιο τσιγάρων Waldorf-Astoria, το όνομα του οποίου συμπεριλήφθηκε και στην επωνυμία του εκπαιδευτηρίου¹²³. Στην Αθήνα, έγινε μία προσπάθεια κατά το 1990 να ιδρυθεί ένα τέτοιο σχολείο με πρωτοβουλία της «Ένωσης Ελλήνων και Ξένων Παιδαγωγών για την ίδρυση Waldorfschule αλλά απέτυχε¹²⁴. Σήμερα υπάρχουν πάνω από 1.000 σχολεία και 2.000 παιδικοί σταθμοί Steiner-Waldorf ανά τον κόσμο.

Τα σχολεία αυτά έχουν διαφορετική δομή και τρόπο διδασκαλίας σε σχέση με τα υπόλοιπα σχολεία, καθώς δίνουν βάση στην ελεύθερη ανάπτυξη του παιδιού μέσα από δημιουργικές μεθόδους εκμάθησης.

Πιο συγκεκριμένα, κατά την προσχολική ηλικία το παιδί μαθαίνει να χρησιμοποιεί τις αισθήσεις του, ενθαρρύνεται να πειραματίζεται ενώ παράλληλα του δίνεται η ευκαιρία να έρθει σε επαφή με τη φύση. Επίσης, δίνεται μεγάλη σημασία στο παιχνίδι, στις χειροτεχνίες καθώς και στην ανάγνωση και δραματοποίηση των παραμυθιών. Όλα αυτά βοηθούν το παιδί να αναπτύσσεται φυσιολογικά και κοινωνικά, να νοιώθει ασφάλεια και ηρεμία μέσα στο σχολικό περιβάλλον που περνάει αρκετές από τις ώρες της ημέρας του¹²⁵.

Όταν τα παιδιά φτάσουν στην ηλικία των 7 ετών έρχονται σε επαφή με το δάσκαλο, ο οποίος θα τα καθοδηγήσει για τα επόμενα 8 χρόνια της εκπαίδευσής τους. Η διδασκαλία έχει περάσει στο δεύτερο στάδιο και έχει ως στόχο να αναπτύξει τη φαντασία του παιδιού και τις καλλιτεχνικές του ιδιότητες. Παράλληλα τα παιδιά μαθαίνουν να έχουν σεβασμό στο περιβάλλον και στους συνανθρώπους τους. Τα μαθήματα που διδάσκονται σε αυτό το δεύτερο στάδιο είναι τα βασικά, όπως Γλώσσα, (παγκόσμια) Ιστορία, Μαθηματικά, Φυσική και Χημεία, αλλά παράλληλα διδάσκονται «Ευρυθμία» και πολλές πρακτικές τέχνες¹²⁶.

---

¹²³ <http://www.loutrakifm.gr/news/culture/item/1250-%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%85%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%87%CE%BF%CF%85%CE%BD>

¹²⁴ http://www.egolpion.com/rudolf_steiner.el.aspx

¹²⁵ <http://www.loutrakifm.gr/news/culture/item/1250-%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%85%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%87%CE%BF%CF%85%CE%BD>

¹²⁶ Όπως παραπάνω.

Κατά την ηλικία των 14 ετών μέχρι 19 η εκπαίδευση αυτή έχει ως στόχο της να αναπτύξει στα παιδιά την κριτική σκέψη και το ερευνητικό πνεύμα, ενώ παράλληλα τα παιδιά ενθαρρύνονται να «εξερευνήσουν ιδέες που θα μπορούσαν να τους οδηγήσουν σε ιδεώδη¹²⁷».

Ο μεγαλύτερος αριθμός τέτοιων σχολείων Steiner-Waldorf απαντάται στη Μεγάλη Βρετανία. Εκεί στις ημέρες μας προσπαθούν αυτά τα σχολεία να έχουν κρατική επιδότηση ούτως ώστε να αντικατασταθεί η «κατ' οίκον διδασκαλία», που μέχρι σήμερα είναι η πιο δημοφιλής μέθοδος εκμάθησης, με αυτά τα σχολεία.

Μία άλλη μέθοδος εναλλακτικής εκπαίδευσης, που μας είναι γνωστή και στην Ελλάδα, είναι αυτή της Maria Montessori. Η Ιταλίδα παιδαγωγός Maria Montessori άρχισε να αναπτύσσει τις μεθόδους της το 1897, αφού παρακολούθησε μαθήματα παιδαγωγικής στο πανεπιστήμιο της Ρώμης. Η ουσία του μοντεσσοριανού συστήματος εκπαίδευσης είναι το τρίπτυχο:

- 1) ανεξαρτησία
- 2) ελευθερία με όρια και
- 3) σεβασμός για τη φυσική και ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού.

Αυτό το σύστημα ακολουθείται πλέον σε 20.000 σχολεία σε όλο τον κόσμο αν και έχουν επέλθει αρκετές αλλαγές αλλά όχι επί της ουσίας του συστήματος. Ωστόσο, η φιλοσοφική και ψυχολογική βάση της Μοντεσσόρι έχει επηρεάσει όχι μόνο το εκπαιδευτικό σύστημα αλλά και ολόκληρη την κοινωνία¹²⁸.

Το Παιδαγωγικό Σύστημα Μοντεσσόρι σήμερα εφαρμόζεται κυρίως στην προσχολική αγωγή (από τα 3 έως τα 6 έτη) και φτάνει μέχρι την ηλικία των 12 ετών. Κύριο μέλημα των σχολείων αυτών είναι η ενθάρρυνση της δημιουργικής έκφρασης κατά την προσχολική ηλικία και η ανεξαρτησία σε συνδυασμό με την ελευθερία ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους ως προς την εκπόνηση των εργασιών των παιδιών μέχρι την ηλικία των 12 ετών. Τα σχολεία αυτά ανήκουν ολοκληρωτικά στον ιδιωτικό τομέα εκπαίδευσης αλλά αυτό που ενέχει προβληματισμό είναι το γεγονός ότι τα παιδιά μετά την ηλικία των 12 ετών πρέπει να

---

¹²⁷ <http://www.loutrakifm.gr/news/culture/item/1250-%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%85%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%87%CE%BF%CF%85%CE%BD>

¹²⁸ <http://www.montessoriani.gr/wp-content/uploads/2014/04/%CE%A0%CE%A1%CE%91%CE%9A%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%91.pdf>

ακολουθήσουν ένα συμβατικό εκπαιδευτικό ίδρυμα και αναπόφευκτα να απομακρυνθούν από τη φιλελεύθερη φιλοσοφία της Maria Montessori¹²⁹.

4.3. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Ηνωμένο Βασίλειο

Τα εναλλακτικά σχολεία στην Αγγλία έχουν μία μακρά παράδοση καθώς ο AS Neill, ιδρυτής του εναλλακτικού σχολείου Summer Hill επηρέασε την εξάπλωση και άλλων ίδιων σχολείων όπως είναι το Dartington και την Kilquhanity Σχολή, καθώς και μια σειρά από σχολεία που βασίζονται στις ιδέες του Rudolf Steiner¹³⁰.

Ωστόσο, η επικρατούσα παραδοσιακή εκπαίδευση στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι καθαρά δασκαλοκεντρική σε αντίθεση με το εναλλακτικά σχολεία τα οποία είναι ιδιωτικά και εφαρμόζουν παιδοκεντρική διάσταση τοποθετώντας τον μαθητή στο κέντρο μιας άτυπης εκπαίδευσης.¹³¹

Ηνωμένες Πολιτείες

Κατά το 1970 στις ΗΠΑ υπήρχαν μερικά εναλλακτικά σχολεία και με το πέρασμα του χρόνου αυτά όλο και αυξανόταν για να φτάσουν σήμερα να είναι χιλιάδες. Στόχος αυτών των σχολείων ήταν να εξυπηρετήσουν έναν αυξανόμενο πληθυσμό μαθητών οι οποίοι δεν ανταποκρίνονταν επιτυχώς στα παραδοσιακά σχολεία.

Σήμερα ο όρος «εναλλακτικό» χρησιμοποιείται για να περιγράψει σχεδόν κάθε τύπο σχολείου που μπορεί να φανταστεί κανείς. Ωστόσο, πολλά εξ αυτών έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά όπως¹³²:

- 1) Το μέγεθος της τάξης διαφοροποιείται (μικρό-μεγάλο) ανάλογα με τους μαθητές.

---

¹²⁹ <https://sites.google.com/site/oikonomisma/e-dike-mas-ekpaideuse/hdsgusd>

¹³⁰ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF

¹³¹ Όπως παραπάνω.

¹³² Όπως παραπάνω

- 2) Η ανάπτυξη σχέσεων ανάμεσα στον μαθητή και στον δάσκαλο.
- 3) Η λήψη αποφάσεων και απόκτηση δεξιοτήτων καθημερινά από τους μαθητές.
- 4) Περισσότερη εμπλοκή στις δραστηριότητες του σχολείου και σε ό,τι έχει σχέση με την κοινότητα.
- 5) Διαφοροποίηση του προγράμματος σπουδών.
- 6) Καθοδήγηση από συνομήλικους και συμμετοχή των γονέων στα προγράμματα.
- 7) Προετοιμασία για ένα επιτυχημένο μέλλον.

Στη διάρκεια της προετοιμασίας οι μαθητές μπορούν να αποκτήσουν τις δεξιότητες μέσα και έξω από την τάξη. Αυτός ο τύπος σχολείου προορίζεται για μαθητές όλων των επιπέδων και ικανοτήτων που εξυπηρετούνται καλύτερα από ένα εναλλακτικό πρόγραμμα σπουδών.

Υπάρχουν προγράμματα που προορίζονται να καλύψουν τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών, ενώ άλλα φροντίζουν για την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων (εφηβεία, έλλειψη στέγης, κ.λπ.).

Μερικοί από τους λόγους που καθιστούν αναγκαία την παρακολούθηση των μαθητών είναι¹³³:

- 1) Η προκλητική συμπεριφορά,
- 2) η ανάγκη για ειδικά προγράμματα αποκατάστασης καθώς και
- 3) οι συναισθηματικές δυσκολίες και τα προβλήματα που αποσταθεροποιούν την προσωπική ζωή (έλλειψη στέγης, συχνές μετακινήσεις-μετανάστευση, κ.λπ.).

Καναδάς

Εάν μελετήσει κάποιος τα εναλλακτικά σχολεία που βρίσκονται στον Καναδά και αυτά που βρίσκονται στην Αμερική θα διαπιστώσει ότι έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Η διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι στον Καναδά τα εναλλακτικά σχολεία είναι αυτόνομα από το δήμο και χρηματοδοτούνται καθαρά από την επαρχία. Η μόνη δικαιοδοσία του δήμου είναι το να αποφασίζει εάν θα υπάρξει ή όχι ένα εναλλακτικό σχολείο στην περιοχή δικαιοδοσίας του¹³⁴

¹³³ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF

¹³⁴ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF

Γερμανία

Στη Γερμανία υπάρχει μακρά παράδοση με τα σχολεία Waldorf καθώς από τα 994 που υπάρχουν σήμερα σε όλο τον κόσμο, τα 213 βρίσκονται στη Γερμανία. Η διδασκαλία τους βασίζεται στην έννοια της «Reformpädagogik», η οποία είναι συνώνυμη με την έννοια της «ανθρωποσοφίας» στην σύγχρονη εκπαίδευση.

Υπεύθυνη για την οργάνωση εναλλακτικών σχολείων, τα οποία είναι ιδιωτικά, είναι η Bundesverband der Freien Alternativschulen (ομοσπονδιακή ένωση των σχολείων με δωρεάν εναλλακτική μορφή). Κάθε κρατίδιο της Γερμανίας αποφασίζει το ίδιο τον τρόπο χρηματοδότησής τους, η οποία δεν έχει ενιαία μορφή αλλά διαφέρει από κρατίδιο σε κρατίδιο. Έτσι, αυτά τα σχολεία δέχονται περιορισμένη χρηματοδότηση. Εξαιρέση αποτελούν τα Laborschule ιδρύματα τα οποία δέχονται αποκλειστικά δημόσια χρηματοδότηση επειδή διερευνούν τις αξίες των εναλλακτικών σχολείων, οι οποίες θα ενσωματωθούν αργότερα στο δημόσιο σχολείο¹³⁵.

Τα εναλλακτικά σχολεία που δεν συμφωνούν με τα παραδοσιακά σχολεία (Waldorf) δέχονται μεγάλη επιρροή από τη Laborschule Bielefeld.

Νότια Κορέα

Στη Νότια Κορέα, τα εναλλακτικά σχολεία εξυπηρετούν δύο μεγάλες ομάδες του νεανικού της πληθυσμού¹³⁶:

- 1) Η πρώτη ομάδα αφορά μαθητές που απέτυχαν στην παραδοσιακή εκπαίδευση της Κορέας. Κάποια από αυτά αναφέρονται σε μαθητές που εγκατέλειψαν το σχολείο κατά τη διάρκεια προηγούμενων σχολικών ετών, είτε οικειοθελώς είτε εξαιτίας πειθαρχικών κυρώσεων που δέχτηκαν σε αυτό.
- 2) Η δεύτερη ομάδα αφορά τους νέους μετανάστες.

Καθώς, ο πληθυσμός των μεταναστών από τη Νοτιοανατολική Ασία και τη Βόρεια Κορέα αυξάνεται, αρκετοί εκπαιδευτικοί έχουν ξεκινήσει να βλέπουν την αναγκαιότητα μίας ειδικά σχεδιασμένης εκπαίδευσης, προκειμένου, να προσαρμοστούν σ' αυτή οι νέοι μετανάστες. Επειδή, όμως, η Νότια Κορέα υπήρξε μία μονοεθνική κοινωνία σε όλη την

84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF

¹³⁵ Όπως παραπάνω.

¹³⁶ Όπως παραπάνω.

ιστορία της, δεν διαθέτει συστηματική ευαισθητοποίηση για την προστασία αυτών των μαθητών, από φαινόμενα, όπως, ο εκφοβισμός, η κοινωνική απομόνωση ή η σχολική αποτυχία¹³⁷.

Υπάρχει μία ομάδα μαθητών που επιλέγει την εναλλακτική εκπαίδευση, λόγω, της φιλοσοφίας που προάγει. Η Κορεάτικη εκπαίδευση, όπως εφαρμόζεται και σε άλλες ασιατικές χώρες, βασίζεται στις εξετάσεις και στην απομνημόνευση. Μερικοί μαθητές και γονείς πιστεύουν ότι αυτό το είδος της εκπαίδευσης δεν μπορεί να γαλουχήσει τον μαθητή σφαιρικά, συνεπώς, επιλέγουν να πάνε σ' ένα εναλλακτικό σχολείο, το οποίο προτείνει μία διαφορετική μαθησιακή οδό. Συνήθως, αυτά τα σχολεία τονίζουν, πρωτίστως, τη σημασία της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ανθρώπων και της φύσης, αντί των αποτελεσμάτων των εξετάσεων¹³⁸.

Το τεράστιο ζήτημα των εναλλακτικών σχολείων της Νότιας Κορέας είναι η αναγνώριση, η έλλειψη οικονομικής στήριξης και το ποιοτικό χάσμα μεταξύ τους. Παρά το γεγονός, το ότι το κοινό της Νότιας Κορέας έχει αλλάξει σκόπιμα στάση απέναντι στην εναλλακτική εκπαίδευση, μία τέτοιου είδους προοδευτικής εκπαίδευσης δεν είναι ακόμα ευρέως αποδεκτή¹³⁹.

Για να εισαχθεί κάποιος στο κολέγιο, συχνά, προτιμάται ο παραδοσιακός τρόπος εκπαίδευσης, λόγω, της ακαμψίας των εθνικών εκπαιδευτικών διαδικασιών, όσων αφορά, στα αποτελέσματα των εξετάσεων και των βαθμολογιών. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, η κυβέρνηση της Νότιας Κορέας δεν παρέχει ενεργά οικονομική στήριξη στα εναλλακτικά σχολεία. Ως εκ τούτου, πολλά εναλλακτικά σχολεία, τα οποία, δεν μπορούν να εισπράξουν τα δίδακτρα από τους μαθητές τους, βρίσκονται υπό τον κίνδυνο της πτώχευσης¹⁴⁰.

Το κυβερνητικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας χρειάζεται να παρέχει βοήθεια στις περισσότερες οικογένειες μεταναστών της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Βόρειας Κορέας, οι οποίες αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες στην καθημερινή ζωή τους. Είναι σαφές, ότι η παροχή ιδιωτικής εκπαίδευσης για αυτές τις οικογένειες ανήκει στο χώρο της φαντασίας τους¹⁴¹.

---

¹³⁷ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF

¹³⁸ Όπως παραπάνω.

¹³⁹ Όπως παραπάνω.

¹⁴⁰ Όπως παραπάνω.

¹⁴¹ http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF

Εν τέλει, αυτό το φαινόμενο προκαλεί ένα χάσμα μεταξύ των εναλλακτικών σχολείων. Υπάρχουν σχολεία, τα οποία, χάρις της πλουσιοπάροχης υποστήριξης γονέων της προνομιούχας τάξης, παρέχουν ποικίλα προγράμματα όχι, μόνο, εντός του διδακτικού χρόνου, αλλά, και εκτός, ενώ, από την άλλη πλευρά, υπάρχουν σχολεία, τα οποία, λόγω, της έλλειψης πόρων, αδυνατούν να τα υλοποιήσουν¹⁴².

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 4ου ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- 1) http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%87%CE%B%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF
- 2) http://www.egolpion.com/rudolf_steiner.el.aspx
- 3) <http://www.loutrakifm.gr/news/culture/item/1250-%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%AC-%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%85%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%87%CE%BF%CF%85%CE%BD>
- 4) <http://www.montessoriani.gr/wp-content/uploads/2014/04/%CE%A0%CE%A1%CE%91%CE%9A%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%91.pdf>
- 5) <https://sites.google.com/site/oikonomisma/e-dike-mas-ekpaideuse/hdsgusd>
- 6) <https://sites.google.com/site/oikonomisma/e-dike-mas-ekpaideuse/hdsgusd>
- 7) <https://sites.google.com/site/oikonomisma/e-dike-mas-ekpaideuse/hdsgusd>
- 8) <https://sites.google.com/site/oikonomisma/e-dike-mas-ekpaideuse/hdsgusd>

---

¹⁴² Όπως παραπάνω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όταν ψάχναμε στη βιβλιογραφία να βρούμε για τις εναλλακτικές μορφές παιδείας, ομολογουμένως δεν γνωρίζαμε πάρα πολλά πράγματα παρά μόνο την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Καθώς ολοκληρώναμε την πτυχιακή μας εργασία αναρωτηθήκαμε εάν υπάρχουν νέοι, μαθητές ή ακόμα και πιο μεγάλης ηλικίας οι οποίοι γνωρίζουν την ύπαρξη των εναλλακτικών μορφών εκπαίδευσης. Επίσης θέλαμε να γνωρίσουμε εάν κυρίως οι νέοι ήταν ικανοποιημένοι από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Για το λόγο αυτό, κατόπιν της σύμφωνης γνώμης του επιβλέποντα καθηγητή μας κ. Κυρίτση, συντάξαμε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο και μοιράσαμε σε πενήντα τέσσερα (54) κυρίως νεαρά άτομα μέχρι ηλικίας τριάντα πέντε ετών στις περιοχές διαμονής μας, δηλαδή στον Πειραιά και στον Πύργο Ηλείας. Το ερωτηματολόγιο αυτό, το οποίο παραθέτουμε στο παράρτημα Α΄ της παρούσας εργασίας, αποτελείται από επτά (7) ερωτήσεις και έχει σκοπό να διερευνήσει το κατά πόσο γνωρίζουν τις εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης και εάν είναι ικανοποιημένοι από το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα.

Τις απαντήσεις τις καταχωρήσαμε στο λογιστικό πρόγραμμα Excel όπου δημιουργήσαμε τους πίνακες και τα αντίστοιχα διαγράμματα.

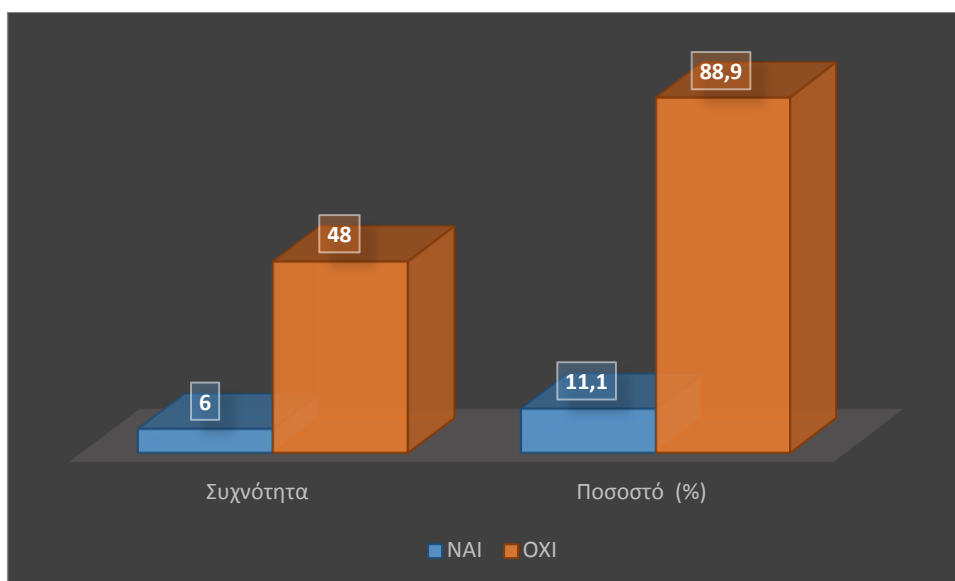
5.2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό καταγράφουμε τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου. Στην πρώτη ερώτηση τους ρωτήσαμε εάν θεωρούν πως οι σκοποί της εκπαίδευσης επιτυγχάνονται με το εκπαιδευτικό σύστημα που ισχύει τώρα στην Ελλάδα. Όπως παρατηρούμε από τον παρακάτω πίνακα και το αντίστοιχο διάγραμμα διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων (88,9%) θεωρούν ότι το ισχύον ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν επιτυγχάνει τους σκοπούς της εκπαίδευσης σε αντίθεση με το 11,1% που έχει αντίθετη άποψη.

Πίνακας 4: Οι σκοποί της εκπαίδευσης επιτυγχάνονται με το ισχύον ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;

Οι σκοποί της εκπαίδευσης επιτυγχάνονται με το ισχύον ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
ΝΑΙ	6	11,1
ΟΧΙ	48	88,9
ΣΥΝΟΛΟ	54	100,0

Διάγραμμα 6: Οι σκοποί της εκπαίδευσης επιτυγχάνονται με το ισχύον ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;

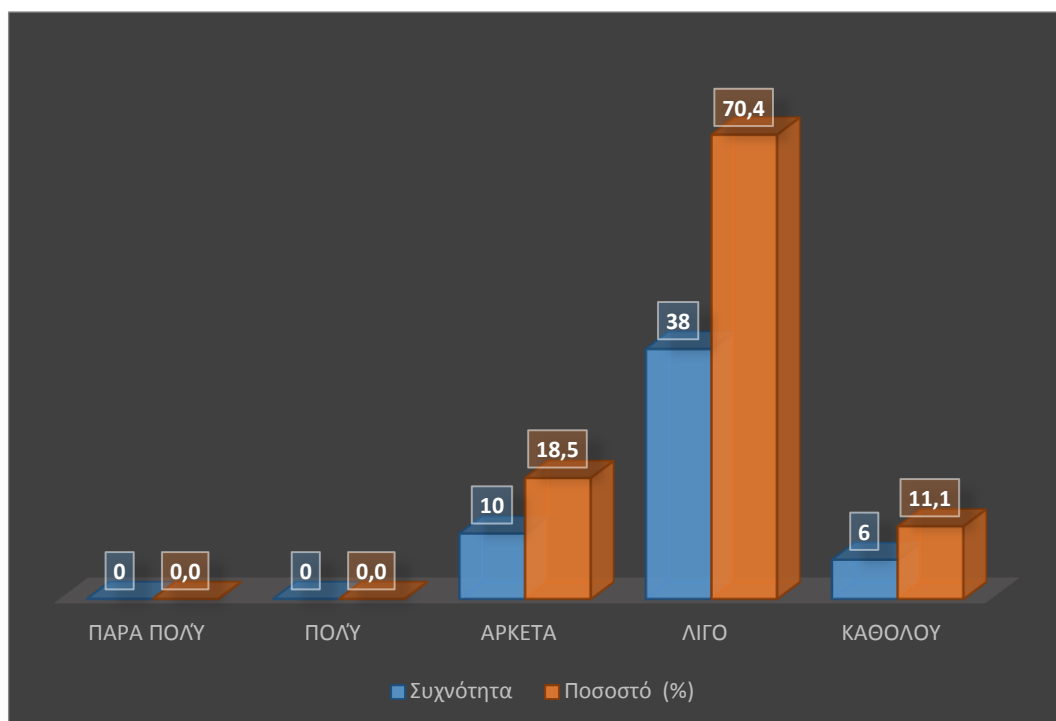
Στη συνέχεια τους ρωτήσαμε για το εάν τους ικανοποιεί η μορφή που έχει το ελληνικό σχολείο σήμερα είτε αυτό είναι δημόσιο είτε είναι ιδιωτικό. Από τις απαντήσεις τους, που τις βλέπουμε καταχωρημένες στον παρακάτω πίνακα και το διάγραμμα, διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (70,4%) είναι λίγο ικανοποιημένο από τη σημερινή μορφή του ελληνικού σχολείου ενώ το 18,5% είναι αρκετά. Υπάρχει και ένα ποσοστό 11,1% που δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο.

Πίνακας 5: Η μορφή του σημερινού ελληνικού σχολείου (δημόσιου ή ιδιωτικού) σας ικανοποιεί;

Σας ικανοποιεί η μορφή του σημερινού ελληνικού σχολείου (δημόσιου ή ιδιωτικού);	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	0	0,0
ΠΟΛΥ	0	0,0
ΑΡΚΕΤΑ	10	18,5
ΛΙΓΟ	38	70,4
ΚΑΘΟΛΟΥ	6	11,1
ΣΥΝΟΛΟ	54	100,0

Διάγραμμα 7: Η μορφή του σημερινού ελληνικού σχολείου (δημόσιου ή ιδιωτικού) σας ικανοποιεί;

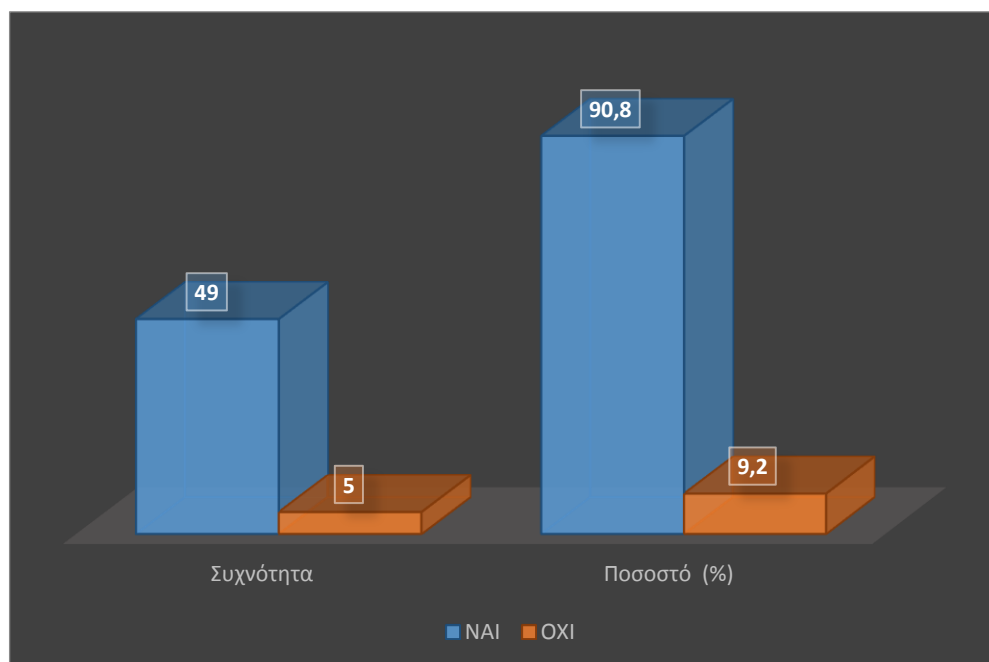

Κατόπιν τους ρωτήσαμε εάν θεωρούν πως η διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος θα έπρεπε να αλλάξει. Από τις απαντήσεις τους διαπιστώνεται ότι το 90,8% θεωρεί πως πρέπει να αλλάξει σε αντίθεση με το 9,2% που έχει αντίθετη γνώμη.

Πίνακας 6: Θεωρείτε πως η διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να αλλάξει;

Η διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να αλλάξει;	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
ΝΑΙ	49	90,8
ΟΧΙ	5	9,2
ΣΥΝΟΛΟ	54	100,0

Διάγραμμα 8: Θεωρείτε πως η διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να αλλάξει;

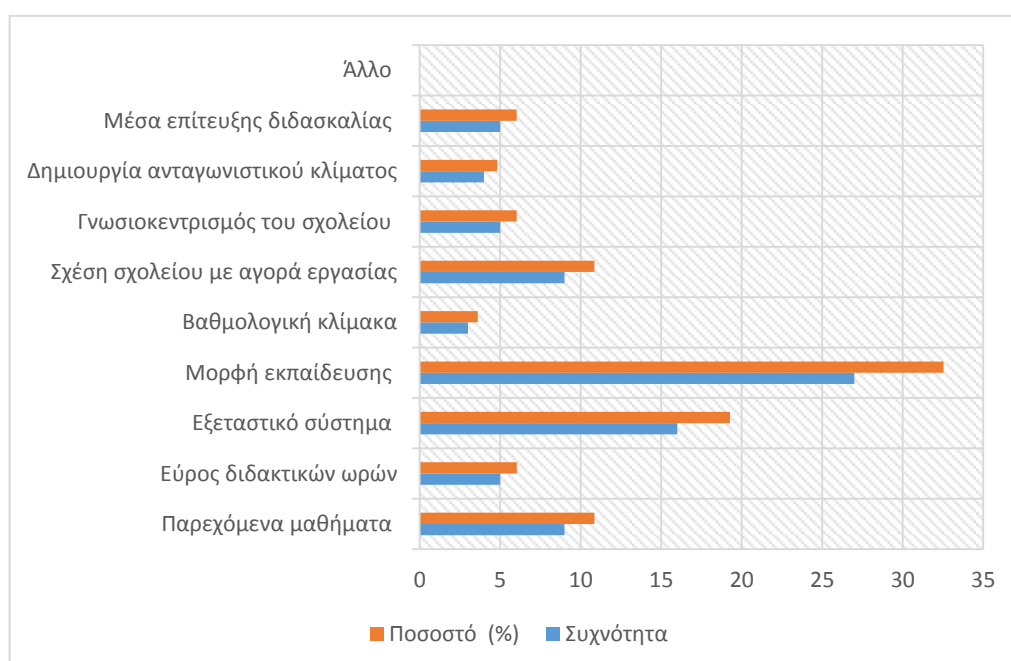

Στη συνέχεια ζητήθηκε από αυτούς που πιστεύουν ότι η διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να αλλάξει, να μας δηλώσουν σε ποιο τομέα θέλουν να γίνει αυτή η αλλαγή. Οι απαντήσεις τους καταχωρήθηκαν στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 7: Ως προς τι πρέπει να αλλάξει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;

Ως προς τι πρέπει να αλλάξει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Παρεχόμενα μαθήματα	9	10,85
Εύρος διδακτικών ωρών	5	6,03
Εξεταστικό σύστημα	16	19,3
Μορφή εκπαίδευσης	27	32,5
Βαθμολογική κλίμακα	3	3,61
Σχέση σχολείου με αγορά εργασίας	9	10,85
Γνωσιοκεντρισμός του σχολείου	5	6,02
Δημιουργία ανταγωνιστικού κλίματος	4	4,82
Μέσα επίτευξης διδασκαλίας	5	6,02
Άλλο	0	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	83	100,00

Διάγραμμα 9: Ως προς τι πρέπει να αλλάξει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα;

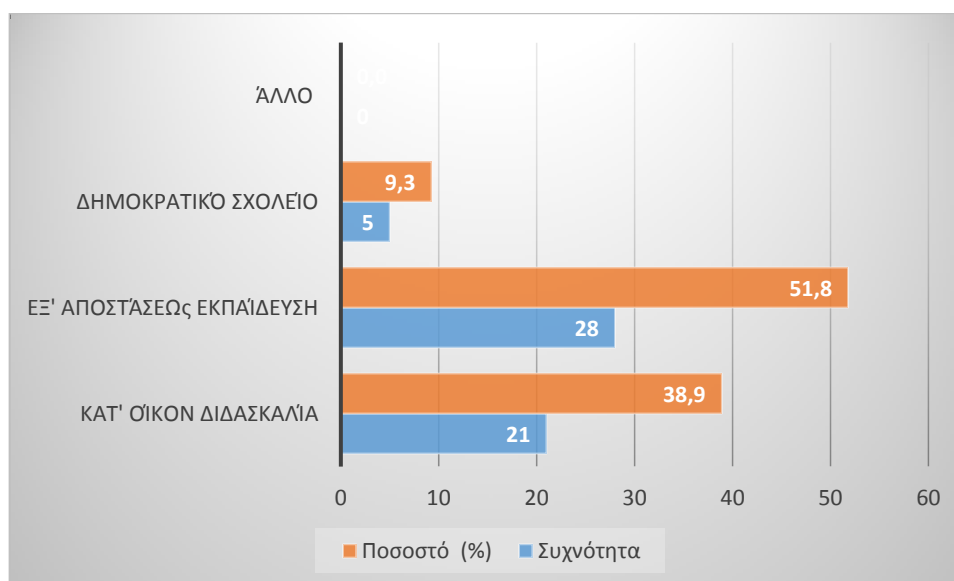
Διαπιστώνεται λοιπόν ότι το 32,5% επιθυμεί να αλλάξει η μορφή της εκπαίδευσης ενώ το 19,3% το υπάρχον εξεταστικό σύστημα. Επίσης ίδιο ποσοστό (10,85%) θεωρεί πως πρέπει να αλλάξουν τα μαθήματα που διδάσκονται καθώς και η σχέση που έχει το σχολείο με την αγορά εργασίας.

Στην πέμπτη ερώτηση τους ζητήσαμε να μας δηλώσουν ποιες εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης γνωρίζουν. Διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (51,8%) γνωρίζουν την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση ενώ το 38,9% την κατ' οίκον διδασκαλία. Μικρό είναι το ποσοστό (9,3%) που γνωρίζει για το δημοκρατικό σχολείο.

Πίνακας 8: Ποιες εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης γνωρίζετε;

Εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Κατ' οίκον διδασκαλία	21	38,9
Εξ' αποστάσεως εκπαίδευση	28	51,8
Δημοκρατικό σχολείο	5	9,3
Άλλο	0	0,0
ΣΥΝΟΛΟ	54	100,0

Διάγραμμα 10: Ποιες εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης γνωρίζετε;

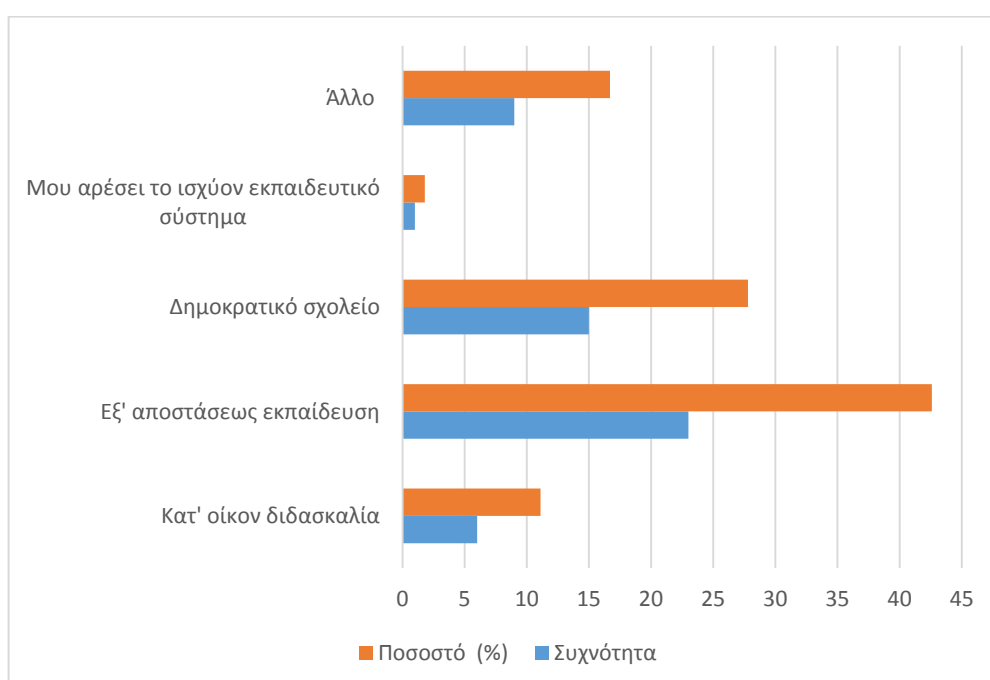

Στην έκτη ερώτηση τους ρωτήσαμε να μας δηλώσουν με ποια εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης θα ήθελαν οι ίδιοι να εκπαιδευτούν. Το μεγαλύτερο ποσοστό 42,6% δήλωσε πως επιθυμεί να εκπαιδευτεί εξ' αποστάσεως ενώ το 27,8% σε δημοκρατικό σχολείο. Επίσης, μεγάλο ποσοστό (16,7%) μας δήλωσε άλλο χωρίς όμως να μας εξηγήσει ποια μορφή εκπαίδευσης επιθυμούν. Την κατ' οίκον διδασκαλία την επέλεξε το 11,1%.

Πίνακας 9: Με ποια εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης θα θέλατε να εκπαιδευτείτε;

Με ποια εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης θα θέλατε να εκπαιδευτείτε;	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Κατ' οίκον διδασκαλία	6	11,1
Εξ' αποστάσεως εκπαίδευση	23	42,6
Δημοκρατικό σχολείο	15	27,8
Μου αρέσει το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα	1	1,8
Άλλο	9	16,7
ΣΥΝΟΛΟ	54	100,0

Διάγραμμα 11: Με ποια εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης θα θέλατε να εκπαιδευτείτε;

Τέλος, στην έβδομη και τελευταία ερώτηση τους ρωτήσαμε εάν πιστεύουν ότι η ελληνική νομοθεσία και το ελληνικό κράτος θα έπρεπε να νομιμοποιήσουν τις εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης τις οποίες τους είχαμε προαναφέρει. Το σύνολο των ερωτηθέντων (100%) μας απάντησε θετικά.

Από αυτή την έρευνα που κάναμε διαπιστώσαμε ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα με τη μορφή που έχει σήμερα δεν εκφράζει το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων καθώς οι σκοποί της εκπαίδευσης δεν επιτυγχάνονται μέσω του σύγχρονου συστήματος. Αυτό που επιθυμούν ωστόσο να αλλάξει είναι η μορφή του καθώς και το υπάρχον εξεταστικό σύστημα όπως επίσης και η σχέση που συνδέει το σχολείο με την αγορά εργασίας. Από τις εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης η πιο γνωστή είναι η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση με την οποία θα ήθελε το μεγαλύτερο ποσοστό να εκπαιδευτεί στο μέλλον. Ωστόσο και οι άλλες μορφές εκπαίδευσης δεν τους ήταν άγνωστες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ένα από τα πιο κοινά αποδεκτά ζητήματα στην εκπαίδευση, ήταν και είναι το γεγονός ότι οι διδάσκοντες και οι διδασκόμενοι θεωρούν τη μάθηση ως ένα προϊόν το οποίο μεταφέρεται δια μέσου της διδακτικής πράξης από μία πηγή σε μία άλλη, ή από μία περιοχή σε μία άλλη, ή ακόμα από μία εμπειρική-φιλοσοφική διάσταση σε μία άλλη. Αυτοί οι άνθρωποι πιστεύουν και διακηρύσσουν ακλόνητα ότι η διαδικασία της διδασκαλίας είναι η μεταφορά της γνώσης ή η μεταβίβαση της γνώσης. Και όχι μόνο τα πιστεύουν αλλά θεσμοθετούν και αποφασίζουν τη λειτουργία και πράξη ολόκληρων εκπαιδευτικών συστημάτων με βάση αυτή την αντίληψη. Γενιές και γενιές εκπαιδευτικών όλων των τύπων σε όλο τον πλανήτη διαμόρφωσαν συνειδήσεις και πρακτικές βασισμένες στην αρχή των «συγκοινωνούντων δοχείων» όπου οι γνώσεις, δηλαδή οι εμπειρικές και φιλοσοφικές θεωρήσεις, από τις δεξαμενές των διδασκόντων μεταφέρονται στις δεξαμενές των διδασκόμενων μέσω της διδασκαλίας (Λιοναράκης, 2006).

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις δεκάδων χρόνων, κοινωνικοί σχηματισμοί και επηρεασμοί που συνεισφέρουν στην πορεία των εκπαιδευτικών συστημάτων, χιλιάδες γραμμένες σελίδες από χέρια σοφών παιδαγωγών, φιλοσόφων και πολιτικών, οδήγησαν ένα σύνολο ανθρώπινου δυναμικού στο χώρο της παιδείας για χρόνια στο σημείο μηδέν, στο σημείο από όπου είχαν ξεκινήσει. Η αποθέωση της αντίληψης για τη μεταφορά της γνώσης ή τη μεταβίβαση της γνώση ορίζει σήμερα όλο το σύστημα της εκπαίδευσης και πολύ περισσότερο όλο το ανθρώπινο δυναμικό της παιδείας.

Είναι γεγονός ότι κατά διαστήματα προτείνονται διάφορες λύσεις για να κάνουν πιο δημιουργική τη μεταφορά και μεταβίβαση της γνώσης η οποία συντελείται πιο αποτελεσματικά με συμπαθητικές μεθόδους που ομορφαίνουν τη μονοτονία του μονολόγου και δημιουργούν ψευδαισθήσεις διδακτικής αποτελεσματικότητας. Ενδεχομένως να υπάρχει ικανοποίηση και από τις δύο πλευρές, των διδασκόντων και διδασκόμενων.

Όμως, για την μεταμόρφωση της πολιτικής, της διατροφής, της παιδείας, απαραίτητη είναι η αλλαγή της πραγματικότητας μέσω της αλλαγής των πεποιθήσεών μας, κυρίως για την αλλαγή της ανθρώπινης ύπαρξης.

Από την έρευνα που διεξήγαμε σε πενήντα τέσσερα άτομα κυρίως νεαρής ηλικίας έως τριάντα ετών διαπιστώθηκε ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα με τη μορφή που έχει σήμερα δεν εκφράζει το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων καθώς οι σκοποί της

εκπαίδευσης δεν επιτυγχάνονται μέσω του σύγχρονου συστήματος. Αυτό που επιθυμούν ωστόσο να αλλάξει είναι η μορφή του καθώς και το υπάρχον εξεταστικό σύστημα όπως επίσης και η σχέση που συνδέει το σχολείο με την αγορά εργασίας. Από τις εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης η πιο γνωστή είναι η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση με την οποία θα ήθελε το μεγαλύτερο ποσοστό να εκπαιδευτεί στο μέλλον. Ωστόσο και οι άλλες μορφές εκπαίδευσης δεν τους ήταν άγνωστες.

Αυτό που εμείς θα μπορούσαμε να προτείνουμε είναι το ελληνικό κράτος να δει πιο προσεχτικά και να νομοθετήσει τις μελετώμενες εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης. Θα ήταν καλό να διδαχτούμε και από τις άλλες χώρες στις οποίες αυτές οι μορφές είναι όχι μόνο θεσμοθετημένες αλλά και πετυχημένες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Κόμης Β. και Αβούρης Ν. (2004) *Η σύγχρονη συνεργασία στα εξ αποστάσεως περιβάλλοντα μάθησης*, στο Π. Αναστασιάσης (Επιμ.), *Δια βίου και εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην κοινωνία της πληροφορίας*, Αθήνα: Ατραπός.
- 2) Λιοναράκης Α. (2001) *Απόψεις και προβληματισμοί για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση*, Αθήνα: Προπομπός.
- 3) Λιοναράκης Α., (2006) *Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης* στο Λιοναράκης Α. *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*, (σελίδες 7-41), Αθήνα: Προπομπός.
- 4) Μανούσου Ε., Λιοναράκης Α., (2007) *Διεθνείς εφαρμογές εναλλακτικών μορφών εκπαίδευσης σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*, *The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, Volume 3, Number 2, διαθέσιμο και στο http://www.academia.edu/3408829/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B5%CE%AF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CE%BD_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82?login=athi70g@gmail.com&email_was_taken=true
- 5) Ματραλής, Χ. (1998) *Ασκήσεις αυτοαξιολόγησης*, Στο Βεργίδης, Α. Λιοναράκης, Α. Λυκουργιώτης, Α., Μακράκης, Β., και Ματραλής, Χ., (Επ). *Ανοικτή και Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση*, Τόμ, Γ', Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, διαθέσιμο και στο http://media.eap.gr/images/stories/pdf/ekp65c_F31005.pdf
- 6) Μουζάκης Χ., (2006) *Εκπαίδευση ενηλίκων, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- 7) Μπακιρτζής Κωνσταντίνος, *Η χαρά της μάθησης*
<http://christostsantis.com/2014/05/02/%ce%b7-%cf%87%ce%b1%cf%81%ce%ac-%cf%84%ce%b7%cf%82-%ce%bc%ce%ac%ce%b8%ce%b7%cf%83%ce%b7%cf%82->

- %ce%ba%cf%8e%cf%83%cf%84%ce%b1%cf%82-
 %ce%bc%cf%80%ce%b1%ce%ba%ce%b9%cf%81%cf%84%ce%b6%ce%ae/
- 8) Ξωχέλλης Π., (1991) *Παιδαγωγική του σχολείου*, Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.
  - 9) Παπαηλίας Θ., (2002) *Εκπαιδευτικό Σύστημα και αγορά εργασίας*, Αθήνα: Σταμούλη Α.Ε.
  - 10) Παπανικολάου Κ. και Γρηγοριάδου Μ. (2005) *Προσαρμοστικά εκπαιδευτικά συστήματα υπερμέσων στο Διαδίκτυο*, στο Σ. Ρετάλης (επιμ.) *Οι προηγμένες τεχνολογίες Διαδικτύου στην Υπηρεσία της μάθησης*, Αθήνα: Καστανιώτης.
  - 11) Χατζηπαναγιώτου Π., (2003) *Η Διοίκηση του σχολείου και η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων*, Θεσσαλονίκη: Αδελφών Κυριακίδη α.ε.
  - 12) Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (2006) *Εκπαίδευση Ενηλίκων, Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων – Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*, Αθήνα: ΙΔΕΕ.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- 1) <http://www.csse-scee.ca/CJE/Articles/FullText/CJE19-4/CJE19-4-10Kazepides.pdf>
- 2) <http://eclass.gunet.gr>
- 3) <http://www.elzoni.gr/html/ent/695/ent.35695.asp>
- 4) <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CE%AF%CE%B1>
- 5) http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF
- 6) http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7
- 7) <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%BF>

- 8) http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CF%82_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7
- 9) http://en.wikipedia.org/wiki/Homeschooling_international_status_and_statisticshttp://www.forums.gr/showthread.php?50316-Homeschooling-%CA%E1%F4-%EF%DF%EA%EF%ED-%E5%EA%F0%E1%DF%E4%E5%F5%F3%E7
- 10) <https://www.facebook.com/pages/Homeschooling-Greece/133715110038868>
- 11) <https://www.facebook.com/groups/1558662441035845/?fref=ts> Κυρίτως Κων/νος «Νέες μορφές ελεύθερης μάθησης για τον 21ο αιώνα».
- 12) <http://fresheducation.gr/?p=4494>
- 13) <http://gr.euronews.com/2014/07/04/the-art-of-happiness-through-positive-education/>
- 14) <http://www.greekschools.net/ekpaideysh/homeschooling-h-enallaktikh-ekpaideysh>
- 15) <http://www.loutrakifm.gr/news/culture/item/1250-%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CF%85%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%87%CE%BF%CF%85%CE%BD>
- 16) <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1StUIOiFkwwJ:www.edc.uoc.gr/~panas/UoCrete/VC%2520Dimotiko%2520Sxoleio/Notes%2520Vc/Master%2520DL3.doc+&cd=8&hl=el&ct=clnk&gl=gr>
- 17) <https://www.youtube.com/watch?v=67ya0nyLED4>
- 18) <https://sites.google.com/site/oikonomisma/e-dike-mas-ekpaideuse/hdsgusd>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΑΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΡΕΒΕΖΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το ερωτηματολόγιο αυτό είναι ερευνητικό και αφορά τις εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης. Δεν περιέχει προσωπικές ερωτήσεις και θα χρησιμοποιηθεί μόνο για ερευνητικούς σκοπούς από τον υπεύθυνο καθηγητή και τις φοιτήτριες.

1. Θεωρείτε πως οι σκοποί της εκπαίδευσης επιτυγχάνονται με το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδος;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

2. Η μορφή του σχολείου (δημόσιου ή ιδιωτικού) όπως είναι σήμερα σας ικανοποιεί;

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

ΠΟΛΥ

ΑΡΚΕΤΑ

ΛΙΓΟ

ΚΑΘΟΛΟΥ

3. Πιστεύετε ότι η διάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος θα πρέπει να αλλάξει;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

4. (εάν απαντήσατε ΝΑΙ στην προηγούμενη ερώτηση). Ως προς τι θεωρείτε ότι πρέπει να αλλάξει το εκπαιδευτικό σύστημα:

Παρεχόμενα μαθήματα Εύρος διδακτικών ωρών

Εξεταστικό σύστημα Μορφή εκπαίδευσης

Βαθμολογική κλίμακα Σχέση σχολείου με αγορά εργασίας

Γνωσιοκεντρισμός του σχολείου Δημιουργία ανταγωνιστικού κλίματος

Μέσα επίτευξης διδασκαλίας (αίθουσες, βιβλία κ.λπ.) Άλλο

5. Ποιες εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης γνωρίζετε;

Κατ' οίκον εκπαίδευση Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Δημοκρατικό σχολείο (όπου ισχύουν οι δημοκρατικές επιλογές των μαθητών)

Άλλο

6. Με ποια από τις παρακάτω εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης θα θέλατε να εκπαιδευτείτε;

Κατ' οίκον εκπαίδευση Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Δημοκρατικό σχολείο (όπου ισχύουν οι δημοκρατικές επιλογές των μαθητών)

Άλλο Μου αρέσει το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα

7. Θεωρείτε ότι η ελληνική νομοθεσία θα πρέπει να νομιμοποιήσει τις εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης;

ΝΑΙ ΟΧΙ

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΣΑΣ